

קנטרס

הראש השנה שלי

בגדל יקרת ומעלת הראש השנה של רבנו הקדוש זיע"א

מתוך הספר

שיח שרפי קודש

ובסופו יבואו שיחות נפלאות

מענין

השארתו לדורות

זכרון עולם בהיכל ה'

לעדי עד יוחק בספר החסיד המופלא והמופלא במעשיו ומידותיו, הוא הגבר הקים עולה של הדפסת ספרי רבינו ומסד נפשו כל ימיו להשקות ולהרוות צמאונם של ישראל מאוצרותיו של רבינו הקדוש הנגמ"ח במחשבה דיבור ומעשה כתב הדפיס והפיץ אלפים ורבות ספרי קודש מתורת רביה"ק ותלמידיו

הרה"ח רבי **אברהם נחמן שמחה**

ב"ד אלעזר **זוויצהנדלר** זצ"ל

מייסד אגודת "משך הנחל" להדפסת והפצת ספרי מוהר"ן מברסלב זצ"ל
נלב"ע ביום כ"ד אדר ב' תשע"ד

ת.נ.צ.ב.ה

נדפס בארץ ישראל על גיר חו"ל שאין בו חשש חילול שבת ח"ו - Printed In E. israel

בתי כנסיות, ישיבות, ספריות, בתי כלא וכדו המעוניינים לקבל חינם את ספרי מוהר"ן מברסלב זצ"ל יפנו במכתב בקשה בדואר לכתובת דלהלן:
כנור"כ ניתנת אפשרות להנציח בספרים שמות יקיריהם שהלכו לעולמם

דובר פרטים נא לפנות אגודת משך הנחל ת.ד. 5719 ירושלים 91056
טלפון 02-627-3120 פקס 02-626-2579
לתרומת קודש עבור הדפסת ספרי רביז"ל ניתן להפקיד בבנק הדואר מס' חשבון 7-37621-4

©

copyright

שיח שרפי קודש - תש"פ

כל הזכויות שמורות הן על פי דין תורה והן להבדיל עפ"י החוק הבינלאומי, ואנו אוסרים בכל תוקף כל אופן של הדפסה, צילום והעתקה, תרגום, איכסון במחשב, וכל כיוצא בלי רשות מפורשת בכתב מהמלכה"ד, ואין הספר נמכר אלא על מנת הני"ל וכן שלא ייעשה בו שימוש שלא כדיון, ושארית ישראל לא יעשו עוולה

ראש השנה שְׁלוֹ

[עוד מענייני ראש השנה - ראה לעיל סימנים ל"ו נ"א ע' קע"ו קפ"א, לקמן סימנים רמ"א רמ"ג רמ"ו רמ"ז רס"ו תס"ב תע"ד תקנ"א, תקצ"ח אות ד, תרכ"ח תרכ"ט תרע"א תרע"ט תר"צ תרצ"ב תרצ"ג תרצ"ה; להלן חלק ב' סימנים רכ"ב רצ"ו רצ"ז שצ"ד שצ"ה שצ"ט תק"כ תקכ"א תקכ"ב תקכ"ד תקכ"ה תקכ"ו תקכ"ז תקכ"ח תקמ"ו תקמ"ח תקמ"ט תקע"ב; חלק ג' סימנים ע"א ר"ה של"ג שפ"ד תפ"ה תפ"ו תפ"ז ת"צ תקל"ג תקנ"ד תקנ"ה תקפ"ו תקצ"ט תר"ג תרי"ח תרי"ט תרכ"ט תרל"ב תר"מ תר"צ תרצ"א תרצ"ז תרח"צ ת"ש תש"ב תש"ג תש"ה תש"ז תש"ט תתל"ז תתל"ח תת"פ תתק"ו תתק"ז תתקנ"ד]

גְּדַל יְקָרְתּוֹ

קפה

וְעַל כֵּן בְּאֵמַת עֲנִין רֹאשׁ הַשָּׁנָה הוּא עֲנִין נִפְלָא וְנִעְלָם מְאֹד, כְּפִי אֲשֶׁר הִבְנֵנוּ מִדְּבָרֵי רַבְּנוּ ז"ל גְּדַל עֲצָם גְּדַלֵּת נוֹרְאוֹת רֹאשׁ הַשָּׁנָה, שְׂאֲמַר (חיי מוהר"ן סי' תג) שְׂכַל עֲנִינוּ וְעִסְקוּ הוּא רֹאשׁ הַשָּׁנָה:

[ליקוטי הלכות תפילת ערבית ד אות יג]

קפו

זֶה סְמוּךְ שְׁמַעְתִּי מִיְדִידְנוּ הִנְתִּיק רַבִּי גְרִשׁוֹן גְּרוּ יָאִיר, נִכְד הַמַּגִּיד ז"ל מְטִירָה אוֹוִיצֵעַ, שְׁשִׁמַּע מִפִּי הַקְּדוֹשׁ שְׂבָרָאשׁ הַשָּׁנָה הַכֹּל מְקַבְּלִים מִמֶּנּוּ תִקּוֹן; אֲפִלוּ דְבָרִים שְׂאִי אֶפְשָׁר לְתַקְּנָם בְּזִמְן אַחַר - בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה נִתְתַקֵּן הַכֹּל*:

[עלים לתרופה, מכתב מיום ג עקב תר"ג]

א. מובא גם ב'חיי מוהר"ן' סוף סימן ת"ו; [וראה ב'ליקוטי הלכות' ערלה ד' אות ד': "שאנו צריכין להתקבץ הרבה נפשות בראש השנה אל צדיקי אמת וכו', שעל ידי זה נתתקן הכל

קפז

שְׁמַעְתִּי מֵאָבִי שְׁשָׁמַע מֵאֲנָשֵׁי שְׁלוֹמְנוּ הַמְקַרְבִּים אֵלָיו וְ"ל, שְׁפַעַם אַחַת
 בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה אָמַר רַבְּנוּ וְ"ל לְאֲנָשָׁיו: "מָה אַתֶּם נוֹסְעִים אֵלַי?
 מָה אַתֶּם רוֹצִים מִמֶּנִּי? הֲלֹא אִם לֹא הָיִיתֶם אֶצְלֵי הָיִיתִי יָשׁוּן, וּכְשֶׁהָיוּ
 תּוֹקְעִין בְּשׁוֹפָר - הָיִיתִי נֶעוֹר!", וּבְלִשׁוֹן אֲשַׁפְּנוּ: "וּוֹאֲלֵט אֵיךְ מִיר
 גְּעַשְׂלָאֲפֵן, מְעַן וּוֹאֲלֵט אֵ בְלֹאז גְּעַטְאָהֵן מִיט דְּעַם שׁוֹפָר - וּוֹאֲלֵט אֵיךְ
 מִיר אוֹיף גְּעַכְאֲפֵט!"; וְהַמְשָׁכִיל יָבִין עַד הֵיכָן הַדְּבָרִים מְגִיעִים²:

[כתב יד הרב מטשעהרין]

קפח

כְּבָר הַזֶּהִירְנוּ הוּא וְ"ל (ח"י מוהר"ן סי' תג) שְׁמִי שֶׁהוּא אֶצְלוֹ עַל רֹאשׁ הַשָּׁנָה
 צָרִיךְ לְשַׁמַּח בְּכָל הַשָּׁנָה, וְאָמַר בְּפִרוּשׁ: "אֶכְלוּ מְעַדְנִים וְשִׁתּוּ
 מִמְתַּקִּים, כִּי חֲדַנְתָּ ה' הִיא מְעַדְכֶם" (מלשה"כ נחמיה ח י); כִּי הַמְקַרָּא הַזֶּה
 נֶאֱמַר עַל רֹאשׁ הַשָּׁנָה (ראה שם פסוק ב):

[עלים לתרופה, מכתב מאור ליום ג ב דחווה"מ סוכות תקצ"ח]

קפט

רַבְּנוּ הַקְּדוֹשׁ אָמַר אֹדוֹת הַנְּסִיעָה אֵלָיו עַל רֹאשׁ הַשָּׁנָה: "אֵיךְ הָאֵב זֵיךְ
 שׁוֹיֵן אוֹיֶסְגְּעֻקוֹקֵט אוֹיף מֵיִנְעַע מְעַנְטְשׁוֹן וּוֹאס זֵי פֶאָרֵן צוּ מִיר, אֹן
 אוֹיף צוֹרִיק אוֹיךְ" - "כְּבָר הַתְּבוּנָתִי וְהַשְּׁגָחָתִי עַל אֲנָשֵׁי הַנוֹסְעִים אֵלַי,
 וְגַם עַל חֲזָרְתֶּם", הִינּוּ עַל הוֹצָאוֹת הַנְּסִיעָה¹:

וכו", ועיין שם באותיות ד' - ח' ביאור עניין זה באריכות על פי דברי רבינו בליקוטי תניינא סימן א'.

ב. עיין 'שער הכוונות' עניין ראש השנה דרוש ג' ודרוש ח'.

ג. עיין בגמרא יומא ע"ז ע"ב: "רב יוסף שרא להו לבני בי תרבו למיעבר במיא למיתא

קצ

רבנו ז"ל אמר פעם אחת על אודות הנסיעה שנסעו אליו אנשי שלומנו בזה הלשון: "צו מיר פארן זענען זיך אזוי פיל מתגבר די מניעות, אז אפלו א פאטער מיט א זון וואס זיי זענען ביידע פון מיינע לייט - קען דער פאטער זיין א מונע דעם זון ניט צו דער לאזן אים פארן!" - "בשביל לנסע אלי מתגברות כל כך המניעות, עד שאפלו אב ובנו ששניהם מאנשי, יכול האב להיות מונע לבנו לבלי להניח לו לנסע!":

[רבי אברהם ב"ר נחמן, נחלי אמונה מכתב י']

פעם כשנסע רבי יודל ממעדוועדיווקע לברסלב לשהות אצל רבנו על ימי ראש השנה, רצה גם בנו רבי ישעיה שלום להצטרף אליו ולנסע עמו, אך מחמת העניות והדחקות וקושי טלטול הדרך לא לקחו רבי יודל עמו. כשנכנס רבי יודל אל רבנו, אמר לו רבנו מעצמו: "מייך זאך איז א פלא: א טאטע פארט צו מיר, גלייבט ער דאך אין מיר, זיין זון וויל פארן - וויל ער אים נישט נעמען!" - "ענניני הוא פלא: האבא נוסע אלי, הרי שמאמין בי, ואף על פי כן בנו שרוצה לנסע אלי - אין חפץ האב לקחתו!"; וכל ימיו היה מתחרט רבי יודל על כך שלא הביא אז את בנו":

לפירקא, למיזל לא שרא להו. אמר ליה אביי: אם כן אתה מכשילן לעתיד לבוא, וברש"ם שם ד"ה 'לעתיד לבוא': "לשנה אחרת לא יבוא, הואיל ולא התרתם לעבור את המים ולחזור"; ועיין היטב ב'ליקוטי הלכות' פיקדון ה', והבן.

ד. ממקום אחר משמע שבהתקרבות רבי יודל התקרב עימו גם בנו רבי ישעיה שלום, ולפי זה יכול להיות גם שמעשה זה היה אחר נישואיו של רבי ישעיה שלום. (רל"י).

ה. ורואים ממעשה זה גם את גודל חיוב חינוך הבנים שמוטל על האב, כי כשהאב מטלטל עצמו ונוסע ובא לרבינו, זהו סימן לאמונת חכמים, ומדוע איפוא לא יקח עימו את בנו, שהוא השארתו של האדם אחריו? (רל"י).

קצא

פעם אחת נסעו מוהרנ"ת ורבי נפתלי מנעמרוב לברסלב, להיות אצל רבנו ז"ל על ראש השנה כפקדתו. כשנכנסו אליו וקבלו פניו, אמר להם: "דאנקען גאט וואס איר זענט שוין דא, און אז איר זענט דא האט פאדארפט די גאנצע וועלט צו זיין דא; און אז זיי זענען נישט דא - ווי אזוי זענט איר דא? און אז איר זענט יא דא - פאדארף דאך די גאנצע וועלט צו זיין דא!" - "תהלה לאל שאתם כבר כאן, ואם אתם כאן היו צריכים כל בני העולם להיות פה; וכשם לא נמצאים כאן - היאך אתם נמצאים כאן? וכשאתם כן כאן - היו צריכים הרי כל בני העולם להיות כאן!", וכך חזר רבנו ז"ל לפניהם כמה וכמה פעמים: *

ודוי דברים לפניו

קצב

אזהרת הרב רבי נחמן על ודוי דברים לפני החכם, ענין זה נהג הרב רבי נחמן לבדו, ולא תלמידו. ולא נפלאות היא, מעניני הגוף וכו' כאשר יחלה האדם מכרח לספר לפני הדאקטור כל עניני מחלהו, כל שכן ברפואת הנפש וכו'. וכן נהג הרב הצדיק רבי זוסיא וכו', והרב הצדיק רבי משה בהרב רבי נחמן מקאסיב וכו', וכן מובא ב'חיי מוהר"ן' אות נ"ח מעשה בשם הבעל שם טוב:

[כת"י רבי יצחק אייזיק מבוקרסט]

ו. "שיחה זו שמעתי מפי ידידנו החסיד רבי נתן בארסקי, וכשאמרתי זאת לרבי לוי יצחק קלסיה מאוד, ואמר שהיא יקרה וחדשה אצלו, שלא שמעה מעולם, וזהו עוד נדבך לבנין הראש השנה של רבינו ז"ל." (רנ"י בורשטיין, 'אוצר נחמני').

א. וראה ליקוטי קמא סימן ד' (וב'ליקוטי עצות' ערך 'וידוי דברים' וערך 'תשובה').

קצג

דָּרָךְ ה'וִדוּי דְבָרִים' לְפָנַי רַבְנּוּ ז"ל בְּחַיִּים חַיּוּתוֹ הָיָה נוֹהֵג לְכָלֵּל רַק בְּעָרֵב רֹאשׁ הַשָּׁנָה², וְרַק עַד שְׁנֵסֵעַ לְלַעֲמַבְעָרָג; וּבְפָרְשַׁת בְּלֶק שְׁנַת תַּקס"ח חָזַר רַבְנּוּ הַקְדוּשׁ מְלַעֲמַבְעָרָג, וּמִנֵּי אֲזַ פֶּסֶק רַבְנּוּ מְלַנְהֵג בְּדָרָךְ הַוִּדוּי לְפָנָיו מְטַעֲמִים הַכְּמוּסִים עִמּוֹ, וְלֹא נוֹדְעָה הַסְּפָה לְזֶה, וְכַמְסַפֵּר בְּסֵפֶר 'שִׁיחוֹת וְסִפּוּרִים'³, וְנִפְסַק אֲזַ הַדְּבָר לְגַמְרֵי, וְאֶפְלוּ בְּעָרֵב רֹאשׁ הַשָּׁנָה כְּשֶׁנִּכְנְסוּ אֲנָשֵׁי שְׁלוֹמְנוּ אֶל רַבְנּוּ, נִכְנְסוּ רַק עִם קְוּוִיטְלֵאךְ (פֶּתְקָאוֹת) שֶׁהָיָה כְּתוּב בְּהֵן רַק שְׁמוֹ שֶׁל הַנִּכְנָס וְתוֹ לֹא.

וְרֹאֵה בְּחַיֵּי מוֹהֲר"ן בְּסִימָן תצ"א שֶׁהִנְהִיגַת הַתְּעַנִּיתִים נִפְסְקָה גַם הִיא אַחֲרֵי שׁוּבוֹ שֶׁל רַבְנּוּ מְלַעֲמַבְעָרָג; אֲמָנָם הַהִנְהִיגָה שֶׁל 'צַעֲטְלֵאךְ' (פֶּתְקָאוֹת) הָיְתָה נוֹהֵגַת גַּם אַחֲרֵי שְׁחִזּוֹר מְלַעֲמַבְעָרָג, דְּהֵינּוּ שֶׁבַעַת שְׁנִפְרְדּוּ מִרַבְנּוּ ז"ל בְּמוֹצָאֵי רֹאשׁ הַשָּׁנָה הָיָה נוֹתֵן לְכָל אֶחָד וְאֶחָד מְאֲנָשָׁיו צַעֲטְעֵלַע (פֶּתְקָא), וְשֵׁם רָשָׁם רַבְנּוּ הַקְדוּשׁ לְכָל אֶחָד בְּפֶרְטִיּוֹת אֵיזָה עֲבֻדוֹת וְהִנְהִיגוֹת שֶׁיִּנְהַג הָאָדָם בְּעֲצָמוֹ⁴. וְלֹאֲחֵר הַסְּתַלְקוֹת רַבְנּוּ שָׁבוּ

ב. זולת בשעת התקרבות המקורב לרבניו, שאז היה גם כן נוהג עניין זה של וידוי דברים, וכמו שמצינו אצל רבי יודל ואצל רבי יצחק חתן המגיד ועוד, שציווה עליהם רבינו בעת התקרבותם שיתוודו לפניו (ובוודאי שה'וידוי דברים' אצל צדיקים אלו היה רק בדברים ועניינים של דק מן הדק, לפי ערכם). (רל"י).

ג. סימן נ"ו: "ובאותו העת לא היה נוהג עוד רבינו ז"ל לשמוע וידוי דברים, מהטעמים הכמוסים איתו"; וראה להלן בערך 'רבי יהודה אליעזר': "רבי יהודה אליעזר שנסע עם מוהרנ"ת לארץ ישראל התקרב לרבניו הקדוש בעת חליו בסוף ימיו, ורצה לפרש שיחתו ולהתוודות לפני רבינו; לא הניחו רבינו, רק אמר לו: 'זְאֵלְסֵט רְעֵדן מִיט רְבִי נְתָנְעוּ, נָאֵר וְאִס דְעוּ, זְאֵלְסֵט אִים נִישֵׁט דְעֶרְצִיילן' - 'דבר ושוחח עם מוהרנ"ת, אולם אל תספר לו בפרטיות'.

ד. ראה ב'שיחות הר"ן' סימן קפ"ה: "זאת היתה הנהגה הכללית שציווה והזהיר את כולם, דהיינו ללמוד פוסק בכל יום; אפילו ביום שאין לו פנאי - ילמד על כל פנים איזה סעיף שולחן ערוך בכל מקום שהוא וכו'. גם זאת היתה הנהגה כללית שהזהיר את כל אחד ואחד, דהיינו להתבודד בכל יום ויפרש שיחתו לפני השם יתברך, ולבקש מלפניו רחמים ותחנונים לזכות להתקרב לעבודתו יתברך". (רל"י).

אנשי שלומנו לנהג על ציונו הקדוש בהנהגה זו של ודוי דברים לפני רבנו, והיו מבקשים ומפצירים אז שיעורר רחמים גדולים ורבים עליהם אצל השם יתברך^ה:

קצד

באר רבי אברהם בן רבי נחמן בענין המפלא שראינו אצל רבנו קדם שנסע ללעמבערג, שנהג אז בהנהגת ה'ודוי דברים', שלכאורה איך היה ביכלתם של פחמם מאות ושש מאות אנשים ואף יותר שבאו להסתופף בצלו בימי ראש השנה להפגס אליו ולהתנדודות לפניו ולספר לפניו איש איש כל לבו, ויפרש להם אז רבנו דרך תשובה פראוי להם בזמן מעט כזה של ערב ראש השנה? כי התפלה בבקר התארכה מאד, ותפלת מנחה של ערב ראש השנה היה נהוג אצל רבנו להתחיל להתפלל אותה מקדם מאד, ובין שחרית למנחה לא היה זמן יותר מפחמם שעות לודוי דברים, ואם בן היאך הספיק היום עבור כלל כל הבאים להתנדודות בזמן מעט כזה של שלש מאות דקות לערך (שלפי חשבון זה היה לכל אחד רק זמן של פחצי דקה)?

ה. כך היתה מעולם הדרך בעת ההשתטחות על ציונו הקדוש, לבקש מרבינו הקדוש שיבקש ויעורר אצל ה' יתברך רחמים רבים וגדולים, כי רחמים פשוטים אינם מספיקים (עיין ליקוטי קמא סימן קה). וצריכים להיזהר מאוד מלשונות של בקשה מהצדיק עצמו, אלא כל הדיבורים יהיו רק על דרך הכתוב בתורה (במדבר כא ז): "ויבוא העם אל משה ויאמרו חטאנו כי דיברנו בה' ובך, התפלל אל ה' ויסר מעלינו את הנחש, ויתפלל משה בעד העם", כי התורה נותנת לנו בזה דרך לימוד היאך ובאיזה אופן לבקש ולהתפלל כשנמצאים אצל הצדיק; ובתוך דברי הבקשה אפשר להזכיר כל מיני לימוד זכות ונקודות טובות שבזכותם אכן יתעוררו רחמים רבים אצל השי"ת. (רל"י); [וראה 'עלים לתרופה' במכתב מיום ב' וישב שנת תקפ"ז: "עליך אחי נפשי ולבבי המצוה הזאת ועל כל אנשי שלומנו הנלווים אליך, שתלכו על ציון הקדוש והנורא ותספרו בפיכם לרבינו ז"ל כל זה כאשר בלבבכם, ותבקשו ותתחננו להשם יתברך שיחמול על עניותנו ושפלותנו ויהיה בעזרנו לגמור עסקנו מהרה, כי אין לנו על מי להשען כי אם על אבינו שבשמים בכוח זכות אדוננו מורנו ורבינו אור האורות זכר צדיק וקדוש לברכה, וה' הטוב יעשה"; ועיין עוד בלשון תפילת מוהרנ"ת ב'ליקוטי תפילות' ח"ב סימן מ"ז, ובתפילה שאחרי תיקון הכללי].

וְאָמַר רַבִּי אַבְרָהָם לְבָאָר בְּזֶה שְׁדַרְךָ ה' וְדוּי דְבָרִים הִיְתָה בְּאִפְּן כְּזֶה, שְׁהִיָּה עוֹמֵד רַבְּנוּ בְּחֶדְרוֹ עִם פְּנֵיו אֶל הַכְּתָל, כְּדִי שְׁלֵא יִתְבַּיֵּשׁ הַמְּתוּדָה, וְנִכְנָס הַנְּכֻס בְּפֶחַד עֲצוּם וְנוֹרָא, וְאָמַר לוֹ רַבְּנוּ: "נוּ, זָאג וּוּאָס הַשֵּׁם יִתְבַּרְךָ וּוְיִיסֵט, אֹן אִיךָ וּוְיִיס, אֹן דוּ וּוְיִיסֵט" - "נוּ, אָמֹר מַה שְׁהֵשֵׁם יִתְבַּרְךָ יוֹדֵעַ, וְאֲנִי יוֹדֵעַ, וְאִתָּה יוֹדֵעַ" - וְתַכְךָ כְּשֶׁהִתְחִיל הַנְּכֻס לְהִתְנוּדוֹת נִשְׁפַּע וְנִמְשָׁךְ עָלָיו זְכָרוֹן פְּלֵאֵי כְּזֶה, שְׁנֹזְכֵר כָּל מַה שְׁעֵבֵר עָלָיו מְעוּדוֹ, וְנִתְעוֹרֵר בְּכִכְיָה עֲצוּמָה בְּמִרְיוֹת הַלֵּב נוֹרָאָה, וּבְדַבּוֹר הַמְּעֵט שְׁהִסְפִּיק לְדַבֵּר כְּבָר הִיָּה נִכְלָל כָּל ה' שְׁכָרוֹן לֵב' שְׁלוֹ, וּמִיָּד הָרִים רַבְּנוּ אֶת יָדוֹ כְּאוֹת לְסִיּוּם דְּבָרָיו וְשִׁיַּצָּא ('דְּעַר רַבִּי הָאֵט אַ מֵאָךְ גְּעֻגְעָבֵן מִיֵּט דִּי הָאֲנִי'), וְהִיָּה יוֹצֵא תַכְךָ לְחוּץ בְּעִינֵים בּוֹכִיּוֹת (וּמְמַשִּׁיךְ לְכַכּוֹת וּלְהִתְחַרֵּט בַּחוּץ), וְנִכְנָס הַשְּׁנִי, וְאָשֵׁר עַל כֵּן לֹא אָרְךָ הַדְּבָר כִּי אִם זְמַן מְעֵט מְאֹד; וְאַחַר כֵּךְ בְּשַׁעַת שְׁמִיעַת הַתּוֹרָה שְׁנֵאָמְרָה בְּרֵאשׁ הַשְּׁנָה לְכָלֵל, הִיָּה כָּל אֶחָד שְׁהִתְנוּדָה מִקֶּדָם מוֹצֵא אֶת עֲצָמוֹ בְּתוֹךְ הַתּוֹרָה, כִּי בְּתוֹךְ הַתּוֹרָה הִיָּה כָּלֵל כָּל ה' וְדוּי דְבָרִים' שֶׁל כָּל אֶחָד וְאֶחָד, וְכָל אֶחָד הִיָּה מוֹצֵא בְּתוֹךְ הַתּוֹרָה כִּיֵּצֵד מִדְּבַר רַבְּנוּ שֵׁם מְמַנּוּ וּמְעַנְנֵן וְדוּי, וְהִיָּה מוֹצֵא בְּזוֹ הַתּוֹרָה מַה שְׁהִיָּה נִצְרָךְ לוֹ' - "אִיֵּן דִּי תּוֹרָה וּוּאָס דְּעַר רַבִּי הָאֵט גְּעֻזָּאָגֵט רֵאשׁ הַשְּׁנָה אִיז אַרְיִינְגְּעֵאָנְגְּעֵן אֶלְע 'וְדוּי דְבָרִים' פּוֹן יַעֲדֵעִם אִיֵּנְעִם, אֹן יַעֲדֵעַר אִיֵּנְעַר הָאֵט גְּעֵהָאֵט גְּעֻטְרָאָפֵן אַז דְּעַר רַבִּי

ו. ראה בליקוטי תנינא סימן מ"ז: "צריך לזה יגיעה גדולה ואומנות יתירה, שיוכל לשקול בפלס דבריו באופן שלא ישמע כל אחד ואחד מהשומעין כי אם מה שצריך לו, לא יותר; ואף על פי שהכל שומעין כל התורה שאומר - עם כל זה לא ישמע כל אחד רק מה שצריך לבד"; וב'קיצור ליקוטי מוהר"ן' סימן י"ג אות ג': "כל אלו בני אדם הבאים לחכם הדור, כל אחד ואחד יש לו איזה רצון טוב, והצדיק מעלה כל אלו הרצונות, ובזה הוא מחדש נפשותיהם של אלו האנשים הבאים אליו, ועל ידי זה הוא מביא התגלות התורה שאומר אז בפניהם; נמצא שיש לכל אחד ואחד חלק בתורה כפי רצונו, וכן נתחדש נפשו לטובה. על כן צריך כל אחד להתחזק ולהתעורר שיבוא עם רצונות טובים וכיסופין טובים וחזקים להשם יתברך, כדי שיתחדש נפשו לטובה ביותר"; וראה עוד 'חיי מוהר"ן' סימן כ'.

רעדט פון אים אליין, יעדער איינער האט געהאט אין די תורה וואס ער באדארף" : (רבי לוי יצחק שמעה מפי רבי אברהם ב"ר נחמן)

הנהגתו בראש השנה

קצה

רבנו היה מאריך מאד בתפלת ערבית שבליל ראשון בראש השנה, ואמר פעם אחת שזה מחמת שהוא מזדרז להמשיך מיד כל התקונים הנמשכים בכל זה החדש:

[שיחות וסיפורים סימן יט]

רבנו היה מאריך מאד בתפלתו בליל היום הראשון של ראש השנה, וכבר ידעו אנשי שלומנו שאין להם להמתין על סיום תפלתו, וסימו את התפלה לבדם והלכו לביתם לאכול את סעודת החג. לאחר אכילתם שבו לבית הפנסת לעריכת השלחן, ומצאו את רבנו עומד עדין בתפלתו, כי האריך אז בארבע שעות בתפלתו:

קצו

רבנו אמר: "וואס אנדערע צדיקים הארעווען ביז הושענא רבא, טוה איך אויף שוין דעם ערשטן אויף דער נאכט" - "מה שצדיקים אחרים מתיגעים לפעל מראש השנה ועד הושענא רבא, פועל אני כבר בלילה הראשון של ראש השנה" :

קצו

רבנו אמר לענין הקבוץ הקדוש של אנשי שלומנו הפאים אליו לראש השנה: "מיינע לייט פאטער איך שוין די ערשטע נאכט" - "גומר אני את דינם של האנשים שלי ופוטרים כבר בלילה הראשון"¹ *

קצח

בלילה הראשון של ראש השנה היה רבנו עורף את שלחנו מאחר מאד בלילה פנ"ל, ולא היה מדבר אז שום דבור כלל וכלל; והיתה שורה אז יראה גדולה כל כך על אנשי שלומנו, עד שבישכם בשלחן רבנו היו יראים אף להרים ראשיהם מרב פחד ויראת ה' ומאימת יום הדין²: (סיפרה רבי אברהם ב"ר נחמן לרבי לוי יצחק)

ב. וראה גמרא ראש השנה דף ח' ע"ב במדרש הפסוק (מלכים א ח נט) "משפט עבדו ומשפט עמו"; וב'ליקוטי הלכות' פיקדון ה' אות ל"ח: "וזה בחינת 'שלושה ספרים נפתחין בראש השנה וכו', צדיקים נכתבין ונחתמין לאלתר לחיים, רשעים לאלתר למיתה, בינוניים תלויים ועומדים עד יום כיפור וכו'" (ר"ה טז:), על פי דרכנו יתבאר היטב בעזר ה', כי כל אלו שזוכין לאמונת חכמים ונוסעים לצדיקים אמיתיים על ראש השנה, כולם נקראים בשם 'צדיקים' על שם הצדיק שהם מקורבים אליו, כי המחובר לטהור לטהור (כלים פ"ב מ"ב), ועל כן הם נחתמין לאלתר לחיים, כי הצדיק האמת כוללם מיד בראש השנה בשכל הכולל, בבחינת קדשי קדשים, כמבואר בהתורה הנ"ל, כי הצדיק האמת יש לו כוח יותר מן הכהן הגדול שנכנס לפני ולפנים, כמו שאמרו רבותינו ז"ל (הוריות יג:): 'יקרה היא מפנינים' (משלי ג טו) - שהחכם האמת יקר מכהן גדול שנכנס לפני ולפנים; ועל ידי זה נחתמין לאלתר לחיים, כי משם נמתקים כל מיני דינים שבעולם כנ"ל וכו'. ועל כן להיפך רשעים גמורים, שהם החולקים גמורים על הצדיק האמת, שהם עיקר הרשעים, מאחר שהם היפך הצדיק האמת, כי היפך הצדיק הוא רשע, ועל כן בוודאי נחתמין לאלתר למיתה וכו'. בינוניים - הם אלו שאינם מקורבים לצדיקי אמת אבל אינם חולקים גם כן, הם תלויין ועומדים עד יום כיפור, שאז נכנס הכהן הגדול לפני ולפנים להאבן שתיה, קדשי קדשים וכו'; רק המקורבין לצדיק שנקראים 'צדיקים' נכללים שם מיד בראש השנה, והבינוניים תלויים עד יום כיפור, שאז נכנס הכהן הגדול לשם כנ"ל; וראה עוד שם תפילת המנחה ז' אות פ'.

ג. ראש השנה הוא 'פחד יצחק', ואכן אז בליל ראש השנה ראו במוחש את האוצר של ראת שמים' שיש אצל רבינו. (רל"י). וראה עוד להלן בערך רבי אבא שו"ב.

קצט

נְהַגוּ עוֹד אֶצֶל רַבְּנֵנוּ לְזַמֵּר בְּלִיל רֵאשׁוֹן שֶׁל רֹאשׁ הַשָּׁנָה 'אַשְׁת חֵיל' עִם הַנְּגוֹן הַקְּדוֹשׁ, כִּי נִרְמַז בּוֹ מְעַנֵּינֵי רֹאשׁ הַשָּׁנָה¹; וְכֵן נְהַגוּ גַם כְּשֶׁרֹאשׁ הַשָּׁנָה חָל בַּשַּׁבָּת, שְׁגַם אָז זָמְרוּ רַק אֶת הַ'אַשְׁת חֵיל', וְלֹא שָׁאָר זְמִירוֹת שַׁבָּת:

ר

אַחֲרֵי הַסְּתַלְקוֹת רַבְּנֵנוּ הִיָּתָה פֶּעַם אַחַת בְּלֵבָד שֶׁשָּׁהָה תְּלַמִּידוֹ רַבִּי חֵיִקֵּל בִּימֵי רֹאשׁ הַשָּׁנָה אֶצֶל הָרַב הַקְּדוֹשׁ רַבִּי מְרֹדְכֵי הַמַּגִּיד מְטָשְׁעֶרְנָא בִּילי, וְרַבִּי מְרֹדְכֵי כָּבְדוֹ אָז מָאֵד, וּבְעֵת עָרִיכַת שְׁלַחְנוּ גַם הַעֲמִידוֹ עֲבוּרוֹ מְקוֹם מִיָּחַד מְאַחֲזֵי כְּסָאוֹ שֶׁל רַבִּי מְרֹדְכֵי ('א שְׁטָאט אֹוֶנְטְעֶר דְּעֵם שְׁטוֹל'), שֶׁהָיָה נֶחֱשֵׁב לְמְקוֹם מְכַבֵּד מְאֹד אֶצֶל הַצַּדִּיקִים. וּבְלִיל רֹאשׁ הַשָּׁנָה לְאַחַר שְׁסִים רַבִּי מְרֹדְכֵי אֶת עָרִיכַת שְׁלַחְנוּ, נֶאֱנַח רַבִּי חֵיִקֵּל בְּקוֹלוֹ הָרַם מִמְּעַמְקֵי לְבוֹ ('א זִיפֵן פּוֹן דְּעֵם הָאֶרְצָן'), וְשָׁמַע זֹאת רַבִּי מְרֹדְכֵי וּשְׁאַל: "וּוֹאס קְרַעַכְצֵעַט אִיר?" - "מְדוּעַ אַתֶּם נֶאֱנַחִים?"

ד. ראה להלן חלק ג' סימן תנ"ח.

ה. וראה 'כוכבי אור' חלק 'חכמה ובינה' אות י"ח שהטעם שאומרים מזמור זה בליל שבת קודש הוא כי כתבו המקובלים שמידת הבינה נקראת 'אשת חיל', ומכיון שבלייל שבת קודש מקבלת מידת המלכות הארה ממידת הבינה, לכן אומרים אז 'אשת חיל', עיין שם; וראה 'חכמה ותבונה' סימן י' (מאות 1 ו עד הסוף) שביאר שזה סוד העניין של ראש השנה של רבינו הקדוש, כי רבינו הקדוש זכה בהכנסו לארץ ישראל בראש השנה שנת תקנ"ט להשיג בשלימות חמישים שערי בינה, ועל ידי זה הוא מתקן את מידת המלכות בראש השנה בכל שנה ושנה, כי כתבו המקובלים שתיקון המלכות הוא על ידי הבינה, עיין שם; וראה עוד 'חכמה ובינה' שם שכתב שלכן 'אשת חיל' מרמז גם על רבינו הקדוש עצמו, אשר זכה לשלימות הארת הבינה.

ו. לאחר הסתלקות רבינו היו שנים בהן היה רבי חייקל מגיע לאומאן על ראש השנה, והיו שנים שלא הגיע, כי לא היה מגיע בקביעות. (רל"י).

השיבו רבי חייקל בחריופות: "איך האב זיך דערמאנט אין דעם רבינ'ס ראש השנה און אין די יראָה וואס איז געווען ביי דעם רבי'ן, האב איך געטאן א קרעכץ!" - "נזכרתי בראש השנה של רבנו ז"ל וביראה ששררה שם אצלו ז"ל, ועל כן גאנחתי". אמר לו רבי מרדכי: "נו, זאג מיר א נגון פון אייער רבי'ן" - "נו, אם כן השמע לי נגון מנגוני רבך", ורבי חייקל שהיה חזן זמר לפניו 'אשת חיל' עם הנגון הקדוש, כי כן נהגו פאמור אצל רבנו, לשיר 'אשת חיל' בליל ראש השנה. באשר סיים רבי חייקל לומר את השיר, אמר לו רבי מרדכי: "אין דעם נגון זעה איך דעם רוח הקדש פון אייער רבי'ן" - "בזה הנגון רואה אני את רוח הקדש של רבכם"¹: (סיפרה רבי מרדכי באבריניצער ששמעה מפי רבי אברהם בן רבי נחמן)

❖ רא ❖

היו אנשי שלומנו נזקרים מאד לבלי לדבר כלל שום דבור מערב ראש השנה קדם תפלת המנחה, עד למחרת אחרי סיום תפלת מוסף²:

❖ רב ❖

ידועה בפרוש דעת רבנו הקדוש, שהחזנים המשמשים כשליחי צבור (בראש השנה וימים נוראים) צריכים להתפלל היטב כפי הנסח.

ז. "בפרק 'אשת חיל' מונח 'חומר טוב'... ועתה כשהיה לרבי חייקל שברון לב, כי הוא נזכר בראש השנה של רבינו' - ממילא כבר ניגן את ה'אשת חיל' מותאם עם הזמר הדק היטב" - "דארטן אין דעם 'אשת חיל' ליגט גוטע מאטריאל... און רבי חייקל אז ער איז געווען צובראכן, ער האט זיך דערמאנט פונעם רבינ'ס ראש השנה, ממילא האט ער דאס איינגעלייגט גוט". (רל"י).

ח. כי ביום הראשון של ראש השנה הוא 'דינא קשיא', 'פחד יצחק'; ועיין עוד ב'שיחות הר"ן' סימן כ"א: "בראש השנה ביום הראשון צריכין למעט בדיבור מאוד מאוד; ואמר שאדם גדול צריך לדקדק בזה ביותר וכו'". ואמנם אחרי התפילה למחרת נעשה כבר שמחה וחדווה. (רל"י).

ובחיי רבנו לא היה שליח צבור וחנון קבוע, רק רבנו ז"ל היה שולח בכל פעם אחד מאנשיו להתפלל לפני העמוד; ופעמים רבות שמש תלמיד רבנו החנון רבי חייקל^ט כשליח צבור, יותר משאר החזנים, אף לא באפן קבוע. גם היתה פעם ששלח רבנו את תלמידו הרב רבי אורי מיאס^י להיות שליח צבור, אף על פי שלא הכיר את גסח התפלה. דרכו של רבנו ז"ל היתה שהיה נוהג לקרוא אליו אחרי התפלה לקדוש את המתפללים שחרית ומוסף לפני העמוד:

חיוב אספת הנפשות למקום גניזתו

רג

א. ליל שבת ראש חודש איר שנת תק"ע היתה שרפה גדולה בברסלב, ונשרף גם בית רבנו. אחר כך ביום שלישי שאחר שבת נסע רבנו לאומאן^א, ויצא עמו אז גם רבי אהרן הרב מברסלב פדי לדור עמו באומאן, כי רצה להיות סמוך וקרוב לרבנו, ואכן היה אצל רבנו ז"ל כמעט כל ימי אותו הקיץ^ב:

ב. כשקרבו ימי ראש השנה לבוא קבל רבנו מכתב מתושבי העיר ברסלב, ובו שטחו את טענותיהם לפני רבנו, היות שעתה מגיעים ימי ראש השנה, ואין להם רב בקהלתם, כי רבי אהרן נסע מהם

ט. ראה בערכו.

י. ראה בערכו סיפור המעשה.

א. ראה בארוכה 'חיי מוהר"ן' סימנים קפ"ה - ק"צ, ושם סימן ר"י; 'ימי מוהרנ"ת' חלק א' סימנים מ"ד מ"ה מ"ו; אודות דרך נסיעתו לאומאן ראה עוד בערך 'מברסלב לאומאן', לקמן מסימן תקצ"ו והלאה.

ב. ראה לעיל סימן ס"ו.

כנ"ל, וכתבו את טענתם לרבנו: "מילא איר זענט אוועקגעפארן - קענען מיר אייך גארנישט זאגן, אבער איר האט צוגענומען דעם רב אויף? מיר דארפן האבן א רב!" - "מילא שאַתם נסעֶתם מהעיר (ועזבתם אותה) - אין בפנינו זכות טענה על כך, אולם מדוע לקחתם עמכם גם את רב העיר? הלא בני העיר נצרכים לרב!"; ועל כן מבקשים הם מרבנו שיראה לשלח אליהם בחזרה את רבי אהרן.

רבנו הראה את המכתב לרבי אהרן, ורבי אהרן נענה ואמר לו: "אייך וויל דאך אבער זיין דא ביי אייך אויף ראש השנה!" - "אבל הרי רוצה אני להיות כאן אצלכם על ראש השנה!"; השיב לו רבנו: "אבער זיי זיינען דאך גערעכט!" - "ונהרי הם צודקים!". שאל רבי אהרן את רבנו: "וועל איך פארן?" - "האם אסע בחזרה?", ואמר לו רבנו: "קענסט זיך נישט אויסמאלן דעם צער וואס איך וועל האבן אז דו וועסט נישט זיין ביי מיר ראש השנה!" - "אינך יכול לציר לעצמך את הצער שיהיה לי כשלא תהיה אצלי על ראש השנה!". נענה רבי אהרן ואמר: "וועל איך בלייבן דא!" - "אם כן, אשאר כאן!", והשיב לו רבנו בשנית: "זיי זיינען דאך אבער גערעכט!" - "ונהרי הם צודקים!". שאל שוב רבי אהרן: "וועל איך בלייבן דא?" - "אם כן אשאר כאן?!", וענה לו רבנו שוב כנ"ל, וכך היה כמה וכמה פעמים; והחליט אפוא רבי אהרן עבור עצמו, ונסע בחזרה לעירו ברסלב:

ג. כי כך היתה דרכו של רבינו מעולם, לבלי לצוות שום ציווי בדווקא לעשות כך או כך, בכדי להשאיר את האדם על הבחירה (ראה 'חיי מוהר"ן' סימן תל), וגם כאן נהג כן רבינו כדרכו תמיד, ומחמת כן לא ירד הרב רבי אהרן לסוף דעת רבינו ז"ל (ע"ר האט זיך נישט אָנגעשטויסן) והחליט לעצמו כנ"ל. [ויש לנו בזה דרך לימוד מרבינו, שצריכים להתבונן היטב בכל דיבור שיוצא מפי הצדיק, כי הצדיק אינו יכול לומר ולפרט לאדם את הדברים לפרטי הפרטים, כי אחרי שנשמעו הדברים מפי הצדיק צריך האדם לילך ולעיין בהם היטב היטב לבדו מהי דרך ההנהגה למעשה, עד שמוצא אותה, וכמאמר חז"ל (ברכות יט).] נפק דוק ותשכח. (רל"י).

ג. בְּדֶרֶךְ חֲזָרְתוֹ פָּגַשׁ רַבִּי אֶהֱרֹן אֶת מוֹהֲרֵנִי וְאֶת רַבִּי נַפְתָּלִי כְּשֶׁהָם נוֹסְעִים אֶל רַבְּנֵנוּ לְהִיּוֹת אֶצְלוֹ עַל רֹאשׁ הַשָּׁנָה, וּכְשֶׁרְאוּהוּ שְׂאֵלוּהוּ בְּתַמִּיהָ: "וּוֹאוּ פְּאַרְסֵטוֹ אוֹוֶעַק אִיצְטָעֵר?" - "לְהִיכֵן אַתָּה נוֹסֵעַ בְּזֶמֶן כְּזֶה?" ; וְסִפֵּר לָהֶם אֶת סִבַּת נִסְיַעְתּוֹ וּכְכֹל הַמַּעֲשֵׂה הַנִּלְ, וְתַמְהוּ עָלָיו: "כַּעֲת לִפְנֵי רֹאשׁ הַשָּׁנָה נוֹסְעִים מִרַבְּנֵנוּ?", וּמַחוּ בְּפָנָיו שְׂאִין נִכוּן הַדְּבָר לְבָלִי לְהִיּוֹת אֶצְל רַבְּנֵנוּ בִּימֵי רֹאשׁ הַשָּׁנָה; וְאָמְרוּ לוֹ בְּפִלְיָאָה: "וּוֹאס? אוֹנָז, אֶפְלוֹ דְּעֵר רַבִּי זָאל אוֹנָז טְרִיִּיבֵן מִיט דְּרוֹקֶעס - וּוֹאֲלֵטֵן מִיר אַוֶּעַק גֶּעפֶּאָרֵן פֿון דָּעם רַבִּינ'ס רֹאשׁ הַשָּׁנָה?!" - "מַה? אֲנַחְנוּ, אֶפְלוֹ הָיָה רַבְּנֵנוּ מְגֻרְשָׁנוּ עִם עֲצִים עָבִים (הַנִּקְרָאִים 'דְּרוֹקֶעס') - וְכִי הֵינּוּ נוֹסְעִים מִה'רֹאשׁ הַשָּׁנָה שֶׁל רַבְּנֵנוּ?!" . וְאָף עַל פִּי כֵן לֹא הוֹעִילוּ דְבוּרֵיהֶם אֵלָיו, וְהַמְשִׁיף רַבִּי אֶהֱרֹן וְנִסֵּעַ לְדַרְכוֹ, וְלֹא הָיָה אֶצְל רַבְּנֵנוּ עַל רֹאשׁ הַשָּׁנָה:

ד. וְהִנֵּה בְּנוֹסֵף לְהֵרֵב רַבִּי אֶהֱרֹן הָיָה חֶסֶר גַּם אִישׁ אֶחָד מֵאֲנָשֵׁי רַבְּנֵנוּ שֶׁהָיָה אִישׁ פֶּשׁוּט מְאֹד ('גָּאָר אַ פְּרֶאָסְטֵעֵר מְעַנְטֵש') וְהָיָה דָּר בְּעִיר ווִינִיץ, וְגַם הוּא לֹא בָּא אֶז עַל רֹאשׁ הַשָּׁנָה, וּבְאֹתוֹ עָרַב רֹאשׁ הַשָּׁנָה (הִיא הַשָּׁנָה הָאֲחֻרֹנָה לְחַיֵּי הַקְּדוֹשִׁים) דְּבָר רַבְּנֵנוּ וְ"ל הִרְבָּה מְעַנְיֵן הַקְּבוּץ הַקְּדוֹשׁ אֶצְלוֹ עַל רֹאשׁ הַשָּׁנָה, וְאָמַר אֶז: "אַהֲר'לֵעַ אִיז נִישְׁט דָּא - אוֹן בְּעֵר'לֵעַ אִיז נִישְׁט דָּא" - "אַהֲרֹן אִינְנוּ - וּבְעֵר'לֵעַ אִינְנוּ", וְכּוֹנְתוֹ הִתְהַלְּכֵי שְׂכֵשֵׁם שְׂאִישׁ גְּדוֹל כְּזֶה כְּמוֹ רַבִּי אֶהֱרֹן רַבָּה שֶׁל בְּרֶסֶלֶב לֹא הָיָה עַל רֹאשׁ הַשָּׁנָה, כִּף גַּם הָאִישׁ הַפֶּשׁוּט הַנִּלְ, רַבִּי דָּב

ד. ראה מטבע לשון זה בחיי מוהר"ן סימן ס"ח: "אם היה אחד בא אצלו והיה אומר לו שיתן להחולה הכאה גדולה עם עץ עב שקורין 'דרוק' וכו'".

ה. בפעם אחרת מספר רבי לוי יצחק ששמו של האיש הפשוט היה משה, ושומר רבינו: "אַהֲר'לֵעַ אִיז נִישְׁט דָּא - אוֹן מִשְׁה'לֵעַ אִיז נִישְׁט דָּא" - "אהרן איננו - ומשה איננו". (ושמא היה שמו 'משה דב').

(המכנה בער'לע), גם הוא לא בא ולא היה אצלו, והינו שפּלפי גדל הענין של ראש השנה שניהם שוים, פקטן פגדול לענין הכרח הצרופים הנעשים מההתקבצות אצלו על ראש השנה, וכפי המובן מדברי התורה "תקעו - תוכחה" (ליקוטי תנינא סי' ח, עיי"ש) שגלה אז, בראש השנה האחרון לחייו.

ועוד דבר אז רבנו ז"ל הרבה דבורים מגדלת הקבוץ הקדוש אצלו על ראש השנה, והבינו תלמידיו שפונתו שיתקבצו למקום גניזתו גם אחרי הסתלקותו:

ו. ומצינו גם בעבודת המשכן שהיתה צריכה להיעשות על ידי כלל ישראל בדווקא, כקטון כגדול, ראה רש"י על הפסוק (שמות לה לד) "ולהורות נתן בליבו הוא ואהליאב בן אחיסמך למטה דן", וז"ל: "ואהליאב - משבט דן, מן הירודין שבשבטים, מבני השפחות, והשווהו המקום לבצלאל למלאכת המשכן והוא מגדולי השבטים, לקיים מה שנאמר (איוב לד יט) 'ולא ניכר שוע לפני דל'". (רל"י).

ז. ראה אודות מעשה זה בחיי מוהר"ן סימן ת"ו: "בערב ראש השנה האחרון באומאן וכו' דיבר עוד מאחד שלא בא על ראש השנה מחמת ריבוי מניעות, ומחמת זה נסע לרבינו ז"ל קודם ראש השנה, וסיפר לו המניעות, וציווה לו רבינו ז"ל בעצמו לשוב לביתו, ולא יהיה אצלו על ראש השנה. וזה האיש היה מגדולי החשובים, והיה צר לו מאוד מה שלא יזכה להיות נמנה עימנו בראש השנה, והתחיל להתעקש לפניו ז"ל שלא ישוב לביתו רק יישאר אצלו על ראש השנה, ולא נתרצה הוא ז"ל בדבריו, וגירשו לביתו; ואז אמר לו רבינו ז"ל: 'איני יכול לצייר לעצמי הצער הזה, מה שאתה לא תהיה אצלי על ראש השנה'. ואמר לו האיש הנ"ל: 'אם כן אשאר בכאן!'; ולא הסכים; ושב לביתו. אחר כך בערב ראש השנה דיבר עימנו מזה, ואמר שעליו יש רחמנות גדול, כי רצה באמת להיות כאן על ראש השנה אך נמנע מחמת הנ"ל. אחר כך ענה הוא ז"ל ואמר בקול חזק מעומק הלב: 'ומה אומר לכם, אין דבר גדול מזה (היינו מלהיות אצלו על ראש השנה)!'; ואמר בזה הלשון בקול זיע סגיא: 'ווי אזוי זאל איך אייך זאגן, קיין גרעסערס דער פון איז ניט פאר האנדן! איי, אנדערע גוטע אידן זאגן ניט אזוי? איז נאך א קשיא!' - [מה אומר לכם, דבר גדול מזה אין בנמצא! איי, צדיקים אחרים אינם אומרים כך? אז עוד קושיא!] (כלומר: הלא בלא זה כבר מקשין עליו קושיות הרבה, ויהיה קשה עוד גם קושיא זאת גם כן, מה שהקפיד כל כך להיות אצלו על ראש השנה דייקא). ומכלל דבריו הקדושים שדיבר אז עימנו למדנו כמה דברים: למדנו עוד הפעם עוצם גודל החיוב להיות אצלו על ראש השנה, כי אף על פי שידענו זאת מכבר, אף על פי כן מריבוי דבריו הקדושים אז בזה ומתנועותיו הנוראות אז הבננו עצם החיוב

ה. ובאותו ראש השנה, היא השנה האחרונה לחייו הקדושים, גלה רבנו כפאמור את התורה "תקעו - תוכה" שבסמן ח' בלקוטי תנינא, ומבאר שם שעל ידי שנתוסף שכן אחד נצולין מהחולאת וכו', ועל ידי זה בא רפואה ונתבטל החולאת, עין שם, ואמרו אנשי שלומנו שבאמרו זאת רמז רבנו על מורנו הרב אהרן הרב מברסלב שלא היה אז עמהם (פי נסע וחזר בערב ראש השנה מאומאן לביתו שבברסלב להיות עם אנשי העיר כמספר לעיל), ולא היה 'שכן' יחד עם אנשי שלומנו שנשארו אצל רבנו בראש השנה, וכאב לרבנו חסרונו שלו וגם חסרונו של עוד אחד מאנשי שלומנו שלא הגיע כנ"ל, ואלו היה נשאר רבי אהרן אצל רבנו על ימי ראש השנה - היה יכול רבנו להתרפאת, ולא היה מסתלק - "דער רבי האט אנגעוואונקען אין דער תורה אז ווען רבי אהרן דער רב זאל ווען זיין אויף ראש השנה - וואלט דער רבי געקענט האבן א רפואה, און ער וואלט נישט נסתלק געווארן".

והנה בזה מוכן גם כי כשאמר רבנו הקדוש להרב רבי אהרן "קענטסט זיך נישט אויסמאלן דעם צער וואס איך וועל האבן אז דו וועסט נישט זיין ביי מיר ראש השנה" - "אינך יכול לציר לעצמך את הצער שיהיה לי כשלא תהיה אצלי כאן בראש השנה" - התכונן לרמז לו גם

יותר ויותר, שאי אפשר לבאר זאת בכתב; וגם אז למדנו שרצונו חזק להיות אצלו באומאן על ראש השנה תמיד לאחר הסתלקותו, ושאין דבר גדול מזה; וגם למדנו כמה צריכין לחזק לשבר המניעות מדבר שבקדושה, בפרט המניעות מלהיות אצלו על ראש השנה, שצריכים לשברם ביותר ולהיות דייקא על ראש השנה, עד שאפילו אם הוא ז"ל בעצמו מצווה ומסכים לבלי להיות אצלו על ראש השנה - חלילה להסתכל על זה (וכמבואר לעיל מזה), וצריכין ליהרר מאוד לבלי לשאול אותו שום שאלה על זה, כי הוא ישיב בוודאי לבלי להיות, ואף על פי כן בנקודת האמת לאמיתו צריכין להיות דייקא [וכן הוא נוהג לדורות].

על ענין זה, שרפואתו תלויה בדבר זה, אף למען הבחירה לא רצה לומר
לו זאת במפרש":

ו. ואכן כלל תלמידי רבנו הגדולים (כמוהרנ"ת ורבי נפתלי, רבי
יודל ורבי שמואל אייזיק) שהיו בראש השנה האחרון
לימי חייו, כלם נקבצו באו לאומאן לראש השנה הבא, של שנת
תקע"ב, להשתטח על קברו הקדוש בערב ראש השנה, ולהתפלל
יחד בראש השנה, וכן בשאר השנים, כי הבינו שפן היתה פונת
רבנו בכל הזהרותיו לענין הקבוץ על ראש השנה, והבינו שדבר
רבנו מפרשות בענין זה אף שיידע ואמר במפרש שהוא עומד
להסתלק; מלבד רבי אהרן הרב מברסלב שלא היה אז ולא שמע
את כל דבוריו והזהרותיו של רבנו ואת בקשתו בענין ההתאספות
וההתקבצות לבוא אליו, ועל כן לא הוסיף לבוא עוד בשום פעם
לאומאן על ימי ראש השנה אחר הסתלקות רבנו, וכן בנו הרב
רבי הירש לייב לא נסע. (אמנם בני הרב הירש לייב, דהינו הרב
מטשעהרין ואחיו הרב חיים, הם היו מגיעים מדי שנה בשנה
לאומאן על ראש השנה):

❁ רד ❁

אחר הסתלקותו וכו' נתחזקתי תכף שאנחנו צריכים להתקבץ יחד על

ח. וכמו שבכל המצוות ציוונו חז"ל (קידושין מ.): "לעולם יראה אדם עצמו כאילו חציו
חייב וחציו זכאי, עשה מצוה אחת - אשריו, שהכריע עצמו לכף זכות, עבר עבירה אחת -
אוי לו, שהכריע את עצמו לכף חובה. רבי אלעזר ב"ר שמעון אומר: לפי שהעולם נידון
אחר רובו והיחיד נידון אחר רובו, עשה מצוה אחת - אשריו, שהכריע את עצמו ואת כל
העולם לכף זכות וכו'", עיין שם; כן צריך האדם לקבוע בנפשו דבר זה לעניין ראש השנה
אצל רבינו, שעל ידי זה הוא מכריע את עצמו ואת העולם כולו לכף זכות. (רל"י). [ועיין
עוד 'פרפראות לחכמה' ליקוטי תנינא סימן ח' אות ט' ואת י"ג]

ראש השנה באומאן כְּמוֹ בְּחַיִּים חַיּוּתוֹ; וְהָיוּ לִי עַל זֶה כְּפָה רְאִיּוֹת
מְבֹאָרוֹת מְדַבְּרוֹי הַקְּדוּשִׁים^ט:

[ימי מוהרנ"ת ח"א סימן סז]

ט. אחרי הסתלקות רבינו ז"ל תפס מוהרנ"ת (וכן כלל תלמידי רבינו הגדולים) והבין בבירור מכמה וכמה צירופי דיבוריו רמזיו ותנועותיו של רבינו הקדוש, שעניין ה'ראש השנה שלו' משיך אף גם אחרי הסתלקותו, דהיינו להתקבץ יחדיו כל אנשי שלומנו כאחד בכל ראש השנה, וגם הבין לנכון המשך רוח קדשו של רבינו ז"ל שמקום האסיפה צריך להיות בעיר אומאן דייקא; ורבי אברהם ב"ר נחמן אמר שמשיח יגלה הטעם לזה, מדוע אסיפת קיבוצנו בימי ראש השנה צריכה להיות דווקא בעיר אומאן - "מְשִׁיחַ וְעַתָּה זָאגְן פֶּאָרְוֵאס דְּעַם רְבִינ'ס ראש השנה אליין דַּאָרְף זֵיין אִין אומאן". [וראה עוד ב'חיי מוהר"ן' סימן קצ"ז: "כמדומה שדיבר אז שעולה על דעתו להרחיק נדוד מאיתנו חס ושלום, אבל צר לו, שמתגעגע מאוד אחר הראש השנה, כי בכל הקיץ הזה שהיה באומאן, היה מתגעגע ומשתוקק מאד שיהיה שם עם הקיבוץ שלו בראש השנה"; וראה עוד שם בסימן ר"ה: "אמנם לא ביאר רבינו ז"ל מה שייכות עניין זה הנ"ל לאומאן דווקא וכו', אבל עדיין הדברים סתומים וחתומים מאוד ואין איתנו יודע עד מה, אשרי הזוכה להשיג באחרית הימים מעלת גדולת רבינו ז"ל וסוד הנהגותיו אשר פעל ועשה בזה העולם, דברים נפלאים ומכוסים מבני אדם ונעלמים מדעת אנושי מאוד, והכל למען שמו הגדול והקדוש יתברך"]. (רל"י); [וראה גם בימי מוהרנ"ת' חלק א' סימן ס"ו: "דרכו זכרונו לברכה היה נפלא ונורא מאוד, בפרט בעניין צוואתו עלינו איך להתנהג אחר הסתלקותו, כי סמוך להסתלקותו ממש לא שמענו ממנו כי אם דיבורים מועטים, וקצת מהם נרשמו למעלה, ולא ציווה לנו אז שום הנהגה איך להתנהג אחר הסתלקותו, אבל באמת אין שום דבר בעולם שלא סידר לנו יפה ולא ציווה לנו כראוי, כי באמת בכל הדיבורים שדיבר עימנו מקודם כל הימים שזכינו לעמוד לפניו, בכולם לימד אותנו איך להתנהג תמיד כל ימי חיינו, בחייו ולאחר הסתלקותו, ובפרט כל הדיבורים והשיחות והתורות והמעשיות ששמענו ממנו מיום שבא מלעמבערג, שכולם היו צוואות איך להתנהג תמיד, רק שבחייו היו כמה דיבורים שלא הבנתי היטב עד היכן הם מגיעים, אבל דבריו הקדושים הם חיים וקיימים לעד, והם מים נובעים, מים עמוקים עצה בלב איש, והם טמונים בליבי, ובכל פעם הם נובעים מים חיים ומלמדים אותנו ומזכירים אותנו איך להתנהג בכל העניינים, ואני מבין בכל פעם למפרע מדבריו הקדושים איך להתנהג, ובפרט שהרבה דברים שאמר בפירוש לפני כמה אנשים, רק לא שמו להם לב אז, רק אחר הסתלקותו הבינו וראו הכל שציווה לנו בפירוש על אלו הדברים; וכל זה אי אפשר לבאר היטב בכתב"].

י. ראה ב'חיי מוהר"ן' סימן רצ"א: "בערב ראש השנה האחרון באומאן דיבר מזה, ואמר בזה הלשון: 'איך וואונטש מיר אז איך זאל זוכה זיין צו זעהן דאס לעכטיגקייט פון די וועגן

רה

אחר כן הגיע ראש השנה של שנת תקע"ב, וזה היה ראש השנה הראשון שאחר הסתלקותו, ובעצם נפלאותיו עזרני השם בתפירה שנתקבצנו יחד לאומאן על ראש השנה, ומאז ועד הנה נתוסף בכל שנה וְשנה כמה נפשות שפחרו בחיים וכאו גם כן על ראש השנה להשתטח על קברו הקדוש בערב ראש השנה, ולהתפלל עמנו יחד בראש השנה; ועצם מעלת הקבוץ שלנו בראש השנה - אין כאן מקומו, ומבאר קצת במקום אחר (חיי מוהר"ן סימנים תג - תו):

[ימי מוהרנ"ת ח"א סימן פא]

וואס איר פארט אויף זיי צו מיר' [אחלי שאזכה לראות אור בהירות הדרך שאתם נוסעים עליו אלי]. והמתבונן בזה יראה גם מדיבור זה מה שרימז רבינו על העתיד לבוא. כי רבינו היה אז כבר חולה וסמוך מאוד להסתלקותו, ואמר דיבור כזה בערב ראש השנה האחרון שלו, שבוודאי המכוון בזה על הלבא, היינו על הדרך שיבואו אליו לאומאן מידי שנה בשנה אף אחר הסתלקותו. (רל"י).

יא. ראה גם בחיי מוהר"ן סימן ת"ו: "אז למדנו שרצונו חזק להיות אצלו באומאן על ראש השנה תמיד לאחר הסתלקותו, ואין דבר גדול מזה", עיין שם. מוהרנ"ת וכן שאר תלמידי רבינו הבינו מדבריו הקדושים כשההיר על אנשיו להיות אצלו בימי ראש השנה, שכוונתו היתה שגם לאחר הסתלקותו ימשיכו תיקוני הראש השנה שלו על ידי שיבואו אנשיו בכל ערב ראש השנה להשתטח על קברו ולהיות בעיר אומאן בימי ראש השנה, וכן שאנשיו יתקבצו בכל שנה להתפלל ביחד בימי ראש השנה כנ"ל; [וראה בעניין הנסיעה לקבר הצדיק על ערב ראש השנה וראש השנה ב'ליקוטי הלכות' ברכת הפירות ד' אות י"ג, ראש חודש ו' אות כ"ב, ריבית ה' אות ח', ערלה ד' אות ח', שלוחין ד' אות י"ג, גביית חוב מהיתומים ה' אות י"ג, ועוד; 'עלים לתרופה' מכתבים מיום ד' כי תבוא שנת תר"ד, מוצ"ש עקב שנת תקצ"ו, יום א' ניצבים וילך שנת תקצ"ז, ועוד; וראה ב'פרפראות לחכמה' סימן ס"א סוף אות ט"ו שזה מרומז גם בליקוטי קמא סימן ר"א, שכתוב שם שצריך לבוא על ראש השנה לעצמות יוסף, שזה מרמז על העיר אומאן, מקום גניזת עצמותיו של רבינו הקדוש, עיין שם. ובעניין הקיבוץ בראש השנה ראה 'ליקוטי הלכות' בציעת הפת ו' אות צ"ו, ראש השנה ו' אות ב', ריבית ה' אות מ"ז, חובל בחבירו ג' אות כ', ועוד; 'עלים לתרופה' מכתבים מיום א' וישב שנת תקצ"ד, אור ליום ג' ב' דחווה"מ סוכות שנת תקצ"ח, יום ג' עקב שנת תר"ג, ועוד; ועניין זה רימז רבינו בליקוטי תנינא סימן ח' אות ו' (בתורה 'תקעו - תוכחה' אותה

רו

וּגַם אַחַר כָּל דְּבָרָיו שֶׁפָּתַב שָׁם בְּזֶה צְרִיכִים לְצַרֵּף עוֹד לָזֶה מֵה שְׁמוּבָא בְּמִכְתָּבָיו הַקְּדוּשִׁים וּמוּבָא מִזֶּה גַם בְּסִפְרֵי הַלְכוּתָיו, שֶׁבְּכָל דְּבוּר וְדְבוּר שֶׁאֲדוּנָנוּ מוֹרְנוּ וְרַבְּנוּ ז"ל יוֹרְנוּ וְיִלְמְדָנוּ, עוֹד יִרְמוֹז לָנוּ לְהִבִּין מֵעֲצָמָנוּ עַל יְדֵי רַמְזֵי יְדֵי חֲכָמָתוֹ הַקְּדוּשָׁה הַמְּלַבְּשִׁים גַּם הַיּוֹם בְּסִפְרֵי הַקְּדוּשִׁים וְכוּ', כִּי אֵף עַל פִּי שֶׁעָקַר הַבְּחִירָה לְהִבִּין מֵעֲצָמוֹ הוּא רַק אֶצֶל גְּדוּלֵי גְדוּלִים שֶׁהֵם בְּבַחֲיַנַּת מִשָּׁה שֶׁהוֹסִיף יוֹם אֶחָד מִדַּעְתּוֹ (ראה שבת פו. וליקוטי קמא סי' קצ), אֲבָל גַּם אֶצֶל אֲנָשִׁים פְּשוּטִים נִמְצָא קִצְת מַעֲיִן זֶה, שֶׁזֶּה עָקַר שֶׁרֵשׁ הַבְּחִירָה שֶׁל כָּל אֶחָד (וּבְעֵבֹר זֶה הִזְהִיר כָּל כָּף אֲדוּנָנוּ מוֹרְנוּ וְרַבְּנוּ ז"ל לְצַעֵק לְהֵשֵׁם יִתְבָּרַךְ עַל תְּקוּן הָעֲצוּת), וּמִכָּל שֶׁפֶן וְכָל שֶׁפֶן בְּדָבָר נוֹרָא וְנִשְׁגָּב כְּזֶה צְרִיכִין לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בְּזֶה יוֹתֵר וְיוֹתֵר, וְכֵן מוּבָן מִדְּבָרֵי מוֹהַרְנ"ת ז"ל בְּעַל פֶּה שֶׁשְׂמַעְתִּי בְּעִנְיָן זֶה², שֶׁמִּחְמַת זֶה הַטַּעַם

אמר בראש השנה האחרון לפני הסתלקותו) בעניין בתי התפילה שנתרבים על ידי ריבוי המתקבצים להתפלל יחד; וראה עוד ביאור בעניין ראש השנה של רבינו לאחר הסתלקותו ב'שיחות וסיפורים' סימן י"ט].

יב. ראה 'ליקוטי תפילות' חלק א' בתפילה קכ"ט שנתייסדה על סימן ק"צ בליקוטי קמא: "ריבוננו של עולם, אדון כל, אתה הודעתנו ברחמיך שעיקר כח הבחירה של ישראל שקיבלו את התורה על ידי משה רבינו עליו השלום, הוא רק על ידי שלא דיברת עם ישראל בעצמם אליהם לנוכח, רק כל דבריך היו עם משה רבינו עליו השלום, והם שמעו בדברך עימו, ומחמת זה יש לנו כח הבחירה על כל דברי התורה הזאת, כי כל אשר ידבר ה' אל האדם בעצמו - הוא מוכרח לעשותו בלי בחירה, ומשה רבינו לא היה לו כח הבחירה על מצוות התורה, רק כל בחירתו היתה בעניין 'משה הוסיף יום אחד מדעתו', דהיינו במה שלא ביארת לו בפירוש והיה מוכרח להבין מדעתו איך להתנהג, ובזה היה כל כח בחירתו. והנה אנכי בעניי, אשר התאוות והמידות מתגברים עלי כמו שמתגברים ורודפים אותי מאוד בכל עת, ויש לי בחירה גדולה על כל דברי התורה, ואני צריך התחזקות גדול וישועה ורחמים גדולים מאתך תתברך שאזכה להטות כח בחירתי לחיים, לבחור בטוב ולמאוס ברע - ועתה מה אעשה אשר נוסף לכל זה אני מסופק הרבה בכמה דברים איך להתנהג בהם, ודעתי ועצתי חלוקה מאוד בהרבה דברים אשר איני יודע כלל לכיין בהם רצונך באמת איך להתנהג בהם, ונדמה לי שאם הייתי יודע רצונך באמת הייתי מתנהג כרצונך בוודאי וכו'", עיין שם.

גם הראש השנה הקדוש שאחר הסתלקותו לנסע לאומאן לא גלה
בפרוש:

[כוכבי אור, ששון ושמחה הערה ג]

רז

הנה ידוע מפי תלמידיו הקדושים שכל המאמרים שגלה בענין מעלת
התקונים הנוראים והנפלאים שנעשין על ידי ההתקרבות אל
הצדיק, וכל הפרטים שיש בזה, כל דבריו ז"ל בזה חיים וקיימים לעד,
וגם עכשו אחר הסתלקותו ז"ל נעשה כל זה על ידי שמתקרבין אל ענינו
הקדוש ז"ל, ונקללין בתוף הקבוץ הקדוש הנקראים על שמו הקדוש
ז"ל, ומתדבקין עצמן בלמוד ספריו הקדושים, ומקבלין עצותיו
הקדושים, ובאים על ציונו הקדוש ומתפללים שם על התשובה והיראה
והעבודה וכו', בפרט פשוטין להפיל בתוף הקבוץ הקדוש בעת
שמתאספין אליו ז"ל על ראש השנה וכו', פידוע ומבאר כל זאת במקום
אחר:

[פרפראות לחכמה ח"א סימן ד]

רח

כבר מבאר בספר 'חיי מוהר"ן' (סי' קכו) איך בערב ראש השנה האחרון
באומאן סמוך להסתלקותו ז"ל ספר הרבה בענין גדל החיוב לסע
אליו ז"ל על ראש השנה, ואמר שאין דבר גדול מזה, והזהיר הרבה
בזה; ואחר כך פשנסתלק בסמוך תכף בחג הסכות שאחר ראש השנה
הזה, אז ידעו והבינו כלם למפרע שכל ענין הספור והאזהרות הנ"ל היו
גם על אחר הסתלקותו ז"ל, להתאסף גם אז יחד כל הקבוץ של אנשי
שלומנו על ראש השנה, ושעל ידי זה נעשין תקונים נפלאים מאד מה
שאין לשער כלל. ולא באר הענין בפרוש מטעמים הפמוסים אליו,

בשגם פי ידוע כי כף הִיָּה דִּרְכוֹ בְּקִדְשׁ גַּם בְּשָׂאֵר עֲנִינִים רַבִּים מֵעֲנִינָיו
הַקְּדוּשִׁים ו"ל, וְכַמְבָּאֵר בְּמָקוֹם אַחֵר:"

[פרפראות לחכמה סימן סא אות טו]

רט

וְגַם רִמְזוּ לָהֶם מַגְדֵּל מַעְלַת הַתְּקוּן הַגָּדוֹל שֶׁנַּעֲשֶׂה עַל יְדֵי הַנְּסִיעָה
לְצַדִּיקִים עַל רֹאשׁ הַשָּׁנָה, שֶׁעַל יְדֵי זֶה נִכְלָלִים כָּל נַפְשוֹתַם בְּתוֹךְ
הַצַּדִּיק הַדוֹר וְכוּ', שֶׁזֶה בְּחִינַת מַה שֶׁנִּתְבָּאֵר לְמַעְלָה שֶׁהַבְּטִיחַ לָהֶם שֶׁגַּם
אַחַר הַסְּתַלְקוֹתָיו, כְּשִׁיְהִיוּ נִכְלָלִים יַחַד בְּאַהֲבָה וְאַחֲדוּת - אַזִּי בְּנֹדָאֵי יִגְמֹר
עִמָּהֶם לְטוֹבָה מַה שֶׁהִתְחִיל לַעֲסֹק עִמָּהֶם, עַד שִׁיְהִיוּ כְּלָם כְּשָׂרִים
וְצַדִּיקִים, וְאַפְלוּ מִי שִׁיתְחַבֵּר עִמָּהֶם יִהְיֶה גַּם כֵּן אִישׁ כְּשֶׁר וְצַדִּיק בְּאַמֶּת
(ראה חיי מוהר"ן סי' ריט).

וְזֶה מוֹבֵן מִמֵּילָא שֶׁגַּם עֲנִיֵן הַנְּסִיעָה עַל רֹאשׁ הַשָּׁנָה לְצַדִּיקִים (המבואר
בפנים ליקוטי קמא סי' סא אותיות ז ח), הִיָּה דַעְתּוֹ ו"ל גַּם כֵּן עַל עֲנִיֵן
הַנְּסִיעָה שֶׁנֹּסְעִין כָּל אַנְשֵׁי שְׁלוֹמְנוּ בְּכָל שָׁנָה לְאוֹמָאן לְהַשְׁתַּטַּח עַל קַבְרוֹ
הַקְּדוֹשׁ וְלְהַרְבּוֹת שֵׁם בְּתַחֲנוּנֵים בְּכָל עַרְבַּ רֹאשׁ הַשָּׁנָה, וְאַחַר כֵּן מִתְפַּלְּלִין
כָּל הַקְּבוּיֵן הַקְּדוֹשׁ הַזֶּה בְּיַחַד בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה בְּבֵית הַכְּנֶסֶת הַגָּדוֹל וְהַקְּדוֹשׁ
שֶׁנִּקְרָא עַל שְׁמוֹ ו"ל בְּכָלֵלִיּוֹת גְּדוֹל וּבְאַחֲדוּת רַב וְאַהֲבָה רַבָּה וְעֲצוּמָה
מְאֹד כָּל הַחֲבָרִים זֶה לְזֶה מִמֶּשׁ, כְּלָם בְּלֵב אֶחָד כְּאִישׁ אֶחָד וּבְהַתְקַשְּׁרוֹת
גְּדוֹל לְכָל הַצַּדִּיקֵי אַמֶּת, וּבִפְרָט לְכַח וְזִכּוֹת הַגָּדוֹל וְהַנּוֹרָא שֶׁל רַבְּנוּ ו"ל,
אֲשֶׁר כָּל רְעוּתֵינּוּ טָבִין שֶׁל כָּלֵל אַנְשֵׁי שְׁלוֹמְנוּ תְקִיעֵין תַּמָּן גַּם כָּל הַשָּׁנָה
בְּעִבּוּדָה שְׁעוֹבֵד אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ כָּל אֶחָד בְּבֵיתוֹ, בִּפְרָט בְּזִמְן קְהֵלָה
לְכָל, בְּעֵת שֶׁמִּתְקַבְּצִין וּמִתְאַסְּפִין כְּלָם לְשִׁפּוֹף אֶת לְבָם בְּרַחֲמִים
וְתַחֲנוּנֵים לְפָנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עַל צִיּוּנוֹ הַקְּדוֹשׁ, וְאַחַר כֵּן מִתְפַּלְּלִין יַחַד

בראש השנה בהתקשרות גדול בלב ונפש לכל הצדיקים, גם להשכני עפר כמבאר בדבריו ז"ל במאמר "אבא שאול" סימן נ"ה (ליקוטי קמא),
בפרט אליו ז"ל:

[פרפראות לחכמה סימן סא אות יד]

רי

והחוש מעיד שענין זה של הקבוצין שמתקבצין כלל אנשי שלומנו על ראש השנה לאומאן, זהו עקר הכלליית וקשר האחדות של כל אנשי שלומנו בקשר אחד, ורק בזה אנו מקימין רצונו ז"ל להיות מחזיקים את עצמם כלל אנשי שלומנו בקשר אחד באהבה ואחדות כנ"ל, ורק על ידי זה עקר קיום הארת השארתו הקדושה לנצח, באשר הבטיח זכרונו לברכה (חיי מוהר"ן סימנים רכ"ט ש"ו) שענינו לא יפסק והאש שלו תוקד עד ימות המשיח כנ"ל, וכנראה בחוש אשר זה יותר מששים שנה אחר הסתלקותו ז"ל - והאש הקדוש של אמונת חכמים בו ז"ל ובחבוריו הקדושים ובכל הצדיקי אמת בוער בלב אנשי שלומנו עד אין סוף ממש, ומשתדלים לעסוק בעניניו ז"ל בכל פעם בהשתדלות תרה ביותר, להפיץ מעינותיו חוצה, להדפיס חבוריו ז"ל ולבנות בניניו הקדושים, ולעסוק בכל עניניו על צד היותר טוב.

וכבר יש רבים מאנשי שלומנו אשר כמעט שלא הפירו ולא ידעו ולא ראו גם שום אחד מתלמידיו הקדושים ז"ל, ואף על פי כן בוער בלבם עסקיו ועניניו של רבנו הקדוש ז"ל כאש יוקדת ממש, ושותים בצמא את כל דבריו ודברי תלמידיו הקדושים ז"ל והם עליהם ממש כמים קרים על נפש עיפה, ועובדים את ה' באמת בכל לבם ובכל נפשם, והכל בכת קדשת ההתנוצצות הארת הדעת הקדוש שנשא בועולם מרבנו הקדוש ז"ל על ידי חבוריו ותלמידיו הקדושים.

וְעָקַר יְסוּד קַיּוֹם כָּל הָעֲנִיָּן זֶה הַנִּ"ל, הַכֹּל הוּא עַל יְדֵי הָעֲנִיָּן הַקָּדוֹשׁ
שֶׁל הַהֶתְקַבְּצוֹת וְהַהֶתְאַסְּפוֹת יַחַד שֶׁל כָּלֵל אֲנָשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ עַל רֹאשׁ
הַשָּׁנָה":

[פרפראות לחכמה סימן סא אות יד]

❁ רִיא ❁

וְגַם כָּפִי אֲשֶׁר נִתְבָּאֵר לְמַעַלָּה שְׂרָצוֹן רַבְּנוּ ז"ל הִיָּה שְׁגָם אַחַר הַסְּתַלְקוֹתוֹ
ז"ל יְהִי כָּל אֲנָשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ בְּאַגְדָּה אַחַת וְקָשֶׁר אֶחָד (ראה חיי מוהר"ן
סי' ריח), וְכֵאֵן בְּמֵאֵמֶר זֶה (ליקוטי קמא סי' סא) מְבֹאֵר שֶׁעַל יְדֵי הָאֲהָבָה
וְהַפְּלִיאוֹת שְׁנִכְלָלִין יַחַד, עַל יְדֵי זֶה נִמְתָּקִין כָּל הַדֵּינִים, וְדָבָר בְּעֵתוֹ מֵהַ

יד. ראה עוד 'עלים לתרופה' במכתב מיום ג' עקב שנת תר"ג: "ואי אפשר לבאר על פני השדה כי הדברים ארוכים מאוד, ויותר מהמה יש בליבי, אבל זה צריכין לזכור בכל פעם, בפרט אתה אתה בני, שאין יודעים כלל, ואינך יודע מה שאין אתה יודע, רק זה ברור ואמת זך וצלול, שאיך שהוא איך שהוא, איך שנעשה עימך ואיך שאתה חייב בכמה דברים, ואיך שאתה אנוס הרבה ברוב הדברים, ואיך שאתה בכמה דברים מצוות ונקודות טובות שאתה חוטף בחסדו וישועתו הנפלאה בכל יום בכל מה שעובר עליך בכל אלה, חסדו גדול עליך מאוד שזכית להיות בחלקו ולהיקרא על שמו הקדוש ולהתקבץ בכלל קיבוץ שלו הקדוש, ובפרט על ראש השנה, שהוא עיקר זמן הקיבוץ, שזה בחינת שופר שמקבץ נדחי עמו ישראל, כמו שמתפללים בברכת 'תקע בשופר גדול לחרותנו' וכו'. ובשבת נחמו הזה דיברנו הרבה בעניין נפלאות נוראות מעלת הקיבוץ של כל עשרה מבני ישראל, כי 'אכל בי עשרה שכינתא שריא' ואומרים דברים שבקדושה, ואז מעוררים ביותר כל דרי מעלה ודרי מטה לקדש שמו ברבים, להודיע כי 'מלוא כל הארץ כבודו', ואז יכולים להרים הכל וכו', והעיקר על ידי שמקשרים להרועה האמיתי העוסק לקבץ עדרו, כמו שכתוב (ישעיה מ יא) 'כרועה עדרו ירעה, בזרועו יקבץ טלאים ובחיקו ישא וכו'', ועל כל פנים שלא לחלוק עליו חס ושלום, אוי, אוי ואבוי להחולק עצמו מרועה ישראל כזה, אשרי אשרי המשתוקק ומתגעגע ליכלל בהקיבוץ הקדוש שלו, לעולם לא נבוש בחסדו איך שעובר על כל אחד, כי כוחו גדול ונורא ונשגב מאוד מאוד עד אין חקר. וזה סמוך שמעתי מידידנו הוותיק רבי גרשון נרו יאיר נכד המגיד ז"ל מטירהאויצע, ששמע מפיו הקדוש שבראש השנה הכל מקבלים ממנו תיקון, אפלו דברים שאי אפשר לתקנם בזמן אחר - בראש השנה נתתקן הכל".

טוב, ומוכן ממילא כי מאחר שראש השנה הוא יומא דדינא של כל השנה, אז בנדאי הזמן גרמא לזה ביותר להתאסף כלם ביחד בכללות אחד ולהשען בכח וזכות הצדיק הקדוש והנורא שהוא בחינת אבן שתיה, ולהתפלל אל השם יתברך שימתיק כל הצמצומים והדינים מעלינו ומעל כל ישראל, ויוציא כאור משפטנו:

[פרפראות לחכמה סימן סא אות יד]

❁ ריב ❁

הנה הארכנו קצת לבאר איך שלעניות דעתי נראה שמאמר של "חדי רבי שמעון" הנ"ל (ליקוטי קמא סי' סא) היה כעין צוואה ממונו ז"ל, לרמוז לאנשי שלומנו על ענין ההתנהגות של אחר פטירתו ז"ל וכו', ולזהר ביותר בענין הנסיעה על ראש השנה לצדיקים וכו', וכבר נתבאר שרמוז גם על הקבוצ של אנשי שלומנו גם עכשווי על ראש השנה, ושעל ידי זה נעשה שמחה, וכנראה בחוש השמחה הגדולה שיש בין אנשי שלומנו בזמן הקבוצ הקדוש הנ"ל גם עכשו, ולזהר מאד באהבת חברים, בחינת "אנן ברחביכותא תליא", להכליל יחד באחדות אחד באהבה רבה.

ועל ידי כל זה נמתקין כל הצמצומים וכל הדינים, ועל ידי זה יכולין להוציא משפטנו לאור מכל הלמודים שילמד משפטי אמת והנהגות ישרות איך להתנהג, הן לעצמו הן לאחרים המתנהגים לפי דעתו (שזה בחינת מה שהבטיח (חיי מוהר"ן סי' ריח) שגם מי שיתחבר אל אנשי שלומנו יהיה איש פשר), וגם זוכין על ידי זה לעצה שלמה ולכל טוב, ועל כל הנ"ל מה שעל ידי זה נשלמת התורה הקדושה בשלמות

גדול ומקבלת מחכמה עלאה ומשפעת בכל החכמות, שעל ידי זה נמשכין כל התקונים האלו הנ"ל:

[פרפראות לחכמה סימן סא אות טז]

ריג

וכן תקון החמשה חושים שבמח (המבאר בפנים בתורה "תקעו - אמונה" שבלקוטי תנינא סימן ה') נעשה גם עכשו, פי חוש הריח שנתתקן על ידי היגיעות וטרחות שיש לכל אחד, וכן חוש המשוש שנתתקן על ידי ההוצאות שיש לכל אחד לבוא אל הרב - זה בודאי נעשה גם עכשו; אף גם חוש הראיה והשמיעה והטעם נתתקן גם עכשו, על ידי שמסתפלין על ציונו הקדוש ועל כלל הקבוץ הקדוש המתאספין ומתקבצין אליו, והכל בכחו וזכותו הקדושה וזכרונו לברכה, ובכל אחד מהקבוץ בודאי יש איזה בחינת הארה ונקדה הקדושה מה שקבל על ידי התקרבותו אליו וזכרונו לברכה ועל ידי שגלגל גם פן בהקבוץ הקדוש הזה, נמצא שזה גם פן בכלל "והיו עיניך רואות את מוריך" (ישעיה ל כ), בפרט שפבר מבאר בדבריו וזכרונו לברכה ב'לקוטי' הראשון בסימן קצ"ב ובסימן ר"ל שעל ידי שמקבל חכמת רבו ודברי אמת שלו, על ידי זה הוא מקבל בחינת פניו, ועין גם בסימן קנ"ג מענין קבלת פני תלמיד חכם שתלמיד הגון פראוי זוכה לקבל פני הרב, הינו שיתראה בתוכו פני הרב וכו', וכבר מבאר מזה במקום אחר גם פן; וכן חוש השמיעה שנתתקן על ידי שכל אחד שומע המוסר של הרב, זה שיש עכשו גם פן, דעל ידי ששומע ההתעוררות הגדול והקולות והצעקות והבכיות הגדולות מעמק הלב שיש אז בין כלל הקבוץ, שאין צריכין מוסר גדול מזה, כי מתפעל נפש הרואה והשומע גם מרחוק פידוע; וכן חוש הטעם, מה שכל אחד טועם מתיקות וכו', זה בודאי שיש גם עכשו, כי אז כל אחד טועם מתיקות טעם הזכות הקדוש שזכה להתקרב אליו

זכרונו לברכה ולהפלל בכלל הקבוץ הקדוש שלו, עד שפלא אחד נותן הודאה על חלקו ואומר בפה מלא: "חבלים נפלו לי בנעימים וכו'" (תהלים טז ו).

בפרט פי כבר מבאר באות ט"ו הנ"ל שגם אצל הצדיק הגדול הבעל מוחין ובעל השגה אמתית, אף על פי כן הוא מסלק כל חכמתו והשגתו ועובד את ה' בפשיטות וכו', ועל ידי זה דיקא זוכה להשגות גבוהות מאד וכו"ט.

ומזה מובן ממילא כי אדרבא, דיקא עכשו, שאין אנו זוכין לראות את מורנו בעיני אדם ממש, וכן לשמוע מוסר מפיו הקדוש, ולטעם מתיקות אמרי נעם שלו בפעל ממש בשעת הקבוץ כמו שהיה בחיים חיותו זכרונו לברכה, ואף על פי כן מתקבצין אליו ונשענין על זכותו הקדושה, וכל אחד צועק מעמק לבבו בתמימות ובפשיטות גדול לזכות לשוב אל ה' ולהתקרב אליו יתברך באמת, והחולקים רואים את כל זה ותמהים ושואלים וחורקין שניהם מאד על ענין הקבוץ הזה בכל שנה ושנה ביגיעות וטרחות גדולות כל כך, ומה אדם רואים ומה אדם שומעים וכו', ואי אפשר להשיב להם שום תשובה נוצחת כלל, כי ענין זה הוא רק כל חד כפום מה דמשער בלבה יודע ומרגיש גדל קדשת

טז. כלומר: שם בפנים התורה באות ט"ו מבואר כי השגות גבוהות אלה הן בחינת ההשגות שמשה בחייו לא השיג, כי הן בחינת 'במופלא ממך', בחינת שער החמישים אצלו, השגות אשר בזמן של 'משה בחייו', דהיינו בשעת הארת המוחין שלו, ששכלו בקיום ובשלימות, הצדיק אינו יכול להשיג, רק על ידי שמסלק כל חכמתו ועובד את ה' בפשיטות ובתמימות כבן העושה מעשה עבד וכו'; ועל כל פנים עולה מבואר כי עיקר זכיינו של הצדיק בשלימות להשגות אלו היא אחרי הסתלקותו, וממילא תיקון המוחין הנמשך לתלמידים שייך ביותר ויותר אחרי ההסתלקות; ומבאר והולך שכמו כן מצד התלמידים אשר עבודתם אחרי הסתלקות הצדיק היא בפשיטות ובתמימות ביותר, בסוד מעשה עבדות הנ"ל, כי אין רואים את הצדיק בפועל ואין שומעים דבריו וכו' - ממילא בזה יכולים הם דווקא אז לזכות להארת הצדיק מן הבחינה הגבוהה של שער החמישים וכו', וזה ביאור המשך דבריו, ד"ק.

הענין הזה וגדל הפעלה הקדושה והתועלת הגדול שמגיע על ידי זה לכל אחד מהקבוץ הזה; נמצא שהעבודה הזאת היא עבודה פשוטה ותמימה, שצריכין לסלק כל החכמות ולעבד את ה' בתמימות ולעשות גם דברים הנראים פשועים בעיני העולם, והכל בשביל אהבתו ועבודתו יתברך, בבחינת "באהבתה תשגה תמיד" (משלי ה יט) המבאר שם באות ט"ו הנ"ל, ועל ידי זה דיקא זוכה כל אחד לפי בחינתו להשיג מה שהוא למעלה מבחינת המוחין שלו, שזה עקר תכלית שלמות תקון המוחין פנ"ל. נמצא שגם עכשו זוכין על ידי הקבוץ הנ"ל לקבל גם בחינת תקון המוחין, וכן כל התקונים המבארים בפנים פנ"ל:

[פרפראות לחכמה סימן ה תנינא אותיות כו כז]

ר"ד

על כן צריכין לחפש ביותר אחר המנהיג האמתי שיש לו בחינת רוח נבואה, רוח הקדש; אף עקר זמן הקבוץ אליו הוא בראש השנה, כמבאר לעיל מה שהזהיר על זה הרבה בערב ראש השנה האחרון, כי אז הזמן של המשכת כל התקונים הנ"ל ביותר וכו'.

וזה גם כן בחינת מה שהזכרנו לעיל שהזהיר לאנשי שלומנו שיחזיקו עצמן ביחד וכו', כי אף על פי שעקר תקון נפשות ישראל תלוי רק בהצדיק האמת הפעל כח הגדול הנ"ל, אף על פי כן גם עקר כח הצדיק תלוי בקדשת הקבוץ של ישראל, כמאמר רבותינו ז"ל (ברכות לב.): "כלום נתתי לך גדלה אלא בשביל ישראל", וכמבאר גם בדברי רבנו ז"ל במאמר "לשמש" - סימן מ"ט ב'לקוטי הראשון, ובסימן קס"ו - "כשהעולם אצל הצדיק וכו'", בפרט זה העסק שצריך לעסק בתקון נפשותם בעצמם, שצריכין לזה איזה אתערוותא דלתתא גם מהם עצמם על כל פנים, שהוא על ידי מה שבאין אל הצדיק בכדי שישתדל בטובת נפשם.

וְהַעֲקָר הוּא עַל יְדֵי מַעֲלַת הַקְּבוּצָה, שְׁמִתְקַבְּצִין הַרְבֵּה נַפְשׁוֹת בְּיַחַד, שְׁעַל יְדֵי זֶה נִתְרַבֵּין הַצְּרוּפִין וְהַבְּתִים מְאֹד עַד שְׁגָם הַנַּפְשׁוֹת הַנִּשְׁפָּכִין בְּרֹאשׁ כָּל חוּצוֹת חַס וְשְׁלוֹם נִכְלָלִין גַּם כֵּן בְּהַבְּתִים הַנִּלְוִין וּמְקַבְּלִין תַּקּוּן, כַּמְבָּאָר לְעִיל בְּשִׂיחַתוֹ הַקְּדוּשָׁה; וְעַקֵּר רַבּוּי הַצְּרוּפִין הוּא עַל יְדֵי שְׁמִחַזִּיקִין עֲצָמָן בְּיַחַד, שְׂאֹז הֵם בְּחִינַת תְּבָה אַחַת שֶׁל הַרְבֵּה אוֹתִיּוֹת שְׁנֹצְטֵרְפִין מִמֶּנָּה צְרוּפִין הַרְבֵּה מְאֹד כַּנִּלְוִין, מֵה שְׂאִין כֵּן אִם הָיוּ אֵלּוּ הָאוֹתִיּוֹת מִתְחַלְּקִין לְכַמָּה תְּבוֹת קְטַנּוֹת, שְׂאִי לֹא הָיָה רַבּוּי צְרוּפִים כָּל כָּךְ, כָּמוֹ לְמַשָּׁל שְׁתֵּי תְּבוֹת שֶׁל שְׁלֹשׁ אוֹתִיּוֹת, אִי יֵשׁ שְׂשָׁה צְרוּפִים לְכָל תְּבָה וְלֹא יוֹתֵר, אֲבָל תְּבָה אַחַת שֶׁל שְׂשָׁה אוֹתִיּוֹת - אִי יֵשׁ לָהּ שְׁבַע מְאוֹת וְעֶשְׂרִים צְרוּפִים כַּנִּלְוִין. וּמִזֶּה תְּבִין מַעֲלַת הָאַחַדוֹת שֶׁל רַבִּים מִיִּשְׂרָאֵל; וְעַל כֵּן כְּשִׁיחַזִּיקוּ עֲצָמָם בְּיַחַד וַיִּהְיוּ נִקְרָאִים עַל שְׁמוֹ ז"ל - אִי בְּנִקָּל לוֹ יוֹתֵר גַּם אַחַר הַסְּתַלְקוֹתוֹ ז"ל לְהַשְׁתַּדֵּל בְּתַקּוּן נַפְשׁוֹתָם, עַד שִׁיְהִיוּ אֲנָשִׁים כְּשָׂרִים וְצַדִּיקִים כַּנִּלְוִין:

[פרפראות לחכמה סימן ח תנינא אותיות כג כד]

רטו

וּכְבָר מְבָאָר בְּמִקּוּם אַחַר (עיין פל"ח ח"א סי' סא) שְׁנֵיהּ אָנוּ רוֹאִין בְּחוּשׁ גַּם כֵּן, שְׁעַקֵּר קִיּוּם קָשֶׁר הָאַחַדוֹת שְׁבִין כָּלֵל אֲנָשִׁי שְׁלוּמְנוּ הַנִּקְרָאִים עַל שְׁמוֹ ז"ל הוּא רַק עַל יְדֵי הַקְּבוּצָה הַקְּדוּשָׁה שְׁנִתְקַבְּצִין רַבָּם כְּכֹלָם עַל רֹאשׁ הַשְּׁנָה בְּאוּמָאן, וּמִי יוֹדֵעַ גַּם עַכְשָׁו גְּדַל הַתְּקוּנִים הַנִּפְלְאִים וְהַשְּׁעוּשׁוּעִים הַגְּדוֹלִים מְאֹד וְהַצְּרוּפִין הַחֲדָשִׁים וְהַנִּפְלְאִים וְנוֹרָאִים שְׁנֹעֲשׂוּ בְּכָל שְׁנָה וְשְׁנָה עַל יְדֵי הַקְּבוּצָה הַנִּלְוִין, בְּפֶרֶט כִּי אִז הַזְּמַן מְסַגֵּל לְכָל הַתְּקוּנִים הַנִּלְוִין בְּיוֹתֵר כַּנִּלְוִין:

[פרפראות לחכמה סימן ח תנינא אות כה]

רטז

כָּבֵד מְבֹאֵר בְּמָקוֹם אַחֵר שְׁעֵנִין זֶה הַמַּאֲמָר נוֹהֵג גַּם עַכְשָׁיו, כִּי עַל יְדֵי שְׁמִסְתַּכְּלִין עַל כָּלֵל הַקְּבוּיָן שְׁמִתְקַבְּצִין אֵלָיו ז"ל עַל רֹאשׁ הַשָּׁנָה, וּבְעֶרְבֵי רֹאשׁ הַשָּׁנָה מְשַׁתְּטָחִין עַל קְבֻרוֹ הַקְּדוֹשׁ וְאוֹמְרִים הַעֲשֵׂהָ קַפִּיטֵל תְּהִלִּים כְּפִקְדָתוֹ ז"ל, וּמִתְפַּלְּלִין שֵׁם הַרְּבִיָּה עַל הַתְּשׁוּבָה וְלִזְכוֹת לְעֵבוֹד אֶת ה' כְּרָאוּי כָּל אֶחָד כְּפִי בַחֲנִיתוֹ, וְאַחֵר כֶּף בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה מִתְפַּלְּלִין בְּיַחַד בְּבֵית הַמְּדֻרָשׁ הַנִּקְרָא עַל שְׁמוֹ ז"ל, וּבְיַדָּאֵי הַשֵּׁם יִתְבַּרְךָ מְקַבֵּל הַתְּפָאֲרוֹת גְּדוֹל מְזֵה; וּמִי שְׁמִסְתַּכֵּל עַל זֶה בְּעֵין הָאֵמֶת, וּמִתְבּוֹנֵן בְּגִדְלֵי כַח וְזִכּוֹת הַצְּדִיק שְׁזֹכָה וְזֹכָה אֶת הַרְּבִיִּים בְּחִיּוֹ כָּל כֶּף עַד שֶׁגַּם עַכְשָׁיו זֶה שְׁנַיִם רַבּוֹת אַחֵר פְּטִירָתוֹ ז"ל עוֹמֵד וּמְשַׁמֵּשׁ בְּמִרוֹם וּמְזַכֵּה אֶת הַרְּבִיִּים כָּל כֶּף בְּסַפְּרֵי הַקְּדוֹשִׁים וּבְקְבֻרוֹ הַקְּדוֹשׁ, וְזֶה מֵה שֶׁנֶּרְאָה גַּם לְעֵינַי בְּשֹׁר הַגְּשָׁמִיִּים, מְלַבֵּד מֵה שְׁעוֹסֵק בְּרוּחָנִיּוֹת בְּתַקוּן נַפְשׁוֹת יִשְׂרָאֵל לְהַחְזִירָם בְּתְשׁוּבָה וּלְקַרְבָּם לְהַשֵּׁם יִתְבַּרְךָ, וּבִיּוֹתֵר נֶרְאָה זְכוֹת הַהַתְּפָאֲרוֹת הַזֹּאת בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה בְּזִמְן הַקְּבוּיָן הַגְּדוֹל; וּמִי שְׁיֵשׁ לוֹ עֵינַיִם לְרְאוֹת - הוּא מִתְפַּלֵּא מֵאֵד בְּכָל שָׁנָה וְשָׁנָה בְּעֵת וְזִמְן הַקְּבוּיָן, כִּי מִי פּוֹעֵל וְעוֹסֵק זֹאת, לְקַבֵּץ בְּכָל שָׁנָה וְשָׁנָה קְבוּיָן גְּדוֹל כְּזֶה ה' עֲלֵיהֶם יַחֲיוּ, וְרַבָּם כְּכֹלֵם הֵם בְּעֲלֵי תוֹרָה, וְהַרְּבִיָּה מֵהֶם גַּם בְּעֲלֵי עֶסֶק, וְיֵשׁ שְׁיֵשׁ לָהֶם עֶסְקִים גְּדוֹלִים מֵאֵד בְּבֵיתָם, וְלִפְנֵי רֹאשׁ הַשָּׁנָה מְשַׁלִּיף כָּל אֶחָד מֵהֶם כָּל עֶסְקֵי שְׁכֵבִיתוֹ וּבָא בִּיגִיעוֹת וְטִרְחוֹת גְּדוֹלוֹת, וְיֵשׁ שְׁבָאִים מִמְּקוֹמוֹת רְחוֹקִים וְכוּ', וְאֵין עוֹשִׂים שֵׁם שׁוֹם דְּבָר, רַק כָּל אֶחָד מְבַקֵּשׁ וּמִתְחַנֵּן וְשׁוֹפֵף נֶפְשׁוֹ לִפְנֵי ה' לְזִכּוֹת לְתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה וְכוּ' וְשִׁיתְּתַקְּנוּ כָּל פְּגָמָיו שְׁפָגַם עַד עֵתָה וְשִׁמְעֵתָה לֹא יִפְגַּם עוֹד, וּמְרַבִּים שֵׁם בְּתַחֲנוּנֵי רַבִּים וּבְכִכּוֹת גְּדוֹלוֹת וְהַתְּעוֹרְרוֹת גְּדוֹל עַד אֵין חֶקֶר, הֵן עַל קְבֻרוֹ הַקְּדוֹשׁ קִדְּם רֹאשׁ הַשָּׁנָה, הֵן בְּבֵית מְדֻרָשׁוֹ הַקְּדוֹשׁ בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה בְּעֶצְמוֹ, וְכָל אֶחָד מְקַבֵּל הָאָרָה וְהַתְּעוֹרְרוֹת מִתְּחִבּוֹ, וּבְכָל שָׁנָה וְשָׁנָה מִתְּחַדֵּשׁ וּמִתְחַזֵּק בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם הָאֱהָבָה וְהַתְּקַשְׁרוֹת וְהַאֲחֻדוֹת שֶׁבֵּין כָּל הַקְּבוּיָן לְשֵׁם שְׁמַיִם וְשְׁאִינָה

תלוייה בשום דבר כלל, וגם בעזרת השם בכל שנה נתוספין נפשות חדשות אל כלל הקבוץ, ורואין בחוש ממש הפעלה הטובה שיש לכל אחד מאנשי הקבוץ בכל השנה על ידי זה ברוחניות, וכמעט שהחיות וההתחזקות של כל אחד בעבודת ה' כל השנה פלה הוא על ידי החיות דקדושה וההארה הגדולה שמקבלין אז בזמן הקבוץ, וכשנתתקן ברוחניות - ממילא מסתמא נתתקן גם בגשמיות גם כן, כמבאר במקום אחר (ליקוטי קמא סי' יד); ומי שמסתכל על כל זה בעין האמת (וממילא מוכן כי אי אפשר לבאר בשלמות כל עניני ההתפארות הקדושים שיש להשם יתברך על ידי זה) - בודאי הוא גם כן בבחינת "מלך בקפיו תחזינה עיניך" (ישעיה לג יז), וזוהה גם כן לכל הבחינות המבארים בפנים:

[פרפראות לחכמה סימן מ תנינא]

❁ ריז ❁

למען השם אל יזיז דעתו ומחשבתו, רק להיות על ראש השנה בפה (אומאן), לתחב ראשו בין אוהבינו המקשרים את עצמם עם נשמת אור רבנו ז"ל:

[מכתב רבי נחמן טולטשינער מיום ד עקב תרל"ב]

❁ ריח ❁

להודיע לדורות שהשלישה דברים האלה יסודות העקרניים בהשארת אדונו מורנו ורבנו זצ"ל, כפי המוכן בזה מדברי מוהר"ת ז"ל: אספתנו על ראש השנה - שבזה ממילא כליל גם אמירת העשרה קפיטל תהלים על ציונו הקדוש וכו':

[כוכבי אור, אחרי אנשי מוהר"ן (ב)]

ריט

דְּרַבְּנֵנוּ תְּמִיד לְהִתְאַסֵּף בְּאוּמָאן בְּיָמֵי רֹאשׁ הַשָּׁנָה הַקְּדוּשִׁים, לְהִתְפַּלֵּל עַל צִיּוֹן אֲדוֹנֵנוּ מוֹרְנוּ וְרַבְּנֵנוּ בְּעָרְב רֹאשׁ הַשָּׁנָה, וּלְהִתְפַּלֵּל בְּיַחַד בְּיָמֵי רֹאשׁ הַשָּׁנָה הַקְּדוּשִׁים בְּמִדְרָשׁוֹ הַקְּדוֹשׁ:

[ראבר"נ, קונטרס ימי התלאות]

רכ

בְּדָבָר אֲסֻפְתָּנוּ בְּיָמֵי רֹאשׁ הַשָּׁנָה, מִבְּאֵר מִדְּבָרֵי מוֹהֲרַנְ"ת זָכָר צַדִּיק וְקָדוֹשׁ לְבָרְכָהּ (שְׁשֻׁמְעָתִי מֵאָבִי וּמוֹרֵי שְׁשֻׁמְעַ מִפִּי בְּנוֹ רַבִּי יִצְחָק מִטּוּלְטָשִׁין שְׁשֻׁמְעַ מִפִּי הַקְּדוֹשׁ), שָׂאֵף עַל פִּי שְׁלֻכְבוּ הִיְתָה חֲזָקָה בְּבִטְחוֹן וּמִבְטָח שְׁתַּתְקִים הָאֲסֻפָּה הַזֹּאת עַד בִּיאַת הַגּוֹאֵל צֶדֶק, אֲבָל גַּם זֶה לֹא נֶאֱמַר רַק כְּדִיוֹק הַמְּדַרְשׁ "מִהֶפְתּוֹב (מִשְׁלֵי כ"ח א) "וְצַדִּיק כִּכְפִּיר בְּיָטַח" (- וְלֹא כְּאֵרִי שְׁאִין מִתְּרָא כָּלֵל), כִּי בְּכָל זֹאת לֹא הִיְתָה בִּיכְלָתוֹ לְבָרֵר בְּזֶה יְדִיעָה בְּרוּרָה וּמַחְלֻטָּת; וְאִין רְצוֹנֵי לְהֶאֱרִיף בְּזֶה בְּכַתָּב:

[שיחות וסיפורים סימן ד]

רכא

עַל אוֹדוֹת אֲסֻפְתָּנוּ בְּיָמֵי רֹאשׁ הַשָּׁנָה הַקְּדוּשִׁים בְּאוּמָאן, אָמַר פְּעַם אַחַת [מוֹהֲרַנְ"ת] לְבָנוּ רַבִּי יִצְחָק ז"ל הַנ"ל בְּזֶה הַלְּשׁוֹן: "אֲנִי מְקַנְהָ שְׁתַּתְקִים הַדָּבָר עַד בִּיאַת הַגּוֹאֵל צֶדֶק, אֲבָל אֵף עַל פִּי כֵן, מִי יוֹדֵעַ חֵס וְשְׁלוֹם מִה שְׁיַעֲבֵר בְּזֶה (מִגְדֵּל וְעֵצִים הַקְּטְרוּגִים הַמְתְּעוֹרְרִים וּמִתְגַּבְּרִים עַל זֶה בְּכָל עֵת), אוּלַי חֵס וְשְׁלוֹם יִמְנְעוּ וְלֹא יִנְיַחוּ חֵס וְשְׁלוֹם בְּשׁוֹם אֲפֵן לְבּוֹא לְשֵׁם", "זָאג אִיף דִּיר זָאָלְסְט תְּמִיד זִיין רֹאשׁ הַשָּׁנָה אִין

אומאן, ערב ראש השנה זאלסט זיך שטעלן אפלו אין מארק" - "אומר אני לך שתמיד תהיה בראש השנה בעיר אומאן, ובערב ראש השנה תעמד אפלו בשוק, באיזה מקום שרואים משם בית ציונו הקדוש, ותאמר שם העשרה קפיטל תהלים, ואחר כך תתפלל שם באומאן בראש השנה אפלו באיזה עזרה של בית המדרש; וכן תנהג כל ימי חייך":

[כוכבי אור, אנשי מוהר"ן (ג) אות ב]

בעת המחלקת שהיתה על אנשי שלומנו, דבר מוהרנ"ת עם בנו רבי יצחק בענין הנסיעה לאומאן על ראש השנה, ואמר לו: "איך גלייב אז דעם רביניס ראש השנה וועט האפן א קיום, נאר מען קען דאך נישט וויסן, ווער ווייסט וואס וועט זיין, וואס עס וועט פארקומען; זאג איך דיר אן דו זאלסט קומען אויף ראש השנה, און אז דו וועסט נישט קענען גיין אויפן ציון - זאלסטו שטייען ביים רוטיש און זאלסט קוקן אויפן ציון, און אז דו וועסט נישט קענען דאווענען אין שול - זאלסטו דאווענען אין פאליש, און אין אומאן זאלסטו זיין!" - "אני מאמין שהראש השנה של רבנו יהיה לו קיום, אף הרי אי אפשר לדעת, מי יודע מה יהיה ומה יבוא; על כן מצוה אני אותך שתבוא תמיד על ראש השנה, ובאם יתגברו עליך המניעות כל כך עד שלא תוכל ללכת לציון הקדוש בערב ראש השנה - תעמוד אפלו ב'רוטיש'" ותביט משם לעבר הציון הקדוש (ותאמר שם את העשרה מזמורים), ואם לא יתנו לך המתנגדים להתפלל בבית הכנסת יחד עמם - תתפלל בחדר כניסת בית הכנסת (המכנה 'פאליש'), העקר שבאומאן תהיה!":

יח. 'רוטיש' זה היה מרכז קניות גדול באומאן אשר נבנה בצורה כזו שיש בו שורות חנויות מבית ומחוץ בצורת עיגול, וניתן היה להשקיף משם ולראות את מקום הציון הקדוש. (רל"י).

רכב

עוד אמר פעם אודות הנסיעה לאומאן על ראש השנה שאם היה הדרך לשם מחפה בספינים וחרבות - "הייתי רוחש על ידי ורגלי כדי לבוא לשם על ראש השנה!":

[כוכבי אור, אנשי מוהר"ן (ג) אות ג]

מוהרנ"ת אמר פעם אודות הנסיעה לאומאן על ראש השנה^ט: "ווען עס וואלט געווען די גאנצע וועג אנגעלייגט מיט שארפע שווערד אויף ארויף - וואלט איך זיך געראטשקעט אויף די הענט און אויף די פיס און איך וואלט געפארן; נאר אן א פאס - נישט, איך וואלט געטאן אלע מעגלעכקייטן צו פאקומען א פאס" - "אלו היתה כל הדרך זרועה בחרבות המחרדות כלפי מעלה - הייתי גוחן על ידי ועל רגלי והייתי נוסע^י; רק בלי פאספורט - לא^י, הייתי עושה כל שנתן כדי לקבל פאספורט"^י:

ט. ולא ידענו באיזה זמן אמר זאת מוהרנ"ת. (רל"י).

כ. ואנו זכינו לקיים זאת בבואנו על ראש השנה בשנות תר"פ ותרפ"א (ראה להלן בערכו), שכנופיות הפורעים האכזרים ה'באנדעס' הרגו רצחו וחמסו אז על הדרכים, ואף על פי כן זכינו להתגבר על הכל ולנסוע ולבוא אז אל רבינו להקיבוץ הקדוש על ראש השנה להתפלל יחד עם אנשי שלומנו באומאן. (רל"י).

כא. ראה 'עלים לתרופה' מכתבים ממוצאי שבת עקב שנת תקצ"ו, אור ליום ה' כי תצא שנת תקצ"ו, יום א' כי תבוא שנת תקצ"ו, יום א' ר"ח אלול שנת תקצ"ט, ועוד, קצת מעניין ה'בילעט' (אישור) בעת המחלוקת, כשהיה מוהרנ"ת בגלות בנעמרוב ואסרו עליו לצאת משם בלי 'בילעט'; וראה עוד להלן חלק ב' סימן שצ"ד.

כב. כי כשהולך על דרך המחוודת בסכינים וחרבות, אולי יזכה וישאר בחיים ויצליח להשיג כל תיקונו הנצרך לו, אולם אם חלילה ייסע בלא פאספורט (או אם ייסע עם פאספורט מזויף, שנחשב גם כן כנוסע ללא פאספורט כלל) ויתפסוהו ויחבשוהו בבית הסוהר, בזה

רכג

שְׁמַעְתִּי מֵרַבִּי נַחֲמָן בֶּן רַבִּי שְׁכָנָא ז"ל^כ שְׁשָׁמַע מִמוֹהֲרַנ"ת לְעֲנִין נְסִיעַת
ראש השנה וכו'; וְהִיּוֹצֵא מִדְּבָרָיו הַקְדוּשִׁים שְׁכָל נְסִיעָה וְנְסִיעָה
שֶׁל כָּל אֶחָד וְאֶחָד יִהְיֶה לָּהּ חֵלֶק בְּקֶץ הַגָּאֲלָה:

[כוכבי אור, אנשי מוהר"ן (ג) אות ד]

רכד

אַחֲרֵי הַסְתַּלְקוֹת רַבְּנוּ הָיָה רֹאשׁ הַשָּׁנָה אֶחָד שֶׁהִיָּתָה בּוֹ הַתְּעוֹרְרוֹת
עֲצוּמָה, וּבְלִיל רֹאשׁ הַשָּׁנָה אַחֲרֵי תְּפִלַּת עֲרֻבִית נַעֲנָה מוֹהֲרַנ"ת
וְאָמַר: "אֵיךְ גָּלִיב אֵז רֹאשׁ הַשָּׁנָה אִיז דְּעַר רַבִּי דָּא אִין שׁוּל מִיט אִוְנָז;
אוֹן אֵז דְּעַר רַבִּי אִיז דָּא - זְעַנְעַן אֲלַע שְׁבַעָה רוּעִים דָּא!" - "אֲנִי מֵאֲמִין
שְׁבִרֹאשׁ הַשָּׁנָה נִמְצָא רַבְּנוּ כָּאֵן בְּבֵית הַכְּנֶסֶת עֲמָנוּ; וְכִשְׁרַבְּנוּ נִמְצָא כָּאֵן
- אֵזִי כָּל הַשְּׁבַעָה רוּעִים^כ כָּאֵן!" וְנִתְּן מוֹהֲרַנ"ת קוּלוֹ וְצַעַק: "אֵיךְ

בהכרח שתיפגם נשמתו, כי יעבירוהו שם על איסורי תורה חס ושלום. ומשום זה לא היה עושה כך מוהרנ"ת את דרכו, כי בזה מסכן את כל יהדותו ורוחניותו, ועל כן אף שעל סכינים וחברות היה מנסה בכל כוחו להגיע לציון רבינו, אולם בלא פאספורט שהוא כנגד חוק המלכות לא היה מסתכן, כי אין זה ברצון רבינו הקדוש לעשות דבר כזה שיש בו סכנה לכל יהדותו [וצריכין להרבות בתפילה שנזכה כבר לנסוע מפה ארץ ישראל בדרך ישרה, ואם היו מתפללין הרבה בוודאי שכבר היינו זוכין לזה, רק שאין מתפללין כראוי על זה. וכל דיבורינו נגד הנסיעה בפאספורט מזוייף הוא רק קודם מעשה, אבל לאחר מעשה, שנסעו כבר - בוודאי מחוייבים אנו להתפלל עליהם שיזכו ליסע ולבוא לשלום ויפעלו כל טוב, כי כתיב (תהלים קטז ו) "שומר פתאים ה'"; ואף על פי שרואין שנעשין ניסים, אף על פי כן אין מזה ראייה שצריכין לנסוע בדרך זו, רק זה מצד רחמי השם יתברך עליהם]. (רל"י).

כג. בן מוהרנ"ת. רבי נחמן זה היה אדם קדוש ומופלג במעלה מאוד, ראה אודותיו בערכו להלן חלק ב' מסימן תקפ"ד והלאה.

כד. ראה מיכה פרק ה' פסוק ד'; גמרא סוכה דף נ"ב ע"ב; תיקון כ"א דף ס"ב ע"א; זוהר חדש בלק דף צ"ב ע"א.

גלייב אזוי ממש אז איך זעה! - "אני מאמין בזה כל כך עד שאני ממש רואה זאת!"^כ - וכשצצק את אלו התבות האחרונות הרגישו אנשי שלומנו במוחש שבאמת רבנו נמצא עמנו כנ"ל - "האט מען געזעהן אז דער רבי איז דא!"^כ:

רכה

בראש השנה של שנת תקע"ב, היא השנה הראשונה אחרי הסתלקות רבנו הקדוש, רצה רבי יודל תלמיד רבנו להראות במוחש לכלל באי הקבוץ באומאן שרבנו הקדוש נמצא שם יחד עם ממש בעת הקבוץ, וכבר הכין עצמו לזה; אך אחר כך, מחמת שהיה שם אחד שלא היה ראוי לזה, התבטל הדבר בגללו, שלא יכול היה רבי יודל להראות זאת:

רכו

בהראש השנה בימי חייו הקדושים באו אליו לאומאן על ראש השנה האחרון (תקע"א) לערוך חמש או שש מאות אנשים, ובבשון

כה. עיין ליקוטי קמא סימן ס"ב; וראה ב'ליקוטי תפילות' חלק א' תפילה כ"ב: "ורחם עלינו בזכות צדיקי אמת שבדור הזה, ובזכות צדיקי אמת הקדושים אשר בארץ המה אשר אנו וכל עמך בית ישראל הולכים וסובבים ומשתטחים על קבריהם וציון שלהם בכל ערב ראש השנה, ופורשים כפינו לפניך ומתפללים ומתחננים אליך בקידה, בכריעה, בהשתחויה, בלב נשבר ונדכא, חוסה עלינו ברחמיך הרבים ותעורר לב נשמת כל הצדיקים אמיתיים אשר נשמתם בגבהי מרומים, ברום המעלות, בעולמות העליונים הקדושים, שכל נשמות הצדיקים הקדושים האמיתיים יירדו למטה בראש השנה והיו עימנו בקרב עמך ישראל, ויעזרו אותנו להתפלל ולהתחנן בראש השנה ולהכניע ולגרש השטן בראש השנה, ולשבר ולבטל כל מיני עזות דסטרא אחרא מעלינו ומעל כל עמך בית ישראל על ידי התפילות והתקיעות של ראש השנה הקדוש, עד שנזכה להמשיך עלינו ועל כל עמך בית ישראל קדושה וטהרה מראש השנה על כל השנה כולה."

כו. ועיין 'כוכבי אור' חלק 'אנשי מוהר"ן' (השלישי) בהערה לאות ג'.

בני אדם בדרך אומדנא היה מרגלא בפומיהו לומר שבאו אליו אז בערך אלף אנשים, בן שמעתי מאבי ז"ל בשם מוהרנ"ת ז"ל¹; ואחר כך, בראש השנה הראשון שאחר הסתלקותו הקדושה (תקע"ב), באו למספר, ולא היו רק ערך ששים אנשים ולא יותר:

[ביאור הליקוטים סימן קנה]

רכז

אמר [מוהרנ"ת] פעם אחת לבנו רבי יצחק ז"ל מטולטשין, שלא יסע לארץ ישראל לדור שם בקביעות עד שיהיה בן ששים שנה².

(והמוכן היה מדבריו הקדושים שאף על פי שישבת ארץ ישראל גדולה מעלתה מאד וכמוכא בספרי אדוננו מורנו ורבנו זצ"ל

[ראה ליקוטי קמא סימנים ז ט כ לז מד מז מח נה קכט קנה קפז רלד רעז, שם תנינא סימנים ח מ עא עב קט קטז, ועוד], אבל כבר אמר אדוננו מורנו ורבנו זצ"ל על הראש השנה שלו שאין דבר גדול מזה פמוכא ב'חיי מוהר"ן' (סימנים קכו רכ תו), וגם כל קדשת ארץ ישראל נמשך ממנו פמוכן בליקוטי תנינא סימן מ', וגם מוכן ומבאר בדברי אדוננו מורנו ורבנו זצ"ל ש'שנתוסף רק נפש אחת להקבוץ שלו בראש השנה אז נתרבין הפתים של הקדשה אלף אלפים ורבי רבבות פעמים עד אין שעור (עי' ליקוטי תנינא סי' ח; חיי מוהר"ן סימנים מג רה; ליקוטי הלכות ציצית ז אותיות ב - ט), ועיין ב'ליקוטי הלכות' הלכות נזקי שכנים הלכה ד' (אות יא) שאין ערך להעבודה שיעבד האדם

כז. ומוכן מאליו שהשמות שנכתבו בספר 'שמות הצדיקים' (בחלק 'שמות אנשי רבינו') הם רק מעט מזער. (רל"י).

כח. ומוהרנ"ת אמר כן לבנו על אף שרבי יצחק לא שאלו על דבר זה. ואמרו אנשי שלומנו שמוהרנ"ת אמר לו זאת בכיוון, כי כשעלה רבי יצחק לארץ ישראל בשנת תרכ"ח בהיותו בן ששים, לא האריך ימים שם כי אם שנה ומחצה. (רל"י); [ראה עוד להלן בחלק ג' סימן נ"ג, ובהערה שם].

בפני עצמו אפלו כל היום נגד נקדה אחת שעושה כשמצטרף וכו', עין שם, ומכל שכן שגדולים צדיקים במיתתם יותר מבחייהם (חולין ז:), וכל אשר גדלה ושגבה רוממותו והתעלותו של אדוננו מורנו ורבנו וצ"ל - כן גדלו ושגבו גם התקונים אשר יעשה בימי ראש השנה הקדושים, כמבאר בדברי הקדושים בהלכות גבית חוב מהלקוחות הלכה ה' אות י"ד, עין שם):

[כוכבי אור, אנשי מוהר"ן (ג) אות א]

רכח

פעם אחת בערב ראש השנה בבקר שאל אותו בנו הרב יצחק ז"ל על אודות שחלש לבו מאד [פי לא היה אז בקו הבריאות], אם יאכל איזה דבר קדם לכתו על ציונו הקדוש כדי שיהיה בכתו לפרש שם שיחתו בהתעוררות הלב כראוי; והשיב לו: "לאו. אמר כאשר תוכל - ובלבד שיהיה קדם האכילה!":

[כוכבי אור, אנשי מוהר"ן (ג) אות לג]

נחלה פעם רבי יצחק בן מוהרנ"ת בימי הקיץ באיזו מחלה, וחשב כבר אז בדעתו שלא יוכל להגיע על ראש השנה לקבוץ אנשי שלומנו באומאן; וכשבקש בתפלתו מהשם יתברך על רפואתו, ענה ואמר: "רבנו של עולם, איך זאל דיר זאגן אז איך וועל דיר מער נישט זינדיגן - ווי קען איך דיר זאגן אז איך ווייס נישט? אבער דאס זאג איך דיר צו: א כפוי טובה וועל איך שוין ניט זיין, איך וועל תמיד געדענקען וואס דו האסט מיר געטאן!" - "רבנו של עולם, וכי מה אוכל כבר להבטיחך? שאבטיחך שאם תבריאני לא אחטא יותר לעולם - איך יכול אני להבטיחך זאת כשאיני יודע? אולם זאת מבטיח אני לך: כפוי טובה כבר לא אהיה, ותמיד אנכור את החסד שעשית עמדי!"

וְאֶכֶן הַכָּרִיא רַבִּי יִצְחָק, וְנִסְעַ וְהִגִּיעַ לְאוּמָאן עַל יְמֵי רֹאשׁ הַשָּׁנָה, וּבְעָרָב רֹאשׁ הַשָּׁנָה בַּבֶּקֶר, שְׁמַנְהֵג יִשְׂרָאֵל לְצִוּם אֲזַ עַד חֲצוֹת הַיּוֹם בְּיָדוּעֵי, הָיָה קָשָׁה לוֹ הַצּוּם מִחֲמַת חֲלָשְׁתּוֹ הַנִּל, וְעַל כֵּן אָמַר לְאָבִיו מוֹהֲרָנִ"ת שֶׁהוּא רוֹצֵה תְּחִלָּה לְטַעוֹם מְעַט אֵיזָה דְּבַר מְאָכֵל, וְאַחַר כֵּן יֵלֵךְ לְצִיּוֹן רַבְנּוֹ הַקְּדוֹשׁ לֹאמַר שֶׁם אֶת הַתְּקוּוֹן הַכְּלָלִי וְהַיְדוּי דְּכָרִים, כִּי עַל יְדֵי שְׂיֻטְעָם אֵיזָה דְּבַר מְאָכֵל יוּכַל לְהַתְּפַלֵּל שֶׁם עַל הַצִּיּוֹן בְּאַרְכָּה וּבְכֻנָּה כְּרֵאִי (עַר וְיֵל גִּיּוֹן צוּם רַבִּי'ן אוּיְפֵן צִיּוֹן, אוֹן עַר אֵיזָ שְׁנוּאָה, אֲזַ עַר וְעַט עֶפְעַס עֶסֶן פְּרִיעַר וְעַט עַר קַעֲנַעַן זִיּוֹן לְעֻנְגָּעֵר).

הַשִּׁיב לוֹ מוֹהֲרָנִ"ת: "גִּיּוֹן צוּ דַעַם רַבִּי'ן אוּיְפֵן צִיּוֹן, אוֹן זְאֻלְסֵט זְאֻגֵן וְיֵי אֲזוּי דוֹ וְעַסֵט זְאֻגֵן, אוֹן נֶאֱדָ דַעַם עֶסֶן וְעַסֵטוֹ זַעֲהֵן צוֹ גִּיּוֹן נֶאֱכָאֻמָּאֵל!" - "אַל תַּעֲשֶׂה כֵּן, רַק תֵּלֵךְ לְצִיּוֹן וְתֹאמַר שֶׁם הַעֲשֶׂרָה מִזְמוֹרִים אֵיךְ שֶׁתֹּאמַר, וְלֹאחַר מִכֵּן, אַחֲרֵי הָאֲכִילָה, רְאֵה לְחִזּוֹר שׁוּב לְהַשְׁתַּטַּח עַל הַצִּיּוֹן וְלְהַתְּפַלֵּל בְּאַרְכָּה!"

❖ רכט ❖

בְּסִפּוֹר 'חַיֵּי מוֹהֲרָנִ"ן' בְּכַתֵּב יְדוֹ שֶׁל מוֹהֲרָנִ"ת הָיָה כְּתוּב שֶׁתִּגִּיעַ עוֹד עֵת כְּזוֹ שִׁיִּסְעוּ וְיִבּוֹאוּ מִכָּל הָעוֹלָם לְהַשְׁתַּטַּח בְּעָרָב רֹאשׁ הַשָּׁנָה עַל צִיּוֹן רַבְנּוֹ, וְיִהְיוּ עִם רַב כְּזֶה עַד שְׂיֻצְטָרְכוּ לְהַעֲמִיד שׁוּמְרִים וְשׁוּטְרִים לְהַשְׁגִּיחַ עַל הַצְּבּוֹר, שְׁלֹא יִתְמַהֲמָהוּ יוֹתֵר מִדֵּי וְיִפְנוּ מִקוֹמָם לְהַבְּאִים אַחֲרֵיהֶם:

❖ רל ❖

מוֹהֲרָנִ"ת ז"ל הָיָה מְכַנֶּה אֶת אֲנָשֵׁי שְׁלוֹמְנוֹ מְטַעְפְּלִיק "טַעְפְּלִיקֵעַר בְּעֵלֵי בְּתִים", אַף עַל פִּי שֶׁהָיוּ בָּהֶם עוֹבְדֵי ה' מְפֻלְגִים.

כט. ראה 'שולחן ערוך' אורח חיים סימן תקפ"א סעיף ב' בהג"ה.

ל. ככלל, היה גם בשאר ימי השנה עניין אצל אנשי שלומנו לילך לרבינו הקדוש על ציונו אליבא ריקנא' (ראה שבת קט:), וכל שכן בזמן כזה של ערב ראש השנה. (רל"י).

פַּעַם כְּשָׁחַל עָרַב רֹאשׁ הַשָּׁנָה לְהִיּוֹת בְּיוֹם רֵאשׁוֹן, וְאֲנָשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ מִשְׁאָר הַעֲוִרוֹת הַקְּדִימוֹ פְּנָהוּג לְבוֹא כְּבָר עַל שְׂבֵת לְאוֹמָאן בְּכַדֵּי שְׁוִיכְלוֹ לֹמֵר בְּאוֹמָאן גַּם אֶת הַסְּלִיחוֹת שֶׁל עָרַב רֹאשׁ הַשָּׁנָה הַנִּקְרָאוֹת 'זְכוֹר בְּרִית', אַף כִּמָּה מֵאֲנָשֵׁי טַעֲפִלִּיק יֵצְאוּ רַק בְּמוֹצָאֵי שְׂבֵת קֹדֶשׁ בְּדַרְכֵם בְּרִית, וְאֶת הַסְּלִיחוֹת אָמְרוּ יַחְדָּו בְּכִפּוּר 'פְּאֵלְאֲנַקַּע' הַסְּמוּךְ מְאֹד לְאוֹמָאן¹. אַחַר כֵּן כְּשֶׁהִגִּיעוּ לְאוֹמָאן, גָּעַר בָּהֶם מוֹהֲרַנִּית וְאָמַר לָהֶם: "אֵיידֶער אַזא רֹאשׁ הַשָּׁנָה - אִזוּ בַּעֲסָעֵר אֵינְגֵאֲנֶצֶן נִישְׁט!" - "אִם רֹאשׁ הַשָּׁנָה הוּא כֵּן - טוֹב יוֹתֵר בְּכֻלָּל לֹא לְבוֹא!"².

רלא

א. שְׁמַעְתִּי מֵאֲבִי ז"ל סְפוּר בְּנֵי בֵּית הַכְּנֶסֶת אֲשֶׁר בְּאוֹמָאן, שְׁשָׁמַע אָבִי מִפִּי מוֹהֲרַנִּית ז"ל כִּי בַשָּׁנָה הַרְאִשׁוֹנָה שָׁאֲחַר

לא. 'פאלאנקע' הוא כפר של נכרים. (רל"י).

לב. וטעם הדבר כי הסליחות של 'זכור ברית' הוא גם כן 'ראש השנה' - "זכור ברית איז אויכעט ראש השנה". ומובא בחיי מוהר"ן בסימן ש"ה שפעם אחת עמד רבינו בערב ראש השנה אחרי הסליחות ואמר: "אנשים אחרים היו מרוצים שיהיה להם ראש השנה כמו ערב ראש השנה שהיה לכם", ואמר בזה הלשון: "אַנדערע וואלטן זיך געוואונטשן אזוי אַ ראש השנה זכור". ומה שהתבטא מוהר"ן בכזו חריפות, הוא מפני שהבחין באנשי טעפליק שהם רוצים להנהיג הנהגה חדשה, להיכנס לתוך ה'ראש השנה' של רבינו ללא ה'זכור ברית' אצלו. (רל"י). וראה עוד להלן אודות רבי נחמן ב"ר יצחק לייב תלמיד מוהר"ן שהיה הבעל תפילה בתפילת מנחה של ערב ראש השנה, ובעת תפילתו שררו בקלויז אימה ופחד ה' כאלו שהיו יראים אף להרים את הראש, ובבחינת הכתוב (ישעיה ב כא) "לבוא בנקרות הצורים ובסעיפי הסלעים מפני פחד ה' ומהדר גאוונו בקומו לערוץ הארץ", ובשנה הראשונה שלאחר הסתלקותו ניגש במקומו שליח ציבור אחר להתפלל בערב ראש השנה את תפילת המנחה, ושאל אחד מהזקנים שהיה מהגדולים שבאנשי שלומנו: "פֶּאָרוואס איז רַבֵּי נַחְמָן נִישְׁט צוגעגאַנגען?" - "מדוע לא ניגש רבי נחמן לתפילת המנחה?", וכשענו לו שנסתלק ונפטר, השיב בתמיה: "בֵּי זְכוֹר בְּרִית' הָאֵב אֵיךְ אֵיִם דָּאךְ גַּעֲזֵעְהֶן שְׁטִיין אֵין שׁוּל!" - "הרי ראיתי אותו (את רבי נחמן) עומד בבית הכנסת בעת הסליחות של 'זכור ברית'!" - [והוא על פי המבואר בחיי מוהר"ן סימן ק"א, עיין שם] וראה עוד להלן בערך רבי אבא שו"ב.

הסתלקות רבנו ז"ל לא נמצא יותר מששים אנשים שבאו להשתטח על קברו הקדוש בערב ראש השנה; וגם זה המספר הרים מאד את הבטחון בלב מוהרנ"ת ז"ל שמהיה נקבעה זאת האספה לדורות (כנהוג עד היום), כי בתחלה לא עלה על דעתו כלל שיתעורר גם זה המספר לנסע לרבנו ז"ל על ראש השנה לאחר הסתלקותו כמו בימי חייו:

ב. ובערב ראש השנה נספם בלב רבי יודל ורבי שמואל אייזיק ז"ל ועוד מגדולי תלמידי רבנו ז"ל להתפלל על זה המקום שהתפלל בו רבנו ז"ל בעצמו בראש השנה האחרון שקדם הסתלקותו (שנקרא בשם "אמבאר" כמוכא בספר 'חיי מוהר"ן'¹), אבל מוהרנ"ת ז"ל נתעקש ועמד כנגדם בטענתו ששמע מפי רבנו ז"ל שאמר פעם אחת אליו ולחברו רבי נפתלי ז"ל: "אני רוצה שתהיו מערבים עם העולם"² - (ובלשון המרגל, בזה הלשון: "איך וויל איר זאלט זיין אויסגעמישט מיט דער וועלט"³), ורצה מחמת זה שיתפללו כל הצבור בבית הכנסת שנקרא בשם "שומרים לבקר", שהוא נבנה אז בסמוך על ידי איש אחד שרצה וחסק שאנשי שלומנו יתפללו שם, וגם כל אנשי הצבור התמידי שבזה בית הכנסת הסכימו על זה. (כי המחלקת שהיתה בחיי רבנו ז"ל נשקט ונשתקע אחר פטירת רבנו ז"ל מלב רבם ככלם של אנשי העיר; ונתמהמה זה ההשקט עד תחלת שנת תקצ"ה, שעמד מי שעמד, ועד זאת השנה היו רגילים אנשי העיר לבקש אורחים מאנשי שלומנו לסעד אצלם בסעודת ראש השנה). אבל מחמת ששאר תלמידי רבנו ז"ל עמדו בזה כנגד מוהרנ"ת ז"ל, נספם הדבר להתפלל בהאמבאר הנ"ל (שהתפלל בו רבנו ז"ל כנ"ל):

לג. סימן רכ"א.

לד. כמבואר לעיל בסימן קס"ז.

לה. ראה 'מסילת ישרים' (סוף פרק ה) על מאמר חז"ל (כתובות יז). "לעולם תהא דעתו של אדם מעורבת עם הבריות".

ג. וְלִפְנֵי עָרְב כְּשֶׁנִּתְאַסְפוּ לְתַפְלַת הַמִּנְחָה נִתְעוֹרַר לְאִין עָרֹף תִּבְעַרְת לֵב מוֹהֲרַנִּית ז"ל בְּצַעַר וְיִסּוּרִים עַל עֲבָרָם עַל דְּבָרֵי רַבְּנוּ ז"ל (לְהִיּוֹת מְעָרְב עִם שְׂאֵר נַפְשׁוֹת יִשְׂרָאֵל כַּנִּל"), עַד שְׁחֹזַר וְנִתְלַבֵּשׁ בַּמַּלְבוּשׁ הָעֲלִיּוֹן לִילָף אֶל הַחֹזֶץ וְלִבּוֹא לְבֵית הַמְדָרָשׁ הַנִּל, וְלִבְלִי לְהִתְפַּלֵּל כָּלֵל עִם תַּלְמִידֵי רַבְּנוּ ז"ל"; וְרַבִּי נִפְתָּלִי בְּרֵאוֹת כֵּן מִמוֹהֲרַנִּית ז"ל נִתְעוֹרַר גַּם כֵּן לִילָף אֶל הַבֵּית הַמְדָרָשׁ הַנִּל, וְעַד שֶׁנִּתְעוֹרְרוּ גַם שְׂאֵר הַתַּלְמִידִים לִילָף אֶל הַבֵּית הַמְדָרָשׁ הַנִּל.

וְאַנְשֵׁי הַבֵּית הַמְדָרָשׁ הַנִּל קִבְּלוּ אוֹתָם בְּרַב כְּבוֹד, וְהִתְפַּלְּלוּ עִמָּהֶם יַחַד עַד עֲשָׂרָה שָׁנִים; אֲבָל מִחֲמַת שְׂמִשְׁנָה לְשָׁנָה נִתְחַסַּף הַצְּבוּר הַנוֹסְעִים לְאוּמָאן עַל רֹאשׁ הַשָּׁנָה, רָאוּ אַחַר כֵּן בְּסוּף הָעֲשָׂרָה שָׁנִים שְׂאִין שׁוּם אִפְּן וַיִּכְלַת כָּלֵל לְסַבֵּל אֶת הַדִּחְקַת בְּזָה

לו. ראה ב'ליקוטי הלכות' נטילת ידים לסעודה ו' אות פ"ט: "זה בחינת ראש השנה, שאז כל ישראל עוסקין בזה, שכל אחד טורח ומתייגע לבוא להקיבוץ הקדוש של ישראל, שזהו בחינת 'בתוך עמי אנכי יושבת' (מלכים ב ד יג), הנאמר על ראש השנה כמו שאיתא בזוהר הקדוש (נח דף סט: ויצא דף קס: בשלח דף מד:), ואפילו מכל הכפרים ומקומות הרחוקים מתקבצים אל המקום שיש קיבוץ מישראל; והעיקר כשזוכין לבוא להצדיקים האמיתיים, כאשר נוהגין כל ישראל לנסוע לצדיקים על ראש השנה, כי עיקר הקיבוץ וקיומו הוא על ידי הצדיק הרועה האמיתי, בחינת משה כנ"ל"; ושם ראש השנה ו' אות ב': "על כן צריכין לנסוע לצדיקים אמיתיים על ראש השנה, ואפילו מי שאינו זוכה לנסוע - על כל פנים צריך להשתדל לילך ולנסוע אל מקום שיש קיבוץ גדול של כשרים ויראים ביותר להתפלל ולשמוע קול שופר עימהם, וכמו שנוהגין כל ישראל שבראש השנה ויום הכיפורים מתאספין ומתקבצין יחד מכל הכפרים, וכל הרחוקים שאינם נזהרים להתפלל בציבור בכל ימות השנה, אבל בראש השנה כולם נקבצין אל הציבור הקדוש וכו', וכל מה שמתקבצין ומתרבין יחד נפשות ישראל ביותר להתפלל בראש השנה ולתקוע שופר - יכולין ביותר לעלות בתחילת המחשבה וכו'".

לז. ומוהרנ"ת נהג כן גם מחמת שלא היה לו שום ספק בזה שכל אנשי שלומנו ילכו ויבואו אחריו, וכפי שאכן אירע תיכף - "רַבִּי נִתָּן הָאֵט נִישְׁט גְּעָהאַט קִיין אִיין סָפֶק אַז אַלֶּע תַּלְמִידִים וְעוֹלָן מִיט גִּיין מִיט אִים!". (רל"י).

הבית הכנסת, וחזרו לזה המקום הנ"ל (האמבאר שהתפלל שם רבינו ז"ל):

ד. ואחר כך במשך שנה או שנתיים נתקלקל ונחרב קצת על פי איזה סבה זה האמבאר, עד שגם שם לא היה באפשר להתפלל, והתחיל מוהרנ"ת לשפר איזה חדר גדול אשר חפש ומצא בכל שנה שיהיה ביכלת שיכנסו שם כל הצבור להתפלל בראש השנה:

ה. אבל אחר כך סבב השם לתפרך בקצת שנים שהיה קשה וכבד לאין ערך למצא חדר כזה לשכרו, וראה מוהרנ"ת שאם לא ישתדל לבנות עבור זה בית הכנסת מיחד להתפלל שם באספת הקבוץ בראש השנה - לא תתקיים כלל אספת הקבוץ, כי בלי ספק יהיה נמצא לפעמים שנה אחת שלא יהיה לשכר חדר כזה, ותתבטל האספה לגמרי חס ושלום מחמת זה; ונתעורר באמצע השנה לסבב בכל העירות שנוסעים

לח. הנה זה האמבאר' היה כמין אכסדרה, צריף, אשר איננו מתאים לשמש כבית כנסת, ובפרט לתפילות הקבועות של הימים הנוראים, והסיבה היחידה שחפצו גדולי תלמידי רבינו להתפלל דווקא שם היתה רק מחמת שזהו המקום בו התפלל רבינו ז"ל בראש השנה האחרון שקודם הסתלקותו, והרגישו בנפשם שעל ידי ההתאספות דווקא במקום זה, על ידי זה ימשיכו את אורו הקדוש בינינו ביותר; ומנגד היה בעיר בית כנסת חדש קבוע ומתוקן לכלל, הלא הוא בית הכנסת שנקרא בשם 'שומרים לבוקר' שנבנה אז על ידי איש אחד אשר רצה וחשק שאנשי שלומנו יתפללו שם, וגם כל אנשי הציבור התמידי שבזה בית הכנסת הסכימו על זה שאנשי שלומנו ינהלו וינהיגו את כל סדר התפילות וכיוצא בזה כאוות נפשם חפצם ורצונם בימי ראש השנה הקדושים, ועל כן עמד מוהרנ"ת וטען כנגד שאר גדולי תלמידי רבינו ז"ל שהיות ששמע מפי רבינו ז"ל שאמר פעם לו ולחבירו רבי נפתלי ז"ל "אני רוצה שתהיו מעורבים עם העולם" כמבואר לעיל בסימן קס"ז, ובזה כלול בוודאי גם שאנשי שלומנו לא יתנהגו כמין כיתה נפרדת חס ושלום, אלא יתאספו ויתקבצו יחדיו בזמני התפילות במקום קבוע ומיוחד לבית הכנסת, וכנהוג בכל קהילות ישראל בכל אתר ואתר - על כן רצון רבינו היה בוודאי שינהיגו את הקיבוץ הקדוש שלו בבית הכנסת ולא במקום ארעי כהאמבאר הנ"ל; ואכן בסופו של דבר נהגו שם אנשי שלומנו את כל ענייני ה'ראש השנה שלו' כחפצם וכרצונם. (רל"י).

מָהֶם לְאוּמָאן לִימֵי רֹאשׁ הַשָּׁנָה כַּנִּל, וְלְהַצִּיעַ לַפָּנִי אֲנֹשִׁי שְׁלוֹמֵנוּ בְּכָל עֵיר וְעֵיר לְהִתְנַדֵּב מְעוֹת לְצַרְכֵי זֶה הַבְּנִיָּן^ט:

[שיחות וסיפורים סימן נד]

רלב

מוֹהֲרֵנִי אָמַר: "אִם נִתְאַסְפִּים עֲשָׂרָה בְּרִסְלָבֵר חֲסִידִים' - רָאוּי לְנִסְעַ אֶל כָּל קְצוֹי הָעוֹלָם לְתַחַב אֶת רֹאשׁוֹ בִּינֵיהֶם"; וְדַבֵּר אֶז לְעִנְיָן רֹאשׁ הַשָּׁנָה כְּשֶׁנֶּאֱסָפִין כָּל הַקְּבוּצָה הַקְּדוֹשׁ, כַּמָּה גְּדוֹל עָרְפוֹ^ט:

רלג

אוֹדוֹת הָעִנְיָן הַגְּדוֹל לְהִתְפַּלֵּל בְּיַחַד בְּמָקוֹם אֶחָד בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה הַקְּדוֹשׁ, אָמַר אֲדוֹנָנוּ מוֹרְנוּ וְרַבְּנוּ זַצ"ל: "אֶז אִיר וְוַעֲט זַעֲרָה הַאֲלֹטָן אִין אִינְעֵם - וְוַעֲט אִיר מְעַרָה צוֹצִיעֵן צוֹ זַעֲרָה" - "אִם תַּחֲזִיקוּ עֲצַמְכֶם בְּיַחַד - אֶזִּי תִמְשִׁיכוּ אוֹתִי אֲלֵיכֶם"^מ, בְּפֶרֶט בִּימֵי רֹאשׁ הַשָּׁנָה; אֶף שְׂיֹדַע אֲנִי שְׂיִישׁ לְכַבּוֹדוֹ בְּזֶה כַּמָּה טְעָמִים מַה שְׂכַבּוֹדוֹ רוֹצָה לְהִתְפַּלֵּל בְּמָקוֹמוֹ, אֶף

לט. עוד בעניין השתלשלות בניית הקלויז - ראה להלן חלק ב' מסימן תק"כ והלאה, בערך 'הקלויז'.

מ. ראה גם 'עלים לתרופה' במכתב מיום ג' עקב שנת תר"ג: "חסדו גבר עליך מאוד שזכית להיות בחלקו ולהקרא על שמו הקדוש ולהתקבץ בכלל קיבוץ שלו הקדוש, ובפרט על ראש השנה שהוא עיקר זמן הקיבוץ וכו'; ובשבת נחמו הזה דיברנו הרבה (נדפס ב'ליקוטי הלכות' נטילת ידים ו אותיות עז - פ) בעניין נפלאות נוראות מעלת הקיבוץ של כל עשרה מבני ישראל, כי אכל בי עשרה שכינתא שריא וכו' (ראה סנהדרין לט.), עיין שם שמביא כל הנ"ל בכדי להתפיס בלב המעיינים נוראות קיבוצם של כל אנ"ש על ראש השנה; וראה עוד 'ליקוטי הלכות' ציצית ז' אות ט'.

מא. ראה ב'חיי מוהר"ן סימן קפ"ז: "קודם שיצא מברסלב לאומאן להסתלק שם, בעת שיצא מפתח הבית ולחוץ לעלות על העגלה עמד אצל המזוזה, והניח ידו על המזוזה, ענה ואמר להעולם: 'תראו להתקבץ יחד ולהתפלל יחד, כי אם תתפללו בכוונה - אולי תוכלו להמשיך אותי לכאן עוד הפעם"; וראה עוד בארוכה להלן חלק ג' סימנים א' וב', ובהערות שם.

על פי כן צריכין לעשות דבר שקשה לכבודו, בבחינת מסירת נפש, כדי למלאת רצון רבנו זצ"ל, שרצון רבנו הוא בודאי בלי שום ספק שאנשי שלומנו יהיו ביחד בימים הקדושים האלו, ובזה יגרמו נחת רוח לרבנו זצ"ל, שלא להפרד מהקבוץ, רק להתפלל ביחד^מ:

[תמימי דרך]

רלד

בקבלה מרבנו ז"ל: "העושה מחלקת ומריבה בעת הקבוץ אצלו על ימי ראש השנה - לא ישלים את שנתו!" - "אז מען מאכט מחלקת ראש השנה - לעבט מען נישט אויס דאס יאר!"

מב. וראה להלן חלק ב' סימן תקמ"ט: "בסוף ימיו של רבי שמשון בארסקי היה קשה לו מאוד לסבול את הצעקות בתפילה של בני הנעורים בקלויז, ואף על פי כן לא הסכים בשום אופן לרצון בני חבורתו לעשות מניין נוסף, ואף בראש השנה, כשהגיעו לאומאן רבים מבני חבורתו, לא הניח לחלק את המניינים. ובראש השנה של שנת תרצ"ו שהיה כבר אחרי הסתלקותו של רבי שמשון (נלב"ע א' סיון תרצ"ה), נפרדו כמה מאנשי שלומנו והקימו במקום אחר מניין נוסף לעצמם, ובקלויז שימשו רבי אברהם שטערנהארץ ורבי לוי יצחק כבעלי תפילה כבשאר השנים. בעת תפילת המנחה של ערב ראש השנה היו בכיות גדולות של התעוררות בקלויז, והבחין אז רבי לוי יצחק באחד מאנשי שלומנו שנפרדו, שנכנס אז לקלויז, וניגש אליו והתחנן בפניו: 'ס'איז דעם רבינ'ס ראש השנה, טייל זיך נישט אפ! דו זעסט דאך די התעוררות דא!' - אל תיפרד מעימנו! הרי רואה הינך איזו התעוררות יש כאן!; אך לא הועילו דבריו. ובאותה שנה היו צרות רבות ורעות רחמנא ליצלן, וכבר בתחילת החורף של אותה שנה סגרו ואטמו השלטונות את הקלויז, ושוב לא יכולים עוד אנשי שלומנו להתפלל שם"; גם באחת השנים היה מעשה שהיו כמה אברכים אשר ליבם בער בעבודת ה' מאוד מאוד, והלכו לציון רבינו אחרי תפילת שחרית של ראש השנה, וחזרו באיחור אחרי סדר התקיעות, כשכבר עמד החזן רבי אברהם שטערנהארץ בתפילת "הנני העני ממעש", ומחמת כן תקעו לעצמם בחופזה וללא התעוררות באיזו פינה אשר ב'פאליש' בית הכנסת, ואף הפריעו בזה לכלל אנשי שלומנו. אחרי התפילה גערו בהם זקני אנשי שלומנו מאוד, באמרם להם: "דער רבי איז דא מיט אונז דא, און איר לויפט אָוועק? און וואספארא תקיעות האט איר געהאט? און וואספארא דאווענען האט איר שוין געהאט? און איר האט נאך אונז געשטערט!" - "רבינו הקדוש נמצא כאן עימנו,

לרבי נחמן בן מוהרנ"ת היה בן בשם רבי נתן שהיה עובד ה' מפלג במעלה מאד, והיה דר בעיר דימיטריווקע^מ, ולו היה בן בשם רבי יצחק שדר בעיר באברניץ והיה מכנה בשם רבי איציק באברניצער, וגם הוא היה עובד ה' מפלג במעלה.

והנה לאחר פטירת מוהרנ"ת ישב בנו רבי נחמן^מ על מקומו בקלויז בימי ראש השנה, ומקום זה היה המקום החשוב והנכבד שבקלויז מחמת שהיה מקומו של מוהרנ"ת; וכשנפטר רבי נחמן, ישב על מקומו בנו רבי נתן הנ"ל.

פעם באיזו שנה הלכו כמה מגבירי אנשי שלומנו מטשעקרין וכבדו את רבי נחמן מהעיר זשערין^מ בשיבה במקום חשוב זה, זאת לסבת התעשרותו הפתאומית באותה עת, ואמרו לעצמם: "הרי רבי נתן הוא איש עני, והוא גם כן ענו, ובנדאי לא יעשה דבר"; ואכן כשהגיע רבי נתן לאמירת הסליחות בליל 'זכור ברית' וראה שרבי נחמן מזשערין יושב על מקומו - הלך ונעמד במקום אחר, ולא עשה מךף שום עסק.

והנה בנו של רבי נתן, רבי איציק באברניצער הנ"ל שהיה כאמור עובד ה' מפלג, עסק אז בעבודת ה' על הציון הקדוש משך כל הלילה, ואחר לבוא לסליחות 'זכור ברית', והגיע בעת שכבר היו הקהל בתוף אמירת הסליחות, וראה איך שאביו עומד באיזו פנה - ורבי נחמן זשערניער יושב על מקומו אשר הוא להם בירושה כנ"ל; על כן נגש לרבי נחמן מזשערין ואמר לו: "דאס איז דעם טאטענ'ס שטאט נאך

ואתם בורחים לכם? וכי אלו תקיעות היו לכם?! ואיזה מוסף התפללתם מחמת כן אחר כך? ובנוסף לכל גם הפרעתם לנו!" - והתחרטו מאוד, ושוב לא עשו כן בשאר השנים. (רל"י).

מג. ראה עוד אודותיו להלן בחלק ב' סימנים תשנ"ה - תשנ"ח.

מד. רבי יצחק ושאר בני מוהרנ"ת היו בעלי יכולת לרכוש לעצמם מקום בקלויז, ועל כן רבי נחמן שהיה עני הוא שלקח לעצמו את מקום אביו למקומו הקבוע לתפילה. (רל"י).

מה. עיר סמוכה לאומאן ולברסלב. (רל"י).

פון דעם זיידן!" - "זהו מקום אבי הקבוע אשר הגיע לו בירשה עוד מזקננו מוהרנ"ת". נעמד תכף רבי נחמן זשערינער והחזיר לרבי נתן את מקומו, והלך לישיב באיזה מקום אחר, ולא עשה גם הוא שום עסק, כי היה איש פשוט ופשוט, ולא היה שייך כלל לדבר מעשה זה.

אמנם לנגידי טשעהרין הנ"ל חרה הדבר, כי רבי איציק שהיה אברך צעיר לימים ועני מרוד היה קל בעיניהם, ומי הוא שיהיה בנפשו להתערב בעיניהם, על פן לתפלת המנחה של ערב ראש השנה הלכו והושיבו שוב את רבי נחמן מזשעריין במקומו של מוהרנ"ת ז"ל.

כשבא רבי נתן וראה שרבי נחמן מזשעריין יושב שוב על מקומו, הבין שכשחזר בנו רבי איציק מהציון הקדוש ויראה שוב ככל הדברים האלה יסלק שנית את רבי נחמן זשערינער ממקום מוהרנ"ת, על פן הלך רבי נתן ונעמד על יד פתח כניסת הקלויז והמתין לבנו, וכשהגיע רבי איציק מהציון הקדוש אחרי עבודת ערב ראש השנה, נגש אליו תכף אביו ואמר לו בקפידה: "איציק, מיר האבן א קבלה פון דעם רביין, אז מען מאכט מחלקת ראש השנה - לעבט מען נישט אויס דאס יאר! טשעפע נישט!" - "איציק, יש לנו בקבלה מרבנו, שהעושה מחלקת ומריבה בראש השנה - לא ישלים את שנתו! מצוה אני עליך שלא תגע ולא תעשה דבר!". שמע רבי איציק לקול אביו ושתק, ולא גרם לשום וכוזים סביב פרשה זו, ועמד רבי נתן על רגליו במשך כל ה'ראש השנה'.

והנה תכף לאחר ראש השנה נפטר רבי נחמן מזשעריין והלך לעולמו, והיו אנשי שלומנו מקניטים את אנשי טשעהרין באמרום להם: "איר האט אים גע'הרגעט דעם אידן! א תמימות'דיגער יוד איז געווארן אביסעלע פארמעגלאך, גייט איר צונעמען רבי נתן'ס א שטאט?!" - "אתם הרגתם יהודי זה בתאות הנצחון והמחלקת שלכם! וכי בעבור

שְׁקֻצַת נִתְעַשֵּׂר יְהוּדֵי תָמִים זֶה, הוֹלְכִים אִתָּם וְלוֹקְחִים אֶת מְקוֹמוֹ שֶׁל רַבִּי נִתֵּן?!"

ובְּשֵׁל מַעֲשֶׂה זֶה הָיָה שָׁגוּר בְּפִי אֲנֹשִׁי שְׁלוֹמְנוּ הַדְּבֹר: "ראש השנה זָאל מְעַן זִיךְ הֵיטֵן פּוֹן מַחְלָקְתֵךְ!" - "בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה צְרִיכִים לְהִזְהַר וְלִהְשָׁמֵר מִמַּחְלוּקוֹת!" (מעשה זה היה קודם בואו של רבי לוי יצחק לאומאן, ורבי לוי יצחק שמעו מרבי מרדכי באברנייצער)

רלה

זְמַנֵּי הַתְּפִלוֹת הַנְּהוּגִים פִּיּוֹם בֵּימֵי הַקְּבוּץ שֶׁל רֹאשׁ הַשָּׁנָה - יְסוּדָתָם בְּהַרְרֵי קוֹדֶשׁ עוֹד מְזַמֵּן מוֹהַרנ"ת ז"ל^מ, וּבְרֹאשׁ הַשָּׁנָה לֹא נִהְגוּ

מו. ואף שרבי נחמן מזשערין היה איש כשר, מכל מקום אחרי המעשה שהיה ב'זכור ברית' היה לו להבין הדבר מעצמו ולבלי לחזור עוד לישיב באותו מקום. (רל"י).

מז. וראה להלן שאף בעת ימי ראש השנה של שנת תר"פ, שה'באנדעס' ('פורעים') סובבו בחוצות וחמסו ורצחו ה"י, וה'ראש השנה' של רבינו התקיים אז במסירות נפש כידוע תחת 'חרבות וסכינים מחודדים' כלשון מוהרנ"ת (ראה לעיל סימן רכב) [והצליחו להגיע אז רק מניין עשרה אנשים בלבד, מלבד אנשי שלומנו דאומאן]. ואז היה מעשה שבערב ראש השנה הגיע שליח מרב העיר (רב זה נבחר מטעם השלטונות, ואם כי היה קצת 'מודרני', אך היה ירא שמים) לכל הבתי כנסיות, והכריז שם בשם הרב הנ"ל לצוות על כל תושבי העיר שמחמת סכנת חיים יזדרזו כולם להתפלל תפילות ראש השנה לפנות בוקר, ועד שיאיר היום כבר יסיימו התפילה ויסגרו את כל בתי הכנסיות, כי במשך היום יהיה בעיר יריות וקרוב עקוב מדם, וצריכים להסתתר כל אחד בביתו ובמרתפים. וזכורנו איך כשבא השליח הנ"ל בערב ראש השנה והכריז כנ"ל בבית מדרשנו, נענה רבי שמשון בארסקי בעוז [זאת אף שרבי שמשון בטבעו היה איש מתון ושקט] ואמר: "ס'איז דעם רבינ'ס ראש השנה! מְעַן זָאל דְאוֹעֲנֵעוּ הַיִּנְטִיג'ס יָאר אַזוֹי ווִי אַלְע יָאר! מְעַן זָאל נִישְׁט מְאָכֵן קִיין שׁוֹם חִלוּק, אַזוֹי ווִי אַלְע יָאר!" - "התקבצות אנשי שלומנו בראש השנה עניינו של רבינו הוא (ואין אנו יכולים להחליט לחדש בה שום נוהג חדש)! נתפלל גם בשנה זו כסדר וכרגיל כל השנים! לא נעשה שום חילוק, רק כמו בשאר כל השנים!". ואכן בית הכנסת שלנו היה היחיד בכל העיר אומאן שהתפללו בו אז בזמנים הרגילים כבכל השנים, כי בשאר בתי הכנסיות סיימו את התפילה עד עת אור הבוקר, אך אצל אנשי שלומנו נמשכה התפילה עד השעה שלוש

הַצְּבוּר מַעוֹלָם לְהַתְּפַלֵּל כְּנִתְיָקִין^מ, וְזֹאת מִפְּנֵי הַקָּשִׁי שֶׁיִּתְאַסְפוּ וְיִתְקַבְּצוּ
כָּלֵל הַקְּבוּץ הַקָּדוֹשׁ לְהַתְּפַלֵּל יַחַד בְּעֵת כְּזוֹ^{מט}:

רלו

כְּשֶׁהַפְּלִיג פִּעַם מוֹהֲרַנ"ת בְּגִדְל מַעֲלַת קְבוּץ אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה
בְּאוּמָאן, עָנָה וְאָמַר: "דִּי גֵאנְצֵעַ וְוַעֲלֵט שְׁרִיִּיט 'הַמְּלֹךְ',
אַבְעַר אֵין אוּמָאן אִיז קְרִיִּינְאֶצְיֵעַ!" - "כָּל הָעוֹלָם צוֹעֵק בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה
'הַמְּלֹךְ', אוּלָם בְּאוּמָאן הִיא הַהַכְּתָרָה!":

רלו

אַחֲרֵי תְּפִלַּת הַמְּנַחָה שֶׁל הַיּוֹם הָרִאשׁוֹן שֶׁל רֹאשׁ הַשָּׁנָה הִיְתָה דְּרָךְ רַבֵּנוּ

בְּצַהֲרִיִּים כְּבַלֵּל הַשָּׁנִים, וְהַתְּפִילָה הִיְתָה אִז בְּכֹזָה פַּחַד וְרַעְדָה שֶׁאֵין לְשַׁעַר, כִּי מִשְׁךְ כָּל
הַיּוֹם הַתְּעוּפְפוּ כְּדוּרֵי נַפֵּץ בַּעִיר מִצַּד זֶה לְצַד זֶה, וְהִיְתָה בְּזֶה סַכְנַת נַפְשׁוֹת עֲצוּמָה,
וְכָל עַת הַתְּפִילָה הָיָה אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ בּוֹכִים וְצוֹעֵקִים בַּתְּפִילָתָם עַד לֵב הַשָּׁמַיִם מְגוּדֵל
הַמּוֹרָא שֶׁהִיא עֲלֵיהֶם, כִּי חִיֵּיהֶם הָיוּ מִמֶּשׁ תְּלוּיִים לָהֶם מִנְּגַד בְּכָל רַגַע, וְהִיְתָה אִז עַת
הַתְּעוּרֹרוֹת גְּדוּלָה בַּתְּפִילָתָם, וּבְסִיֵּעַתָּא דְּשִׁמְיָא עֵבֵר הַכֵּל כְּשׁוֹרָה לֵלָא שׁוּם נֹזֵק לֵאפֵּי
מִתְּפַלֵּל, וְשֵׁלָא כְּדָרְךְ הַטְּבַע כָּלֵל וְכָלֵל, וְהַתְּפִילָה שֶׁלֵּנוּ הַרְעִישָׁה עוֹלְמוֹת, וְהִיְתָה אִז כְּזוֹ
מִין הַתְּעוּרֹרוֹת, וְכִמוּ שֶׁהָיוּ מִמֶּשְׁשִׁים בִּידֵים: 'הִנֵּה רַבֵּנוּ!' - "מָעַן הָאֵט אֶפְגְּעֵדְאוּנוּט בִּיז
דְּרִי אַזִּיגְעַר אַזוּי וּוִי אֶלַע יָאֵר - מָעַן הָאֵט אֶנְגְעֵטְאפֶט מִיט דִּי הָעֵנֵט אִז ס'אִיז דָּא אַ
רַבִּיז!". (רל"י).

מח. זולת הרב מטשעהרין שהיה מאריך מאוד בתפילתו, והיה מתחיל בראש השנה להתפלל
בזמן המוקדם, אך גם הוא נזהר בזה להתחבר יחד עם הציבור בעת הגיעם לתפילת הלחש.
ואף הנהגתו זו להתחיל להתפלל מוקדם עשה בהצנע לכת כזה עד שהציבור כלל לא ידע
מהנהגתו. כי באלה שלושה הימים בשנה לא התפללו אנשי שלומנו כוותיקין: בשני ימי
ראש השנה, וביום הכיפורים. (רל"י).

מט. וכי יתכן לחלק בימי ראש השנה את המניינים, ולעשות מניינים בנפרד כבשאר ימות
השנה! (רל"י)

תְּמִיד לִילֶךָ לְהַנְהִיר הַגְּדוּל לֹמֵר שֵׁם 'תְּשֻׁלֶיךָ' (מִלְכּוּד בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה שֶׁל שְׁנַת תַּק"ע), וְאַחַר כֵּן הִיא אוֹמֵר וּמְגַלֶּה תּוֹרָה^{נא}.

בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה שֶׁל שְׁנַת תַּק"ב, הִיא הַשָּׁנָה הָרִאשׁוֹנָה לְאַחַר הַסְּתַלְקוֹת רַבְּנֵי הַקְּדוּשׁ, הֶלְכוּ כָּלֵל אֲנָשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ לְשִׁמְעַת בְּעֵת הַנִּל תּוֹרָה מִפִּי שֶׁל רַבִּי שְׁמוּאֵל אֵיִיזִיק, וְאֵלּוּ אֶצֶל מוֹהֲרַנְ"ת נֶאֱסָפוּ אֲנָשִׁים סְפוּרִים

נ. ראה 'חיי מוהר"ן' סימן מ"א; וב'ימי מוהרנ"ת' חלק א' סימן ל"ז: "בשנת תק"ע אמר בראש השנה התורה 'תקעו - אמונה' (ליקוטי תנינא סימן ה), והוא המשך גדול מאוד, אשר לא נמצא בספריו תורה ארוכה כזאת וכו'. באותו הראש השנה כשהלך לומר 'תשליך' נחלק ונפל הוא ז"ל, ונשאר יושב על הרפש ולכלך בגדו וידו, ותיכף הביאו לו בגד אחר ומים, והחליפו בגדו ורחצו ידו, ולא דיבר על זה מאומה, והלך ואמר 'תשליך' סמוך לבית הכנסת, כי ראו הנהר משם, כי לא היה לו כוח לילך להנהר הגדול כדרכו תמיד. אחר כך אמר התורה 'תקעו' הנ"ל, ושם בסוף התורה הנ"ל הזכיר על פסוק 'חמלתי עליהן וכו' (מלאכי ג יז) שהאדם צריך להשליך עצמו לתוך רפש וטיט וכו' בשביל לעשות רצון השם יתברך, ועל ידי זה זוכה להשיג בחינת 'צדיק טוב לו' וכו', עיין שם העניין הנפלא והנורא הזה היטב, ותבין נפלאות השם, איך בכל דבר שאירע אצלו היו בו פלאי פלאות"; וב'פרפראות לחכמה' סימן ה' תנינא אות י"ט: "גם בראש השנה הנ"ל קודם שאמר המאמר הנ"ל הלך רבינו ז"ל לומר 'תשליך', ונפל על הרפש וכו', ואחר כך נכלל גם עניין זה במאמר הנ"ל בדרך נפלא ונורא מאוד, כמבואר שם באות ט"ו שצריך לגלגל עצמו בכל מיני רפש וטיט כדי לעשות נחת רוח לאביו שבשמים, ועיין שם מה שזוכין על ידי זה. גם לעניות דעתי רומז בעניין זה עניין נפלא מהתיקונים הגדולים שנעשו גם אחר הסתלקותו ז"ל על ידי שבאים על קברו הקדוש וצועקים שם אל השם יתברך מעומק הלב כל אחד לפי בחינתו, בפרט על אודות תיקון הברית, תיקון הכללי, כאשר פקד עלינו בחייו ז"ל על עניין זה והבטיח לנו להשתדל בטובתנו ובתיקון נפשותינו לנצח, ושרק בשביל זה בחר לו להסתלק במדינתנו באומאן, בשביל שיוכלו אנשי שלומנו לבוא על קברו וכו', וזה עיקר בחינת העבודה של הצדיק הגדול שמבואר שם באות ט"ו שמסלק כל חכמתו והשגתו, שהוא בבחינת בן שמחפש בגניזא דמלכא ועובד את אביו שבשמים בעבודת פשוט, ומשליך ומגלגל עצמו בכל מיני רפש וטיט בשביל עבודת ה' ולעשות איזה רצון ונחת רוח להשם יתברך".

נא. כשהיה חל ראש השנה ביום חמישי ושישי פעמים שהיה רבינו מגלה תורה גם בעת סעודה שלישית של שבת 'שובה', כמובא ב'חיי מוהר"ן' סימן י"ב אודות שנת תקס"ה: "ראש השנה חל אז ביום חמישי ושישי, ובשבת תשובה שאחריו היינו מסופקים אם נזכה שיכנס אלינו מחדרו לישיב עימנו בסעודה שלישית לגלות לנו תורה, כי לא היה דרכו לישיב עימנו בסעודה שלישית כי אם בעיתים ידועים".

בלבד (כחמשה אנשים). אולם בשנה שלאחריה (תקע"ג) כבר באו רב אנשי שלומנו לקבל ולשמע תורה מפיי מוהרנ"ת, כי ראו והבינו שהיא התלמיד שקבל ביותר מרבנו ז"ל; ומני אז כבר היה כן בשאר כל השנים:

❦ רלח ❦

בשנתו האחרונה - היא שנת תר"ה, ירז מוהרנ"ת את כל אנשי שלומנו בגדל חיוב התקבצותנו יחד על ראש השנה באומאן, והיה מרבה לדבר מזה בפרטיות עם כל אחד ואחד שדבר עמו²¹; וכשנסע הוא עצמו סבב את העגלה והאריץ בכונה בדרך ארצה, ונסע לכמה כפרים שדרו שם מאנשי שלומנו לזרזם לבא על ראש השנה, ושלם לבעל העגלה שכר מרבה מאד, כי שלם לו שכרו עבור זה לפי שעות הנסיעה:

❦ רלט ❦

בכל שנה ושנה היה מוהרנ"ת אומר 'הלכה' בראש השנה בבין השמשות שבין היום הראשון ליום השני²², והיתה אז התעוררות גדולה כזו עד שהיה ממש בטול הבחירה, פי ה'הלכה' היתה נאמרת באש שלהבת, והדבורים היוצאים מפיי מוהרנ"ת היו כגחלי אש - "פייער האט געברענט פון רבי נתן'ס מויל פיי דער זאגן די הלכה", עד שהיו כאלה מאנשי שלומנו שהיו משתדלים לבוא על ראש השנה רק כדי לשמע ולהתעורר מדבוריו של מוהרנ"ת.

ובראש השנה של שנת תר"ה, היא השנה האחרונה לימי חייו הקדושים, לא ירד מוהרנ"ת לאמירת 'הלכה' כדרך פזמן

נב. ראה במכתב הסתלקות מוהרנ"ת (להלן חלק ב סימן תקעב): "וביום שני בא אליו רבי זאב ליובארסקע, ודיבר עימו מעניין ראש השנה של רבינו ז"ל, והזהיר מאד ליסע [לאומאן על ראש השנה]".

נג. הוא הזמן אשר בחיי רבינו הקדוש היה רבינו אומר בו תורה, כמבואר לקמן בסימן רמ"ג.

הקבוע מדי שנה", והמתינו המתאספים בהשתוקקות ובכסופין לדבורים, כי היתה להם חיות מדבוריו כל השנה. ובתוך כך עלה ונכנס רבי אפרים בן רבי נפתלי למוהרנ"ת לשאלו על כך, ואמר לו: "דער עולם ווארט אזוי, דער עולם פענקט נאך הערן די הלכה!" - "ה'עולם' מ'חפה, ה'עולם' משתוקק לשמע את ה'הלכה!", ותרץ מוהרנ"ת את עצמו על כך שאינו יורד באיזה תרוץ (וכמשפט על שחש ברגלו ואינו כל כך בקו הבריאות); והתפלא רבי אפרים על כך: "שמוהרנ"ת לא יאמר 'הלכה' בראש השנה?!" - "רבי נתן זאל נישט זאגן אן הלכה ראש השנה?", והבין שמוהרנ"ת השיב זאת פאמור רק כמשפט.

ואכן אחרי ראש השנה הסביר מוהרנ"ת לרבי אפרים ואמר לו: "דו פארשטייסט נישט? איך האב באקוקט, האב איך געזעהן אז ס'איז שוין דא מענטשן וואס פארן און קומען אין שול אויף ראש השנה נאר דערפאר ווייל זיי ווילן הערן מיין הלכה, און איך בין דאך נישט קיין אייביגער, איך בין נאר א מענטש, וואס טוט מען טאמער וועט ער איבער א יאר נישט זיין? אז ער וועט נישט זיין דא - דאך דאך יענער אויכעט נישט זיין, ווייל ער איז געקומען נאר צו הערן די הלכה; האב איך געוואלט ווייזן אז אויב דעם רבינ'ס זאך איז ראש השנה - איז דאס נישט געפונדן מיט קיין הלכה, יא אן הלכה, נישט אן הלכה - אויף ראש השנה דאך מען זיין!" - "האינד מ'בין? התבוננתי וראיתי שיש כבר כמה אנשים שנוסעים ובאים לבית מדרשנו באומאן על ראש השנה רק בכדי לשמוע את אמירת ה'הלכה' שלי, נאני הרי לא אשאר

נד. ואין סתירה ממעשה זה למה שמובא בכמה מקומות שחלק מהלכה ז' מהלכות שבת שב'ליקוטי הלכות' נאמרה בראש השנה האחרון לחיי מוהרנ"ת (ראה 'עלים לתרופה' מכתב מיום ו' ערש"ק עשי"ת שנת תר"ה ומכתב מיום הושענא רבא ערש"ק שנת תר"ה, וכן הוא ב'פרפראות לחכמה' בפירוש תורה ו' קמא), כי הלכה זו אכן נתחדשה בראש השנה האחרון ואף נאמרה בפרטיות, אך לא אמרה אז מוהרנ"ת לרבים, מן הטעם המבואר בפנים. (רל"ו).

כאן לנצח, אני רק אדם, ומה יעשו אם בשנה הבאה האדם הזה לא יהיה? כשהוא (מוהרנ"ת) לא יהיה כאן - גם ההוא לא צריך להיות, שהרי הוא הגיע רק על מנת לשמוע את אמירת ה'הלכה'; על פן רצייתי להראות שהיות שרבנו הקדוש אמר שכל ענינו הוא ראש השנה - אין דבר זה קשור כלל באמירת 'הלכה', בן 'הלכה', לא 'הלכה' - על ראש השנה צריכים להיות!"¹¹:

נה. "רבי נתן איז אזוי ארויסגעהילט געווען פון פרסום, אז ער האט נישט געוואלט אז עס זאל בלייבן עפעס אז 'ער איז', דער רבי און דאס איז עס! דער רבי איז! און אז דער רבי איז - איז נישט קיין נפקא מנה יא הלכה, נישט הלכה, אז דער ראש השנה איז תלוי אין אים; אז רבי נתן איז שוין נסתלק ווערט שוין בטל? ניין!" - "מוהרנ"ת היה כל כך נקי וזך בתכלית מכל [הנהגה שיש בה] 'פרסום', הוא לא רצה שתישאר איזו ישות ממנו, ש'הוא משהו', רק רבינו וזהו זה! רבינו הוא [הרבי]! ואם רבינו הוא הרבי - אזי אין הבדל אם מוהרנ"ת כן יאמר הלכה או לא יאמר הלכה, כשהראש השנה תלוי ברבינו! וכי כשמוהרנ"ת יסתלק מהעולם יתבטל הראש השנה? לא!". (רל"י).

נו. וכנבואה נזרקה מפי מוהרנ"ת במעשה זה, וכן בעוד כמה רמזים שהיו באותה שנה (ראה גם המעשה המובא להלן בחלק ב' סימן שט"ז, שרימז לרבי נחמן טולטשינער שבאותה שנה יסתלק). כי אכן באותה שנה הסתלק מוהרנ"ת. וגם הראה בזה מוהרנ"ת לכלל שענין רבינו הוא גדול כל כך, שאינו קשור ואינו תלוי בשום דבר, כי עצם עניינו של רבינו עולה על הכל, הכוח היוצא מעניינו של רבינו עולה על הכל, דהיינו שיכולים להגיע בכוח הצדיק לכל המקומות ולכל התיקונים שצריך האדם להגיע לשם, אף למקומות הצרים והדקים (עיי' ליקוטי קמא סימן כט), ואם יצא מרבינו הקדוש דיבור כזה, לבוא אליו על ראש השנה - לא קשור הדבר כלל וכלל לאמירת 'הלכה' וכיוצא בזה - "דעם רבינ'ס זאף איז אזוי גרויס, אז עס איז נישט פארבונדן אין קיין שום זאף, דער עצם זאף אליין איז עולה על הכל, דער כח וואס גייט ארויס פון דעם רבינ'ס זאף אליין איז עולה על הכל". (רל"י); וראה עוד להלן בחלק ב' סימן תקס"ו שבמוצאי ראש השנה הזה רקד מוהרנ"ת בהתלהבות יתירה.

הַשְּׂאֲרָתוֹ לְדוֹרוֹת

'אֲנִי רוֹצֵה לְשֹׂאֵר בֵּינֵיכֶם'

רַבְּנֵי אָמְרָה בְּזֶה הַלְּשׁוֹן: "אֲנִי רוֹצֵה לְשֹׂאֵר בֵּינֵיכֶם – אִידָּךְ וְיֵיל בְּלִיבֵן צְווישֵׁן אִידָּךְ, וְאַתֶּם תְּבֹאוּ עַל קַבְרֵי וְכוּ"; וְזֶה הַדְּבָר יָקָר בְּעֵינֵי מְאֹד, מֵהַ שְּׂשֻׁמְעָתִי בְּשִׁמּוֹ זֶה הַלְּשׁוֹן בְּפִרוּשׁ, שֶׁאָמַר "אֲנִי רוֹצֵה לְשֹׂאֵר בֵּינֵיכֶם", כִּי כָּל הָעוֹלָמוֹת הַתְּלוּיִים בְּזֶה, מֵהַ שְּׂשֻׁשֶׁאֵר בֵּינֵינוּ.

(חיי מוהר"ן סימן קצ"ז)

תּרעג

וְעַל כֵּן צִוָּה רַבְּנֵי ז"ל לְתֵן צְדָקָה 'קִדְּמָה' שְׂבָאִים עַל קַבְרוֹ:

[ליקוטי הלכות בהמה וחיה שיהורה ד אות ו]

תּרעד

בּוֹא תְּבֹא לְפָה לִילָךְ עַל הַצִּיּוֹן הַקְּדוֹשׁ וּלְהַגִּיד וְלוֹמַר אֵינָה מְזֻמְרֵי תְּהֵלִים, וּבִפְרָט הַמְּזֻמְרִים אֲשֶׁר הִזְהִיר לְדוֹרוֹת לְאַמְרָם עַל צִיּוֹנוֹ הַקְּדוֹשׁ, וְהִבְטִיחַ לָנוּ שֶׁעַל יְדֵי אֲמִירַת תְּהֵלִים עַל צִיּוֹן הַקְּדוֹשׁ שְׁלוֹ, וּבִפְרָט הַמְּזֻמְרִים הַנִּלְ, יַעֲמֵד לָנוּ לְמַחְסֵה וּלְמַגֵּן גִּצְחַ סְלָה וְעַד:

[מורנו רבי נפתלי ז"ל, עלים לתרופה]

תּרעה

יְדוּעַ גַּם לָכֶם מֵהַ שֶׁאָמַר מוֹרְנוֹ מוֹהֲרַנְ"ת זָכָר צְדִיק וְקְדוֹשׁ לְבִרְכָה בְּעַת

א. ואכן כך היו נוהגים אנשי שלומנו שבאומאן, שהיו נותנים קודם את הפרוטה לצדקה, ואחר כך אמרו את התיקון הכללי. (רל"י).

שדבר ממה שאמר רבנו ז"ל¹ מענין הגלגול, שבאם יאמר האדם "עקט מיט מיר דא" (עשו עמי מה שתמצאו כאן, ועשו עמי הגמר והסוף כאן כרצונכם) - יועיל לו שלא יתגלגל עוד להיות בסכנה עצומה בזה העולם; ואף על פי כן סיים מורנו מוהרנ"ת זצ"ל שבאם היה יודע שכשיתגלגל יזכה גם כן להשתטח על ציון אדוננו מורנו ורבנו הקדוש ז"ל - היה מרצה גם להתגלגל. ומי שיש לו מוח בקדקדו, כשיעמיק בדבור הזה יבין מעט גדלת הציון הקדוש שלו; ודי למבין:

[רבי אלטער טעפליקער, שארית ישראל מכתב לב]

תרעו

מה שאמר אדוננו מורנו ורבנו זצ"ל שכל תינוק שיהיה אצלו קדם שבע שנים יהיה שמור מן החטא עד יום חתונתו, כמדמה לי שלא אמר זאת רק לענין מקרה לילה, וכן מובן מהזמן שתפס לזה וכו'. וגם נראה לעניות דעתי שהיתה פונתו גם אחר הסתלקותו, לכל תינוק שיבוא אצלו קדם שבע שנים ויקים כמאמרו הקדוש בנתינת הצדקה ואמירת העשרה קפיטל תהלים; וידעתי מאחד שבחן זאת, וכן הנה:

[כוכבי אור, אחרי אנשי מוהר"ן (ב)]

תרעז

מבאר מצרופי דברי מוהרנ"ת ז"ל, שבהכרח השנויים בענין גלגולי הנשמות, נשתנה כמו כן הכרח התקשרות נפשות ישראל לעצמות יוסף, פי בגאולה הראשונה היתה התקשרותם אליו על ידי קיחת

ב. 'חיי מוהר"ן' סימן תמ"ו.

ג. ראה ב'חיי מוהר"ן' סימן תקי"ז: "אמר: אני בטוח בהשם יתברך שכל תינוק שיבוא לפני קודם שיגיע לבן שבע שנים, בוודאי יהיה נקי מן החטא עד יום חתונתו".

עצמותיו, ועתה יזכו מדור לדור אלפים נפשות נשמות ישראל להתקשר לעצמותיו על ידי השתטחות על קבורת עצמותיו; ושנה מה שהבטיח רבנו הקדוש בהבטחה גדולה לכל הבאים על קברו הקדוש, כי גם זה מעקרי אתחלתא דגאולה:

[שיחות וסיפורים סימן לז]

תּרעח

פעם אחרי ששקה על ציון רבנו הקדוש, סובב עצמו מוהרנ"ת אל מול אנשי שלומנו שעמדו שם, והראה בידו על הציון הקדוש וענה ואמר: "וויל מען רעדן מיט'ן רבי'ן - איז דא; וויל מען רעדן מיט מיר - איז דא" - "אם תרצו לדבר עם רבנו הקדוש - אזי הוא פה (והחנה אז בידו כאמור על מקום הציון הקדוש), ואם תרצו לדבר עמי - אז אהיה פה", והראה בידו על מקום עמידתו שעמד אז, מיימין לציון הקדוש:

תּרעט

בחי מוהרנ"ת היו אנשי שלומנו נוסעים ומתקבצים אליו לעיר ברסלב על שבת חנוכה ושבועות, כי הנסיעה אליו הייתה ממש כמו שנוסעים לרבנו הקדוש; אולם לאחר הסתלקותו נפסק הדבר, ומעט

ד. מעשה זה לא היה בעת הקיבוץ על ימי ראש השנה. (רל"י).

ה. כאומר שיהיה שרוי תמיד אצל רבינו הקדוש. ואין הכוונה שרימז בזה שאין לבוא להשתטח על מקום גניזתו בברסלב; ואכן היו אנשי שלומנו הולכים על ציונו הקדוש. (רל"י).

ו. ודו"ק מלשון מוהרנ"ת במכתבו מיום ד' פרשת שמות שנת תקצ"ב: "בעניין הייסורים שיש לך, מה שמונעת אותך לנסוע לפה - מה לעשות, לעת עתה תחייה עצמך מה שעל כל פנים אתה יכול להיות אצלנו שלוש פעמים בשנה לפחות, וכבר היית בחסדי ה' על ראש השנה ועל שבת חנוכה, ובעזרת השם יתברך על חג השבועות תהיה גם כן, ומהסתם תהיה עוד פעם אחת או יותר מקודם בעזרת השם יתברך וכו'".

מעט התחילו לבוא אז לאומאן, ובזמן רבי לוי יצחק כָּבֵר הָיוּ שָׁנִים כָּאֵלוֹ שֶׁהָיָה מְגִיעַ לְאוּמָאן עַל שֵׁבֶת הַנִּכְהָ צָבוּר רַב כְּזֶה, עַד שֶׁהָיָה נִקְרָא בְּפִי אַנְשֵׁי שְׁלוֹמְנוֹ "רֹאשׁ הַשָּׁנָה קֶטָן" - "א קְלִינְעֵם רֹאשׁ הַשָּׁנָה":

❁ תרפ ❁

עָרַב רֹאשׁ חֹדֶשׁ נִיסָן הוּא יוֹם תְּפִלָּה יוֹם נְסִיעָה לְצִיּוֹן רַבְּנוּ הַקְּדוֹשׁ, כְּמוֹ יוֹם עָרַב רֹאשׁ חֹדֶשׁ שְׁבָט; פִּי נִיסָן רֹאשׁ הַשָּׁנָה לְמַלְכִים וְלַרְגָּלִים (ראש השנה ב.). וְהַתְּחִלַּת הַתְּקָרְבוֹת יִשְׂרָאֵל לְאַבְיָהֶם שְׁבַשְׁמִים (ראה ליקוטי תנינא סי' עד; ליקוטי הלכות ברכת השחר ה, תפילת המנחה ז, ועוד), וְהוּא יוֹם הַתְּעוֹרְרוֹת מִהַרְבֵּה אַנְשֵׁי שְׁלוֹמְנוֹ שֶׁבָּאִים לְצִיּוֹן הַקְּדוֹשׁ עוֹד מִיַּמֵּי מוֹהֲרַנְ"ת זְכוּרֵנוּ לְכַרְכָּה, עַד הַיּוֹם הַזֶּה:

[רבי שמואל הורוויץ, ימי שמואל]

❁ תרפא ❁

פַּעַם כְּשֶׁשָּׂאֵל אֶחָד מְאַנְשֵׁי שְׁלוֹמְנוֹ אֶת מוֹהֲרַנְ"ת, הָיִיתָ שֶׁהוּא כֹהֵן, הָאֵם נֶכּוֹן הַדָּבָר שֶׁיִּלְךְ לְהַשְׁתַּטַּח עַל צִיּוֹן רַבְּנוֹ אִם לֹא, לֹא הִשִּׁיב לוֹ מוֹהֲרַנְ"ת דְּבָר, רַק הִפְטִיר וְאָמַר: "דִּיאַנְקֶען גָּאט אִיף בֵּין נִישְׁט קִיין כֹּהֵן!" - "מוֹדָה אֲנִי לֵה' שְׂאִינְנִי כֹהֵן!"; וַיֵּשׁ בְּפִרוּשׁ כְּפִנְתּוֹ שְׁתֵּי דַעוֹת בֵּין אַנְשֵׁי שְׁלוֹמְנוֹ: אַחַת, שֶׁאֵלוֹ הָיָה מוֹהֲרַנְ"ת כֹּהֵן לֹא הָיָה הוֹלֵךְ עַל הַצִּיּוֹן, וְהָיָה לוֹ דְּבָר זֶה לְצַעַר גְּדוֹל, וְהַשְּׁנִיָּה, שֶׁאֵלוֹ הָיָה כֹהֵן וְהָיָה הוֹלֵךְ

ז. ראה ב'ימי מוהרנ"ת' חלק ב' סימן י': "הייתי מוכן אז לנסוע בסמוך לאומאן על ערב ראש חודש ניסן כדרכי בכל שנה, והיה בדעתי להתעכב באומאן איזה ימים כדי להרבות שם תפילה על ציון רבינו ז"ל"; וראה עוד 'עלים לתרופה' במכתבים מיום ג' צו שנת תקצ"א, ה' ויקרא שנת תקצ"ז, ד' ויקהל ת"ר.

להשתטח על ציון רבנו - היו המתנגדים מרננים עליו, והיתה נגרמת
על ידי זה מחלקת":

תּרפּב

מוהרנ"ת לא הִיה הולך על פי רב להשתטח על ציון רבנו לא בשפת
ולא ביום טוב ולא בראש חֹדֶשׁ ולא בחל המועד; ויש מכתב
ממוהרנ"ת בו מספר שרבי שמואל אייזיק רצה להגיע בערב ראש חֹדֶשׁ
שָׁבֵט לאומאן, והתאחר בדרך, ומשום כבודו הִלֵּךְ עִמוּ מוהרנ"ת ולָנוּהוּ
לְצִוּוֹן רַבְּנוּ בְּרֵאשׁ חֹדֶשׁ, וְכָתַב שָׁם: "אף על פי שאין דרכי בְּכָף". וְעָקַר
טַעַם הַדְּבָר שֶׁנֶּהְיָ מוהרנ"ת כֵּן הִיה מְחַמֵּת חֲשָׁשׁוֹ מִפְּנֵי לְעוֹ הַמַּתְנַגְּדִים,

ח. וראה להלן שהרב מטשעהרין שהיה צדיק וגאון, אחרי שחקר ודרש היטב מצא כנכון
(גוט אויסקעטראפן) מקום צר בינות לקברים שבבית החיים, ותיקן שם שביל צר כרוחב
של שולחן (לא יותר!) שאפשר לילך בו מהקלויז עד למקום הציון הקדוש, ודרך זו היתה
בחזקת ששם יכולים הכהנים לילך, והכהנים כשהלכו נזהרו מאוד לסובב היטב את כנף
המעיל בחלק הרחב ('זיי פֿלעגן גיין און צו האלטן די פֿאלעס') בכדי שלא יתפשט ויעבור
ח"ו מחוץ לשביל, ובערב ראש השנה היו מקדימים הכהנים לבוא לפני בוא הציבור וזמן
הצפיפות, ואנו זוכרים עוד היטב שביל צר זה. אמנם בזמננו (שנות תש"ל - תשמ"ב) שכבר
אי אפשר לידע מקום השביל, על כן הכהנים אינם יכולים עוד לילך על הציון הקדוש אשר
נמצא בבית הקברות, שטמונים שם על ההר אלפים ורבבות קברים, וגם טמונים שם הרבבות
שנרצחו על ידי גאנטע ימ"ש, ובפרט שהרוסים ימח שמם עקרו וחרשו שם, ויכול להיות
איפוא שהכל מסביב הוא גם כן בית קברות. (רל"י).

ט. מכתב זה לא נמצא כיום בידינו. וראה גם ב"מי מוהרנ"ת' חלק ב' סימן כ"ג: "ביום ערב
ראש חודש הנ"ל [שבט] בא לעת ערב הרבני הוותיק מורנו הרב רבי שמואל אייזיק נרו
יאיר שנתעכב בדרך ולא היה עימנו על ציון הקדוש בבוקר, ולא בא עד סמוך למנחה, ועדיין
לא טעם כלום, והיה בדעתו לילך תיכף על הבית עלמין, אבל ראיתי שהוא לו לטורח גדול,
כי בא מקור גדול ונתייגע בדרך, והיום ירד מאוד, ועיכבתי אותו קצת, ותיכף נתרצה לומר
'טוב שאלך למחר, בראש חודש', וישב לאכול, ובלילה היה עימנו על התנאים. ובבוקר הלך
על ציון הקדוש, וכשחזר משם נתעורר לי חשק לילך גם כן, אף על פי שביום אתמול היה
בדעתי לבלי לילך בראש חודש, מחמת שהיה בדעתי להתעכב עוד איזה ימים באומאן, אבל
עכשיו מחמת שהלך רבי שמואל אייזיק עם איזה אנשי שלומנו נתעורר לי חשק, על כן
הלכתי והתפללתי שם ופירשתי שם שיחתי קצת, ועל ידי זה נתחזקתי יותר בעניין נסיעתי".

שִׁלְעִיזוֹ עָלָיו שֶׁהוֹלֵךְ עַל הַקְּבָרוֹת בְּיָוֶם שְׂאִין אוֹמְרִים בּוֹ תַחֲנוּן, בּוֹ
בְּזִמָּן שְׂאִינֹ הוֹלֵךְ אֶלָּא לְהַשְׁתַּטֵּחַ עַל קֶבֶר הַצַּדִּיק, הוּא רַבְּנֵי הַקְּדוֹשׁ,
שְׂאִינֹ בְּכָלֵל הַמְּנַהֵג^א:

תּרפּג

אֵין שׁוֹם תְּפִיסָא כָּלֵל בְּקַבּוּרַת וְהַסְתַּלְקוֹת מִבְּחַר הָאֵמֶת בְּרַעְוָא דְרַעְוִין,
כִּי אִזְ דִּיקָא יוֹסִיפוּ עֲצֻמוֹתָיו (בְּרַשִׁימַת הַנֶּפֶשׁ שְׁנִשְׂאָר בָּהֶם)
לְהַתְּחַבֵּר וּלְהַתְּאַחַד יוֹתֵר בְּחַיֵּי נַשְׁמַתוֹ וְרוּחוֹ דְלַעֲיֵלָא, שְׁמַחַמַת זֶה יֵשׁ
לְקַבֵּל עַל כָּל פְּנִים פְּנֵי בֵיתוֹ וְצִיּוּנוֹ הַקְּדוֹשׁ בְּכָל פַּעַם; וְגַם הַיּוֹם יֵשׁ
שְׁמַכּוּנִים אֶת הַשְּׁעָה וְכו':

[ביאור הליקוטים סימן סו חדר ט]

תּפּלָה בְּזִכּוֹת רַבְּנֵי

תּרפּד

אִמְרַתִּי לְהוֹדִיעַ שְׂאִדּוּגְנֵי מוֹרְנֵי וְרַבְּנֵי ז' לְהַזְהִיר לְכָל אֲשֶׁר יִבְקֹשׁ מֵה'
יְתַבְרַךְ בְּזִכּוֹתוֹ, שְׂיִזְכְּרוּ עַל שֵׁם אִמּוֹ, "רַבִּי נַחֲמָן בֶּן פִּיגָא", וְלֹא
כְּשֶׂאֶר נִפְטָרִים אֲשֶׁר יִזְכְּרוּ אוֹתָם עַל שֵׁם אֲבִיהֶם^א:

[כוכבי אור, חכמה ובינה הערה ד]

י. ראה 'שולחן ערוך' אורח חיים סימן תכ"ט סעיף ב' ברמ"א; 'קב הישר' פרק פ"ח; ועיין
גשר החיים פרק כ"ו אות ו'.

יא. ראה 'גשר החיים' שם, ובשו"ת 'דבר יהושע' חלק ב' סימן פ'.

א. ואין הכוונה לבלי להזכיר את שם אביו, אלא בא להוסיף שיזכיר גם את שם אימו; וכן
היו נוהגין אנשי שלומנו להזכיר את שניהם, היינו 'רבינו נחמן בן שמחה ופיגא'. [וראה
ב'כוכבי אור' חלק 'ששון ושמחה' תפילה ז' שכאשר מזכיר רבי אברהם ב"ר נחמן את רבינו,
מזכירו על שם אביו: "ותן בלב ראש צדיקין האמיתיים רבינו נחמן בן שמחה וכו' שיתפללו
גם בעדי וכו'"]. (רל"י); וראה 'ליקוטי הלכות' ברכות השחר ג' אותיות כ"ה כ"ו.

התקון הכללי

[ראה גם לעיל סימן תרס"ה; להלן חלק ב' סימנים ר"ג ש"ט תק"ב תק"ג תקפ"ב
תשל"ו; חלק ג' סימן ת"צ בהערה וסימן תשמ"ח]

תרפה

קדם הסתלקותו הקדוש אמר [רבנו]: **כָּל מִי שְׁיָבֹא עַל קְבְרֵי וַיִּתֵּן פְּרוּטָה לְצַדִּיקָה וַיֹּאמֶר אֵלָיו הֲעֲשָׂרָה קֶאֱפִיטָל תְּהֵלִים, יֹאמְרָם אֵיךְ שְׂיֹאמְרָם - אֲשַׁתְּדַּל בְּכָל כַּחֲסֵי לַעֲשׂוֹת לוֹ טוֹבָה; וַאֲמַר בְּזֶה הַלְשׁוֹן: "אֵיךְ וְוַעַל מִיךְ לַיִּגְעֵן אֵיךְ דְּעַר לְעִנְג אֵיךְ אֵיךְ דְּעַר בְּרִיִּיט אֵיךְ זָאל אֵים אַ טוֹבָה טָאן; בֵּי דֵי פֹאֹת וְוַעַל אֵיךְ אֵים אַרױס צִיְהֵעֵן פּוֹן דְּעַם שְׂאֹל תַּחְתִּיּוֹת" (אַשְׁתַּטַּח לְאַרְךָ וְלָרַחֵב לְהֵיטִיב עִמּוֹ); בְּפֹאֹתָיו אֲמַשְׁכְּהוּ וְאוֹצִיאָהוּ מִן הַשְּׂאֹל תַּחְתִּיּוֹת):**

[הקדמת תיקון הכללי]

א. וראה כעין זה בגמרא מסכת חגיגה דף ט"ו ע"ב במעשה של 'אלישע אחר' עם רבו רבי מאיר, כי הצדיקים נכנסים לתוך הגיהנום להציל משם נשמות, והם דואגים לנשמות העשוקות שם שלא יהיו 'נִדְחִים' חס ושלום, ומחפשים ומבקשים אחר איזו נקודה טובה או מעשה טוב שעשתה אותה נשמה, ותיכף שמוצאים איזו נקודה קטנה של 'טוב' - יש להם כבר כוח על ידי זה להציל את הנשמה. כן הדבר אצל רבינו ז"ל שהבטיח בשני עדים נאמנים כנ"ל, שמחמת שבזה העולם היה מציל נשמות, על כן יש לו שם בעולם האמת גם כן זכות זו, והוא נכנס לשאול תחתית, ומשם הוא מוציא נשמות ('דָּא הָאֵט עַר גְּעֶרֶאטְעוֹעֵט נְשָׁמוֹת, אָט עַר דָּאָרְטן אויף דֵי זְכִיָּה, גֵּיִיט עַר אַרִיִּין דָּאָרְטן, און דָּאָרְטן שְׁלֶעפֶט עַר אַרױס'). כי בזה העולם היה כל עניינו לחפש זכויות על נשמות ישראל, על כן יש לו גם שם עניין זה, והוא הולך ומחפש ומוצא שם בנשמות איזו נקודה של טוב, ועל ידי זה הוא מציל אותם. ולא לכל צדיק יש כוח כזה בשלימות, כי אם הצדיק היתה דרכו בזה העולם ב'מידת הדין', אזי גם שם אינו יכול למצוא זכויות ולמלט ולהציל נשמות, כי רק צדיק כזה שכל עניינו כאן בזה העולם היה רק 'לדון לכף זכות', הוא יכול להתנהג כך גם בעלמא דאתי. (רל"י).

ב. "ורואים אנו מזה את הרחמנות שהיתה לרבינו ז"ל עבור כלל ישראל, לא רק עבור בני דורו כי אם לדורי דורות, כי בזה שהוציא רבינו מן ההעלם אל הגילוי את העשרה מזמורים,

תּרפּוֹ

שְׁמַעְתִּי מִהֶרֶב רַבִּי נִפְתָּלִי ז"ל - שֶׁהוּא הָיָה אֶחָד מִשְׁנֵי הַעֲדִים שֶׁיַּחַד רַבֵּנוּ ז"ל עַל עֲנִיָּן זֶה, הֵינּוּ הֶרֶב מוֹרְנוּ רַבִּי אֶהְרֹן ז"ל וְהֶרֶב רַבִּי נִפְתָּלִי כַּנ"ל, וְאָמַר אֶז רַבֵּנוּ ז"ל בְּזֶה הַלְשׁוֹן: "כְּשִׁיבּוֹאוֹ עַל קִבְרֵי וְיִתְנוּ פְּרוּטָה לְצִדְקָה בְּעִבּוּרֵי" (רַצּוֹנוֹ לֹמַר: בְּעִבּוּר הַזְּכָרֹת נִשְׁמָתוֹ הַקְּדוּשָׁה כַּנְהוּג), וּבִלְשׁוֹן אֲשֶׁכְּנֹז: "אִין וְעֵט גְּעֵבָן אַ פְּרוּטָה צְדָקָה פּוֹן מִיַּנְעֵט וְעֵגָן וְכוּ"':

[הרב מטשעהריץ, חיי מוהר"ן סימן רכה]

בזה הציל דורי דורות; וגם לקח עבור זה שני עדים, את רבי נפתלי יחד עם רבי אהרן הרב דברסלב, והם עדים נאמנים לתיקון זה של העשרה מזמורים, וזוהי זכות עצומה לכל ישראל, כי זה בלתי ספק שזהו התיקון לפגם הברית! ואכן מחמת זה הניח עצמו הבעל דבר כל כך על רבינו, ועבור זה היה צריך להפקיר את 'עצמו', ואת 'בניו', ואת האשת נעורים' - כל זה כדי שיוכל לרחם על העולם! - "זְעֵה עַן מִיר אַרוּיס דִּי רַחֲמָנוּת וְוַאס דְּעַר רַבִּי הָאֵט גְּעָהאַט אויף כָּלל יִשְׂרָאֵל, נִישְׁט נָאָר בְּדוֹרוֹ נָאָר אויף דוֹרֵי דוֹרוֹת, דָּאָס וְוַאס דְּעַר רַבִּי הָאֵט אַרוּיסְגֵּעָבֶן דְּעַם תְּקוּן פּוֹן דִּי צְעָהוּ קאַפִּיטלאַך תְּהַלִּים, דָּאָס הָאֵט דְּעַר רַבִּי גְּעֵראַטְעוּעט דוֹרֵי דוֹרוֹת; און עַר הָאֵט גְּעֵנוּמְעַן אויף דְּעַם צְוויי עֲדוֹת, רַבִּי נִפְתָּלִי מִיט רַבִּי אֶהְרֹן דְּעַר רַב, עֲדִים נֶאֱמָנִים אויף דְּעַם תְּקוּן פּוֹן דִּי צְעָהוּ קאַפִּיטלאַך תְּהַלִּים, דָּאָס אִיז אַ גְּעוּוּאָלְדִיגֶע זְכוּת פֶּאַר אַלֶּע אִידוֹן, דָּאָס אִיז בְּלִתִּי סִפְק אֶז דָּאָס אִיז דְּעַר תְּקוּן אויף דְּעַם פֶּגַם! דְּעַר בַּעַל דְּבַר הָאֵט זִיךְ טאַקע פֶּאַרְלִיגֵט אויפֿן רַבִּין, אֶז דְּעַר רַבִּי הָאֵט אַרוּיסְגֵּעָבֶן דְּעַם תְּקוּן הָאֵט דְּעַר רַבִּי מִפְּקִיר גְּעוּעַן זִיךְ, עַר הָאֵט מִפְּקִיר גְּעוּעַן זִינֶע קִינְדֶּער, הָאֵט מִפְּקִיר גְּעוּעַן דִּי אֲשֶׁת נַעוּרִים - אַלֶּעס כְּדִי עַר זָאל רַחֲמָנוּת הָאָבֶן אויף דִּי וְעֵלְטוּ!". (רל"י).

ג. וראה בחיי מוהר"ן סימן רכ"ה: "כבר הבטיח רבינו ז"ל בחייו ויחד שני עדים כשרים על זה, שכשיסתלק, כשיבואו על קברו ויתנו פרוטה לצדקה ויאמרו אלו העשרה קפיטל תהלים הנרשמים אצלנו בשביל תיקון למקרה לילה רחמנא ליצלן, אז יניח רבינו עצמו לאורך ולרוחב, ובוודאי יושיע לזה האדם. ואמר שבהפיאות יוציא אותו מהגיהנום, אפילו אם יהיה אותו האדם איך שיהיה, אפילו אם עבר מה שעבר; רק מעתה יקבל על עצמו שלא ישוב לאיוולתו חס ושלום. ובליילה שקודם הסתלקותו אמר: 'מה לכם לדאוג, מאחר שאני הולך לפניכם; ומה אם הנשמות שלא הכירו אותי כלל הם מצפים על תיקונים שלי, מכל שכן אתם וכו'" (וכן אפילו אלו שלא זכו להכיר את רבינו ז"ל בחייו, כשיבואו על קברו הקדוש ויסמכו עליו, וילמדו ספריו הקדושים, וירגילו עצמם לילך בדרכיו הקדושים

תּרפּז

הַזְהִיר [רבנו] לְאַנְשֵׁי שֶׁשִׁיקְרָה לָהֶם מִקְרָה בְּלִתֵּי טְהוֹר חֵס וְשָׁלוֹם, שְׂיִלְכוּ תַכְףּ וּמִיד לְמִקְוֵה לְטָבֵל, כִּי עַל יְדֵי הַמִּקְרָה חֵס וְשָׁלוֹם נַעֲשֶׂה מֵה שֶׁנַּעֲשָׂה, עַל כֵּן טוֹב מְאֹד שֶׁקֹּדֶם שֶׁמִּתְחִיל לְהַעֲשׂוֹת מִזֶּה אֵיזָה דְּבַר חֵס וְשָׁלוֹם, שְׂיִקְדִים עֲצֻמוֹ הָאָדָם וְיִטְבֵּל וְיִטְהַר עֲצֻמוֹ.

וְהַזְהִיר מְאֹד לְבַל יִתְפַּחַד הָאָדָם מִזֶּה כָּלֵל, כִּי הַפַּחַד וְהַדְּאָגוֹת וְהַמְרָה שְׁחוֹרוֹת בְּעֵינָיו זֶה מְזִיק מְאֹד מְאֹד; בְּפָרֵט אַחַר שֶׁגִּלָּה אֱלוֹ הַעֲשָׂרָה קִפִּיטֵל תְּהִלִּים הַמְסֻגְלִים לְתַקוּן חֲטָא זֶה, וְהֵם: ט"ז, ל"ב, מ"א, מ"ב, נ"ט, ע"ז, צ', ק"ה, קל"ז, ק"ן - כְּמִבְּאֵר בְּסִפְרֵים הַנְּדַפְּסִים כְּבָר; אֲזִי אָמַר שְׁמִי שֶׁיִּזְכֶּה לְקִיָּם זֹאת, לֹאֲמַר אֱלוֹ הַעֲשָׂרָה קִפִּיטֵל תְּהִלִּים הַנִּלְאָ בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם שֶׁיִּקְרָה לוֹ חֵס וְשָׁלוֹם - אֲזִי בּוֹדְאֵי יִתְקַן חֲטָאוֹ, וְשׁוֹב אֶל יְדָאג כָּלֵל.

גַּם הָיָה מִתְלוֹצֵץ מֵאֱלוֹ הַחֲסִידִים וְהַיְרָאִים שֶׁשִׁשְׁמַגִּיעַ לָהֶם אֵיזָה הֶרְהוֹר אֲזִי הֵם מִתְפַּחְדִים שְׁלֵא יְבוֹאוּ לְיַדֵּי מִקְרָה, וּמְחַמֵּת זֶה הֵם רְגִילִים בְּהִתְרַם, מְחַמֵּת פַּחַד שְׁלֵא יְבוֹאוּ לְיַדֵּי מִקְרָה; וְהוּא זְכוּרוֹנוֹ לְבִרְכָּה הָיָה מִתְלוֹצֵץ מִזֶּה, וְעַקֵּר כּוֹנֵנוֹ הָיָה שֶׁהָאָדָם צָרִיף לְבָלֵי לְהַתְפַּחַד וּלְהַתְיַרָא כָּלֵל מִדְּבָרִים כְּאֵלוֹ וְלְבָלֵי לְחֲשׂוֹב מְחֻשְׁבוֹת כָּלֵל בְּעֵינָיו זֶה, רַק יִהְיֶה כְּגִבּוֹר חֵיל לְעַמֵּד כְּנִגְדַּת תְּאוֹתוֹ, וְיִסִּיחַ דַּעְתּוֹ מִזֶּה לְגַמְרֵי, וְאֵל יִתְפַּחַד כָּלֵל, וְה' הַטּוֹב בְּעֵינָיו יַעֲשֶׂה עִמּוֹ מֵה שֶׁהוּא יִתְבַּרֵךְ חֲפֵץ. וְרַמְזוֹ בְּדְבָרָיו

הַנִּמְרָמִים בְּסִפְרֵי הַקְדוּשִׁים - בּוֹדְאֵי יֵשׁ לָהֶם עַל מֵה שִׁיִּסְמוּכוּ; אֲשֶׁרֵהֶם, אֲשֶׁרֵי חֲלָקֵם, וְלֹא יֵאֲשֻׁמוּ כָל הַחוּסִים בּוֹ, כִּי כִּבְר גִּילָה דַעְתּוֹ בְּכִמָּה לְשׁוֹנוֹת בְּפִירוּשׁ וּבְרַמְזוֹ שְׁכַל מֵה שְׁעוֹסֵק עֵימָנוּ אֵינּוּ בְּשִׁבְלֵנוּ לְבַד, כִּי אִם 'אֵת אֲשֶׁר יֵשְׁנוּ פֵה וְאֵת אֲשֶׁר אֵינְנוּ פֵה', וְכַמְבוֹאֵר מִזֶּה לְקַמּוֹ).

ד. וְרֵאָה בְּשִׁיחוֹת הַר"ן סִימֵן קמ"א: "בַּעַת שְׁגִילָה הַתּוֹרָה הַנִּלְאָ (בְּלִיקוּטֵי קַמָּא סִימֵן רַה), אֲמַר בְּתַחִילָה שֶׁתִּיקוּן הַרְאִשׁוֹן הוּא הַמְקוּוּהָ, שְׁצִרִיכִין לְטָבוֹל בְּמַקּוּוּהָ; וְאֲמַר בְּזֶה הַלְשׁוֹן: 'דָּאָס עֲרֻשְׁטֵעַ אֵיז מִקְוֵה'."

שְׁזָה בְּחֵינַת פָּגָם שֶׁל דָּוִד הַמֶּלֶךְ עָלָיו הַשְּׁלוֹם בְּבַת שְׁבַע וְכוּ'; וְלֹא בְּאֵר
הַדְּבָר הַיָּטֵב.

וּמֵאֵד מְאֹד צְרִיכִין לְהִתְחַזֵּק בְּשִׂמְחָה תְּמִיד, וְאֵל יִפְּל בְּדַעְתּוֹ כָּלֵל מִשׁוּם
דְּבָר שְׁבַעוּלָם, אִף אִם יַעֲבֹר עָלָיו מָה; וְאִם יִהְיֶה חֶזֶק בְּדַעְתּוֹ וְלֹא
יִתְפַּחַד כָּלֵל, וְלֹא יִחְשַׁב מִחֲשָׁבוֹת כָּלֵל (שְׁקוֹרִין 'אֵיבְעֶרְטְרַאֲכָטֵן'), וְיִלְךְ
בְּתִמּוֹ בְּשִׂמְחָה - יִזְכֶּה לְסוּף לַעֲבֹר עַל הַכֹּל בְּשָׁלוֹם. וְדְבָרִים כְּאֵלוֹ אֵי
אֶפְשָׁר לְבָאֵר בְּכֹתֵב, וְעָרוּם יָבִין לְאֲשׁוּרוֹ:

[שיחות שאחרי הסיפורי מעשיות]

❁ תּרפּח ❁

רַבֵּנוּ אָמַר אֹדוֹת הָעֲשָׂרָה מְזֻמָּרִים שְׁגָלָה: "דְּעַר תְּקוּן פּוּן קַאֲפִיטֵל ק"ה
אִיז בִּיז 'וֹלְנִבִּיאֵי אֵל תְּרַעוּ'; נָאֵר מְעַן זָאָגַט שׁוִין - עֲנִדִּיגַט מְעַן
שׁוִין!" - "הַתְּקוּן שֶׁל קַפִּיטֵל ק"ה ('הוֹדוּ לֵה' וְכוּ") הוּא עַד הַתְּבוֹת
'וֹלְנִבִּיאֵי אֵל תְּרַעוּ' (פּסוּק טו); אִוְלָם אִם כָּבָר אִוְמָרִים - גּוֹמְרִים כָּבָר!"
(כּשֶׁם רַבֵּי אַבְרָהָם ב"ר נַחֲמָן)

❁ תּרפּט ❁

תְּפִלַּת מוֹהֲרַנ"ת הַמְתַּחֲלַת "אֲשִׁירָה לֵה' בְּחִי" וְנֶאֱמַרְתְּ אַחֲרֵי הָעֲשָׂרָה
מְזֻמָּרִים, הִיא הַתְּפִלָּה הַשְּׂיִכָּת עַל הַתּוֹרוֹת הָעוֹסְקוֹת בְּעַנְיַן
הַגְּלוּי שֶׁל מְזֻמָּרִים אֵלֶּה, שְׁנִדְפְּסוּ בְּלִקוּטֵי קַמָּא סִימָן ר"ה וּבְלִקוּטֵי
תְּנִינָא סִימָן צ"ב; וּמִחֲמַת שְׁנִדְפְּסָה תְּפִלָּה זוֹ עַל יְדֵי רַבֵּי שְׁכָנָא בֶּן
מוֹהֲרַנ"ת עִם ה'תְּקוּן הַכְּלָלִי שֶׁהַדְּפִיס שְׁלֹא בִּידִיעַת מוֹהֲרַנ"ת (ע"י
יְמֵי מוֹהֲרַנ"ת ח"א ס"י צט), עַל כֵּן לֹא נִדְפְּסָה תְּפִלָּה זוֹ בְּתוֹךְ הַסְּפָר
'לִקוּטֵי תְּפִלוֹת' יַחַד עִם שְׁאָר הַתְּפִלוֹת שְׁנִתְּיִסְדּוּ עַל הַתּוֹרוֹת
שְׁבַלִּקוּטֵי מוֹהֲרַנ"ן:

❖ תרצ ❖

התפלה הנ"ל שחבר מוהרנ"ת נדפסה כפאמור אחר ה'תקון הפללי', והתקבל הדבר עוד בתיי מוהרנ"ת אצל רבים מאנשי שלומנו, לאמרה אחרי אמירת העשרה מזמורים בבכיות ובהרהורי תשובה. ובערב ראש השנה הראשון שאחרי חבור תפלה זו, באותה עת שעלה מוהרנ"ת להשתטח על ציון רבנו הקדוש, ירד אז מבית ציון רבנו הקדוש אחד מחבריו מתלמידי רבנו, ושאל את מוהרנ"ת בפליאה: "וואספארא תפלה? וואספארא תפלה?" - "איזו תפלה? איזו תפלה?" - (כמתפלא קצת על שחבר מוהרנ"ת והוסיף תפלה באפן שנראה כהמשך וכתוספת לתקון העשרה מזמורים שגלה וחקן רבנו ז"ל); השיב לו מוהרנ"ת: "איך האב דאס געמאכט פאר זיך; יענער וויל זאגן? זאל ער זאגן אויך!" - "אני חברתי את התפלה עבורי בעצמי; באם האחר חפץ לאמרה? שיאמרה גם הוא!"

ה. וכמדומה שהיה זה או רבי נפתלי או רבי יודל.

ו. אנשי שלומנו היו מבארים בעניין תפילת מוהרנ"ת על ענין העשרה מזמורים שהיא כמשל הניתוח, שעל אף שעצם הניתוח נעשה בוודאי על ידי הרופא המומחה הגדול, אך מכל מקום מוכרחים אחר כך גם לנקות ולרחוץ ולעשות תפירות וכיוצא בזה, אשר גם הם מצרכי הרפואה הנחוצים לחולה; כן הוא כלפי אמירת העשרה מזמורים שהיא בוודאי תיקון גמור, אך בשביל הרחיצה והריפוי המוכרחים אחריה, לזאת צריכים את התפילה של מוהרנ"ת. וכן הדבר גם בכל דיבור שמגלה הצדיק, שבנוסף לעצם הדיבור אנו מוכרחים גם להתלמד שיבאר את כוונת הדיבור, ושיכניסו בלב בני אדם. (רל"י). וראה בהקדמת 'ליקוטי תפילות': "על כן שמתי אל לבי להעתיק מהתפילות שרשמתי לעצמי, כאשר פקד עלי רבינו ז"ל שטוב לכתוב לעצמו התפילות כשזוכין לאיזה תפילה סדורה, כדי שיוכל לאומרה גם בפעם אחר, וכן עשיתי, אחר כך ראיתי שטוב להעתיקם בלשון כלליות, באופן שיהיו שווין לכל נפש, ולמוסרם לאנשי שלומנו, לבל אמנע הטוב מבעליו. וכאשר העתקתי קצתם ומסרתים לקצת אנשים הוטבו בעיניהם מאוד מאוד, והפצירו בי להעתיק להם כולם; אם אמנם ליבי הלך אנה ואנה בזה, עם כל זה מסרתי עצמי להשם יתברך לבד וסמכתי עליו לבד, כרצונו יתברך הטוב וכרצון רבינו ז"ל כן אעשה"; ובעלים לתרופה' במכתב מיום ב'

❦ תרצא ❦

הַתְּפִלָּה הַמְדֻפָּסֶת פִּיּוֹם לְאַחַר ה'תְּקוּן הַפְּלִי' שְׁנַמְצָאָה בְּאַמְתַּחַת הַקְּתָבִים, "רְבוֹנוּ שֶׁל עוֹלָם, עֲלֵת הָעֲלוֹת וְכוּ'" - נִרְאָה שֶׁהִיא נִתְחַבְּרָה עַל יְדֵי רַבֵּנוּ ז"ל, וְכֵן שְׁמַעְנוּ גַם מֵרַבֵּי אֱלֻטָּעֵר טַעֲפֵלִיקֶעֶר":

שֶׁלֹּשׁ הַלְכוֹת מְבַרְרוֹת

❦ תרצב ❦

כַּף שְׁמַעְתִּי מְאֻדוֹנְנוּ מוֹרְנוּ וְרַבֵּנוּ מוֹהֲרַנ"ת זצ"ל קִדְּם הַסְּתַלְקוּתוֹ הַקְּדוֹשׁ וְהַטְּהוֹר, וְכַף אָמַר בְּלִשׁוֹנוֹ הַקְּדוֹשׁ, שְׁבַחֲסֵדֵי ה' יֵשׁ לָנוּ עֲתָה שֶׁלֹּשׁ הַלְכוֹת מְבַרְרוֹת: עַל רֹאשׁ הַשָּׁנָה צְרִיכִין לְנִסְעַ, וְשִׁלְחַן עָרוּף צְרִיכִין לְלַמּוֹד, וְהַתְּבוֹדָדוֹת צְרִיכִין בְּכָל יוֹם:

[נתיב צדיק מכתב מא]

❦ תרצג ❦

הַנְּנִי לְהִצִּיג מַה שְׁשִׁמְעָתִי מֵאֲבֵי ז"ל בְּשֵׁם מוֹרְנוּ רַבֵּי נֵתָן ז"ל, שֶׁלֹּא

וישב שנת תקפ"ז: "תדעו שגם בעיתים הללו נגמרו תודה לאל כמה תפילות נפלאות ונוראות המחיינן נפשות מאוד, וכל המסתכלים בהם באמת, נכספה וגם כלתה נפשם שיצאו לאור מהרה".

ז. בדפוס הראשון של הספר 'ליקוטי תפילות' מובאת תפילה זו קודם לכל התפילות, וקודם לה נכתב: "בכדי שלא להוציא הנייר חלק הצגנו פה תפילה שמצאנו באמתחת הכתבים, והיא מעט הכמות ורב האיכות"; וגם זה הדבר הוא קצת סמך לכך שלא נתחברה תפילה זו על ידי מוהרנ"ת.

ח. וראה ב'שבחי הר"ן' חלק א' סימן י"א: "וכמה פעמים היה מדבר לפני השם יתברך דברי תחינות ובקשות מליבו, ונזדמן לו בתוך דיבוריו טענות יפות ותפילות נכונות ומסודרות, והוטבו בעיניו, והיה כותבם אצלו לזכרון, למען יהיה רגיל להתפלל אותם גם אחר כך".

נִמְצָא לוֹ בְּרוּר הַהֲלָכָה וְהַמְשָׁפֵט הַנִּלְאָ זוּלַת בְּשֵׁלֶשָׁה דְּבָרִים: חַיִּיב לְלַמֵּד הַפּוֹסְקִים בְּכָל יוֹם וַיּוֹסֵף, וְחַיִּיב הַתְּפִלָּה וְהַבְּקָשָׁה, לְחַדֵּשׁ בָּהּ בְּכָל יוֹם כְּפִי מַה שְּׁעוֹבֵר עָלָיו, וְחַיִּיב אֲסַפְת הַנִּפְשׁוֹת בְּרֵאשׁ הַשָּׁנָה לְמָקוֹם גְּנִיזָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה; עַד פֶּאֶן לְשׁוֹנוֹ:

[ביאור הליקוטים סימן סא אות סא]

א. דהיינו המבואר ב'ליקוטי מוהר"ן' קמא ריש סימן ס"א שצריך להוציא לעצמו מלימודי הצדיק בירור הלכה ומשפט, שיידע איך להתנהג, עיין שם.

ב. ראה ב'שיחות הר"ן' סימן קפ"ה: "וזאת היתה הנהגה כללית שציווה והזהיר את כולם, דהיינו ללמוד פוסק בכל יום; אפילו ביום שאין לו פנאי - ילמוד על כל פנים איזה סעיף שולחן ערוך וכו'", עיין שם; וב'עלים לתרופה' במכתב מיום ה' תענית אסתר שנת תקצ"ה: "אנו לומדים פוסקים וארבעה שולחן ערוך בכל יום, והוא הנהגה קדושה מרבינו ז"ל שהזהיר מאוד על זה כמפורסם וכנדפס בספריו הקדושים".

ג. ראה ב'שיחות הר"ן' סימן קפ"ה: "גם זאת היתה הנהגה כללית שהזהיר את כל אחד ואחד, דהיינו להתבודד בכל יום ויום ולפרש שיחתו לפני השם יתברך, ולבקש מלפניו רחמים ותחנונים לזכות להתקרב לעבודתו יתברך; ושיחה זו תהיה בלשון אשכנז שמדברים בו וכו'", עיין שם; וראה 'כוכבי אור' חלק 'חכמה ובינה' אות י"ט בהערה: "שני דברים האלה [לימוד 'שולחן ערוך' והשיחה בינו לבין קונו] היו הנהגות כלליות לכל מקורביו בכל ימי חייהם, וכפי המובן שם שקיום השני דברים האלה ב'חוק ולא יעבור' - מסוגל ומועיל לנצח בכפלי כפלים בלי שיעור יותר מאם אפילו היה עושה אותם האדם כמו כן בלא 'חוק ולא יעבור', תמיד בלי הפסק".

ד. ראה 'חיי מוהר"ן' סימן ת"ו; לעיל מסימן ר"ג והלאה.

ה. שלוש הנהגות אלו שייכות כולן לעניין של 'משפט', כי לימוד הפוסקים בפשטות הוא על מנת לידע את משפטי התורה ואת דיניה, וההתבודדות והשיחה בינו לבין קונו היא בחינת "יכלכל דבריו במשפט" (תהלים קיב ה), שהאדם דן ושופט את עצמו על כל עסקיו, כמבואר בתורה "אור הגנוז" (ליקוטי קמא סימן טו; ועיין גם שם בסימן ב), וכן ראש השנה הוא 'יום הדין' ועניינו דין ומשפט כנודע, כמ"ש (תהלים פא ה) "תקעו בחודש שופר וכו' משפט לאלקי יעקב", וכפי שאנו אומרים בתפילת ראש השנה: "היום יעמיד במשפט כל יצורי עולמים וכו'". [היו מאנשי שלומנו ה'עובדים' שהיו משתדלים שלימוד הפוסקים יהיה דווקא בזמן של 'עת רצון', כשם שאת התפילה והשיחה בינו לבין קונו הקפידו לערוך בזמן זה, על פי דברי רבינו בתורה "ויהי מקץ - זכרון" (ליקוטי קמא סימן נד), עיין שם (וראה עוד בזה להלן חלק ב סימן ריז). גם היו כאלה מאנשי שלומנו שנהירו ללמוד מדי יום

תּרצד

בְּעֵינַי לְמוֹד 'שְׁלַחַן עֶרוֹךְ' שֶׁהִזְהִיר אֲדוֹנָנוּ מוֹרְנוּ וְרַבְּנוּ וַצ"ל, שְׁמַעְתִּי
בְּשֵׁם מוֹרְנוּ מוֹהֲרַנ"ת וַ"ל שְׁאָף עַל פִּי שְׂרָפֵי לְלִמּוֹד סְעִיף
אֶחָד לְבַד בְּכָל מְקוֹם שֶׁהוּא - אָבֵל דְּיֻקָּא סְעִיף כְּזֶה שֶׁהוּא פְּסַק
הַלְכָה':

[כוכבי אור, אנשי מוהר"ן (ג) אות יא]

ביומו שולחן ערוך משך שעה אחת, והיו אומרים מסברא שכמו שציוונו רבינו לקיים את עצת ההתבודדות במשך שעה אחת, כן גם החיוב ללמוד שולחן ערוך הוא במשך זמן זה, כי שני הציוויים הללו שייכים כאמור לעניין המשפט; וגם רבי אברהם ב"ר נחמן היה נוהג כך. אמנם ברור ופשוט שיש לכל אחד להיזהר בנפשו לבל ייפול חס ושלום מעיקר ציווי רבינו, ללמוד בכל יום על כל פנים איזו הלכה פסוקה בשולחן ערוך, מפאת המאמץ לקיים הנהגות והידורים כגון אלה. (רל"י); ובהמשך דבריו שם כותב רבי אברהם ב"ר נחמן וז"ל: "והנראה לעניות דעתי שהן הן השלושה דברים המוכרחים בכל איש ואיש לבקש ולחפש עליהם לכלליות עצותיו והנהגותיו המוכרחים לו: כי לימוד הפוסקים הוא מה שעסקו של כל אחד עד מקום שידו מגיע לברר ולמצוא גם עתה בירור ההלכה שבכללות המשפטי אמת והנהגות והדינים הנ"ל; והתפילה היא הסגולה העיקרית להזדכך מהתאוות ועשן עכירות הגוף העולה אל המוח לבלבל ולהתעותו מבירור המשפט והעצה הנ"ל גם אם ירצה ויתאוה לפעמים לעשות רצונו יתברך, וכן נמשך ועולה העשן הזה מהגוף אל המוח שבכללות הנפשות, שהוא המנהיג שבהם כנ"ל, להיות גם עליו בעצמו קשה וכבד בעת הזאת להבין ולהשכיל בעצם בירורי הנהגות והמשפטים המוכרחים לכל איש ואיש בכל יום ויום כנ"ל; ועם כל זאת גדול ועצום מעלת ראש השנה הנ"ל, שמשם כל המשכת תיקוני היום כיפורים לבוא בקודש הקודשים שבביאור ההלכות הנ"ל. וכבר ביארתי במקום אחר שמחמת זה מוכרח שיהיה כל עיקר הבקשה והתפילה הנ"ל לבקש ולחפש ולהתפלל להתגלות ומציאות הצדיק וה'פלא יועץ' הנ"ל בעצמו, כי על ידו לבד יהיה ביכולת להזדכך מתכלית התגברות הטינופת שבאחרית הימים האלה, ולהתעלות זה לעומת זה לתכלית הבירור והוצאות המשפט לאור הנ"ל".

1. אבל כשלומד ב'שולחן ערוך' בפסק הלכה כזה אשר האחרונים חולקים בו על פסק המחבר, והוא לומד רק בדברי המחבר בלי ללמוד את פסק האחרונים שעליו - אין די בזה. (רל"י); וראה ליקוטי קמא סימן ח' אות ו', ושם סימן ס"ב אות ב'.

שלשה יסודות עקריים בהשארת רבנו

תרצה

להודיע לדורות שהשלשה דברים האלה יסודות העקריים בהשארת אדוננו מורנו ורבנו זצ"ל, כפי המובן בזה מדברי מוהרנ"ת ז"ל:

(א) אספתנו על ראש השנה - שבזה ממילא כלול גם אמירת העשרה קפיטל תהלים על ציונו הקדוש.

(ב) עסק ההדפסה.

(ג) והדלקת ה'נר תמיד' על ציונו הקדוש.

והנה בענין הראש השנה - כבר כתבתי מזה קצת במקום אחר; ובענין ההדפסה אי אפשר לבאר אפלו בעל פה^א; ובענין ה'נר תמיד' - עין ב'ספר המדות' מה שכתב שם אדוננו מורנו ורבנו ז"ל שבזכות ה'נר תמיד שמדליקין משמן זית נצולין מגזרות שמד, וממילא מובן מזה באלפי אלפים קל וחמר לה'נר תמיד שאצל קברו הקדוש, כפי המובא מזה בקנטרס הנקרא 'חכמה ובינה', עין שם, ותבין מזה למה שמובא ב'לקוטי מוהר"ן' (קמא סי' רטו) בענין קברו של משה והסתלקותו שעוסק בזה להעלות משמד לרצון, וב'לקוטי הלכות' הלכות ברכת השחר הלכה ה' (אותיות י טז כה מה סא סב, עיי"ש) מבאר משם שגם כל התאוות והמדות

א. ראה 'עלים לתרופה' במכתב מיום א' דברים שנת תקצ"ג: "דעתי נוחה מאוד ממה שאתה עוסק בכתיבת המפתחות, כי הוא הצלחה נפלאה נצחיית כשאנו זוכין לעסוק בספרי אדוננו מורנו ורבינו ז"ל, בפרט לעשות בהם איזה תיקונים שהם זכות הרבים לדורות; ואי אפשר לבאר גודל העסק הזה". ראה עוד בסימנים הסמוכים מעניין עסק ההדפסה, ולהלן בחלק ב' מסימן קנ"א והלאה בערך 'די הסמיכה וידי הכתיבה'.

רעות, בפרט האפיקורסות, הכל כלול בענין 'שמד' הנ"ל (וראה שם אות מז), ומצרוף כל הענינים האלה ביחד הפליג מוהרנ"ת ז"ל בדבר ה'נר תמיד' עד אין שעור וערך, כן שמעתי בפרוש מאבי ז"ל.

וזה ידוע שסגלת כל מצוה והנהגה של הצדיקי אמת הוא דוקא כפי הפרטים שנצטוו מזה בכל דבר, כי כמו שבגשמיות אי אפשר שתצא אל הפעל מהרכבת הסמים כח הרפואה להמחלה כי אם עשו מכון ממש בכל הפרטים שיצאו מפי הרופא (אם היה בנמצא הרופא האמתי), כמו כן ממש בחלי הנפש, למשל בענין העשרה קפיטל תהלים שהם מסגלים לפגם הברית רחמנא לצלן, וכן בענין ה'נר תמיד', שדקדק אדוננו מורנו ורבנו זצ"ל ופרט בפרט 'שמן זית':

[כוכבי אור, אחרי אנשי מוהר"ן (ב)]

ענייני חיוב אספת הנפשות בראש השנה למקום גניזתו -
ראה בערך 'הראש השנה שלו', לעיל מסימן ר"ג והלאה

עסק ההדפסה

[ושאר עניני השארתו]

[עוד השייך לעניין זה - ראה בערך 'ידי הסמיכה וידי הכתיבה' להלן חלק ב' מסימן קנ"א והלאה, ושם סימנים רצ"ז רח"צ]

תרצו

ואמר [מוהרנ"ת קדם הסתלקותו] בזה הלשון: "נא, אז עזרא הסופר גייט אַוועק און טרייף פסול איז זיך מתגבר אזוי פיל, ווי סע איז היינט דא אלפים ורכבות טרייף פסול; נאר איך האף אז איין בלעטל פון דעם ספר מרבנו ז"ל וועט זיין א תקון אויף אלדינג. נו, זאג איך אייך אן אז אייער עבדא זאל זיין איר זאלט דרוקן דיא ספרים, סע זאל

זיין 'יפוצו מעינותיך חוצה', איר זאלט זיין שטארק מיט געלט און מיט רצון און מיט טרחא! - ("נו, בשעזרא הסופר מסתלק כעת וטרף פסול' מתגבר כל כף הרבה, כמו שיש היום אלפים ורבבות טרף פסול'; אבל אני מקנה שדף אחד מספרו של רבנו יהיה תקון על הכל. נו, אני מזהיר אתכם שעסקכם יהיה להדפיס את הספרים, שיתקנים יפוצו מעינותיך חוצה' (משלי ה טז), שתהיו חזקים בזה בממון וברצון ובטרח). ואמר לבנו רבי יצחק גרו יאיר: "אתה גם כן צריך לתן חמש מאות רובל כסף על זה; ואם לאו - תן ששים רובל כסף":

[מכתב הסתלקות מוהרנ"ת]

❁ תרצו ❁

בשבועות שנת תקפ"א דבר מוהרנ"ת ז"ל מהדפסת הספרים, שעמד הדפוס באמצע הספר, ואמר שכל התחלות קשות כידוע (מכילתא דר"י יתרו, מס' דבחדש ב), ואמר בשם רבנו ז"ל בספרו הקדוש בלקוטי תנינא דף ל"ט עמוד ד' בדבור המתחיל "צריך להיות עקשן גדול", שדרף ה' בעל דבר' בשרואה אדם "סמוך ממש לשערי הקדשה, וכמעט שיכנס - אז הוא מתפשט עליו בהתגברות גדול מאד וכדו", ואמר שמוכח מזה שהסוף קשה יותר מהתחלה; ואמר שכמה בני אדם, בשלומד איזה מסכת קשה לו מאד בהתחלתו, וכשמתחיל אז הוא לומד כסדר בלי שום מניעה, ולסוף המסכת אינו יכול לגמרה, פי הסוף קשה יותר, וצריך לשאר איזה דף, פי קשה לגמרה. ואמר דאיתא בגמרא (ירושלמי פסחים פ"י ה"ה, וראה תוס' חולין כט. ד"ה ומירק; תנחומא עקב סי' ו): "המתחיל במצוה אומרים לו גמור", ומדאמרו "אומרים לו גמור" - בנדאי הגמור קשה מאד, שצריכים לומר לו 'גמור'. ואמר: "אף על פי

שְׁהִסּוֹף קָשָׁה מְאֹד, דִּי בְּזָה עַל כָּל פְּנִימִים שְׁהִדְפְּסִיתִי עַד כְּאֵן, וְעַל הַשְּׂאָר - ה' יִגְמַר בְּעַדִּי"; כִּי עַל זֶה הַתְּפִלָּה דְּוֹד הַמְּלָךְ עָלָיו הַשְּׁלוֹם (תהלים קלח ז) "ה' יִגְמַר בְּעַדִּי", כִּי הַגְּמֵר קָשָׁה מְאֹד כַּנִּל, וְצָרִיךְ עַל זֶה סִיעָתָא דְשְׂמִיא, וְהַבֵּן".

וְאָמַר שְׂרָאָה בְּאִיזָה סִפְרָ בְּהַקְדָּמָתֵי, כָּל מַה שְּׂאָדָם עוֹשֶׂה - הָעֵקֶר עַל הַתְּכָלִית הוּא צוֹפֶה וּמְבִיט, לְמַשָּׁל כְּשֶׂאָדָם בּוֹנֶה בֵּיתוֹ אָזִי בְּהַתְּחַלְתּוֹ אֵינן לוֹ שׁוּם תְּכָלִית מְזָה, וּכְשִׁיבְנֶהוּ הַבֵּית עַד גְּמִירָא אָזִי הוּא הַתְּכָלִית, וְכֵן בְּהַדְפָּסַת סִפְרִים, בְּהַתְּחַלָּה אֵינן לוֹ שׁוּם תְּכָלִית מְזָה, כְּשֶׂאָגְמַר אֶת סִפְרֵי עַד גְּמִירָא וְאֲדָפִיס אוֹתוֹ לְגַמְרֵי - אִזְּהִי מְזָה תְּכָלִית הָעֵקֶר. אָבֵל אַף עַל פִּי כֵן דִּי לִי עַל כָּל פְּנִימִים בְּמַה שְּׂכַתְּבִיתִי עַד כְּאֵן, כִּי בְּדָבָר שְׂבַקְדָּשָׁה אֵינּוּ כְּמוֹ שְׂבַשְׂאָר דְּכָרִים, כְּמוֹ הַבֵּית כַּנִּל, כְּשֶׂאֵל אֵיבְנָה אֶת הַבֵּית לְגַמְרֵי, אֲפֵלוּ בְּאֲמָצַע - אֵינן מְזָה שׁוּם תְּכָלִית, אָבֵל בְּדָבָר שְׂבַקְדָּשָׁה אֵינּוּ כֵן, שְׂכָל מַה שְּׂיַעֲשֶׂה בְּקִדְשָׁה יֵשׁ מְזָה תְּכָלִית גְּדוֹל מְאֹד. וְזֶה שְּׂאָמַר דְּוֹד הַמְּלָךְ עָלָיו הַשְּׁלוֹם (תהלים קיט צו): "לְכָל תְּכָלָה רְאִיתִי קֶץ, רַחֲבָה מְצוֹתָךְ מְאֹד", פְּרוּשׁ: לְכָל תְּכָלָה, הֵינּוּ כָּל הַדְּבָרִים שְׂבַעוּלָם צָרִיכִין לְהַבִּיט עַל הַקֶּץ, כִּי הֵלֵא זֶה אֵינן לוֹ מְזָה שׁוּם תְּכָלִית, אָבֵל הַדְּבָר שְׂבַקְדָּשָׁה אֵינּוּ צָרִיךְ לְרְאוֹת עַל הַקֶּץ דִּיקָא, כִּי אֲפֵלוּ כָּל מַה שְּׂעוּשָׁה,

ב. ראה בספר 'בינה לעתים' לרבי עזריה ב"ר אפרים פיגו דרוש ל"ג: "כבר נודע מגדר ותכלית האמיתי שאינו מושג אלא בסוף הכל, אחר השלמת כל הפעולות המביאות אליו, וכל הקודם לזה מן האמצעים לא יתייחס לו שם 'תכלית' כלל, כי כולם הם כמו ההליכה בדרך, ובהגיע אל המקום הנרצה - שם היא המנוחה בתכלית; אכן נתעלתה תורתנו הקדושה עליו רב על זה, כי אין תכליתה תלוי במה ששיגנה האדם עד סופה, אלא בכל מה שידע ושיגנה ממנה מעט מעט - תהיינה כל ההשגות אליו במדרגת התכלית. והוא המכוון למשורר עליו השלום באמרו 'לכל תכלה ראיתי קץ, רחבה מצוותך מאוד', ירצה, לבוא אל השגת איזה תכלית שיהיה ראיתי בהכרח יצטרך הקץ והסוף של כל הפעולות, כי לא יבוא התכלית אלא אחר הקץ, ולא קודם, אבל מצוות תורתך אינם כן, היא רחבה מאוד, שיש לה תכליות הרבה, ובכל קוץ וקוץ ששיג ממנה - קנה לו תכלית אחד וכו'", ועיי"ש עוד באריכות.

אָפּלוּ כָּל שֶׁהוּא, יֵשׁ מְזֵה תְּכָלִית גָּדוֹל, וְזֶה פְּרוּשׁ "מְצוֹתָךְ רַחֲבָה מְאֹד",
וְהֵבֵן; עַד כָּאן לְשׁוֹן הַסֵּפֶר הַקְּדוּשׁ.

וְאָמַר "שָׂאף עַל פִּי שֶׁהִסּוֹף קָשָׁה עָלַי מְאֹד, מִכָּל מְקוֹם אֲנִי מַחֲיָה עֲצָמֵי
בְּזֶה, כִּי אֲנִי מֵאֲמִין בְּאַמוּנָה שְׁלֵמָה שֶׁאֲפִלוּ בְּהַדְפַּסְתָּ דָף אֶחָד
נֶעֱשֶׂה מְזֵה תְּקוּן בְּכָל הָעוֹלָמוֹת, וּמִכָּל שְׁכֵן שֶׁהִדְפַּסְתִּי חֲצֵי הַסֵּפֶר -
בְּנֹדָאֵי נֶעֱשֶׂה מְזֵה תְּכָלִית גָּדוֹל; וּבְנֹדָאֵי יַעֲזֹר לִי הַשֵּׁם יְתִבְרַךְ לְהִדְפִּיסוֹ
לְגַמְרִי, וְאִזּוּ בְּנֹדָאֵי יִהְיֶה עֵקֶר הַתְּכָלִית מְזֵה, אִף אִף עַל פִּי שֶׁלֹּא הִדְפַּסְתִּי
אֶלָּא חֲצֵי הַסֵּפֶר - גַּם מְזֵה נֶעֱשֶׂה תְּכָלִית גָּדוֹל"; וְעַל זֶה סִיֵּם: "ה' יִגְמֹר
בְּעַדִּי" וְכוּ¹:

[כת"י אחד מתלמידי מוהרנ"ת]¹

ג. וראה עוד ב'ליקוטי הלכות' משא ומתן ד' (בפרט מאות טו ולהלן), שם מבאר מוהרנ"ת בארוכה עניין זה; וב'ימי מוהרנ"ת' חלק ב' סימן ל"ג: "דיברתי עימהם קצת (היינו עם שניים מבני הנעורים שבאו לרבי יודל לשמוע ממנו דברי אלקים חיים מתורתו של רבינו ולא הצליחו למצאו) וניחמתי אותם הרבה, ואמרת לי להם: 'הלא אנו רואין כמה בני אדם נוסעים לאיזה אדון כדי לפעול אצלו איזה דבר בשביל עסקי פרנסה או לעשות עימו איזה משא ומתן, ואין מוצאים אותו בביתו, וצריכין לחזור, וכל ההוצאה והטירחא היתה בחינם לגמרי - ואף על פי כן חוזרים ונוסעים עוד הפעם, ועל פי רוב מזדמן שנוסעים לאדונים פעמים הרבה ואין מוצאים אותם בביתם, או שמוצאים אותם בביתם אבל אי אפשר ליכנס להם, כי הם טרודים בעסקים אחרים; על אחת כמה וכמה אלפי אלפים ורבי רבבות קל וחומר כמה וכמה יש לבוא ולחזור ולבוא בשביל להתקרב לאנשים כשרים אמיתיים שיכולים לקבל מהם חיות דקדושה, שיהיו טובה לפנינו לעולמי עד ולנצח נצחים, ובפרט כשנוסעים בשביל דבר שבקדושה, אפילו אם אין משיגין הדבר - אף על פי כן היגיעה בעצמה אינה נאבדת לעולם, כי על כל פנים כוונתו היתה לטובה, ובוודאי ישלם ה' שכר כל פסיעה ושכר כל פרוטה ופרוטה שהוצאתם על הוצאות, כי שום פסיעה ושום תנועה בשביל איזה דבר שבקדושה אינו נאבד לעולם, אפילו אם אין זוכין להשיג הדבר ההוא'. והזכרתי אז לפניהם מה שראיתי בספר על פסוק (קהלת ז ח) 'טוב אחרית דבר מראשיתו וכו'', ואין כאן מקומו; ובזה ניחמתי והחייתי והחזקתי אותם קצת, ונסעו לשלום."

ד. נדפס בספר 'אמונת אומן' בתחילתו.

❧ תרחצ ❧

שְׁמַעְתִּי מִפִּי הַקְּדוֹשׁ שֶׁל מוֹהֲרַנ"ת ז"ל בְּפֶרוּשׁ שְׁכָל חַיּוּתוֹ וְהַתְחַזְקוּתוֹ
 בְּעִבּוּדַת ה' אַחַר פְּטִירַת רַבְּנוֹ ז"ל הוּא רַק עַל יְדֵי הַפְּתִיבִים,
 שְׂצוּהָ עָלָיו רַבְּנוֹ ז"ל לְחַדֵּשׁ תְּמִיד חֲדוּשֵׁי תוֹרָה וּלְכַתְּבֵן בְּסֵפֶר; וְגַם
 נִשְׁמַע מִפִּי הַקְּדוֹשׁ שֶׁחָקַר הַרְבֵּה בְּדַעְתּוֹ בְּמָה לְזַכּוֹת אֶת הָעוֹלָם וּלְהַאִיר
 לָהֶם קֶצֶת מֵהַרְשִׁימָה הַקְּדוּשָׁה שֶׁקָּבַל מֵרַבְּנוֹ ז"ל, וְנִתְבָּרַר לוֹ שֶׁהוּא רַק
 עַל יְדֵי שְׂיִכְתָּב סְפָרִים רַבִּים בְּעִנְיָן זֶה וַיִּפְיָצֵם בִּישְׂרָאֵל וְכוּ':

[פרפראות לחכמה סימן סא]

❧ תרצט ❧

דִּיקָא אַחַר פְּטִירַתוֹ שֶׁל רַבְּנוֹ ז"ל חֲבֵר הָרַב רַבִּי נִתָּן ז"ל סְפָרִים הַרְבֵּה
 וְהִכִּין לָנוּ כָּל טוֹב, אַף עַל פִּי שֶׁהוּא בְּעֶצְמוֹ לֹא יָדַע מַה יִּהְיֶה
 מֵהֵם, אִם יִזְכֶּה הָעוֹלָם לְהִנּוֹת מִחֲבוּרָיו אִם לָאוּ, כְּמִבְּאֵר בְּמָקוֹם אַחֵר;
 וּבְאֵמַת בְּחַיָּיו לֹא נִדְפַס מִחֲבוּרָיו כִּי אִם כְּרִף קָטָן, וְגַם זֶה סְמוּךְ לַפְּטִירַתוֹ
 ז"ל כִּידוּעַ:

[פרפראות לחכמה סימן סא]

❧ תש ❧

לְהַבִּין הַפְּתוּבִים "שְׁלוֹשׁ פְּעָמִים בַּשָּׁנָה וְכוּ'" (שמות כג יז), "וְלֹא יֵרְאוּ פָּנָי
 רִיָּקִים וְכוּ'" (שם פסוק טו), כִּי דִיקָא בְּצֻדָק [וּצְדָקָה] לִפְ... וּבְצֻרוּף
 הַמְּבֹאֵר מִדְּבָרֵי חַז"ל הַמוּבָאִים בְּפָנִים [ש] לְהַקְּבֵלֵת אוֹר פָּנָי הָרַב הַנִּכְלָל
 בּוֹ יִתְבָּרַךְ מְכַרַח תְּקוּן הַרְגָּלִים הַנִּזְכָּר, תְּבִין מְרַחוּק שְׁכָל תְּקוּן הַמַּעֲשֵׂר
 לְקַבֵּל עַל יְדוֹ רַבּוּי הָעֵשֶׂר דְּקִדְשָׁה הַנִּזְכָּר, אִין זֶה רַק לְהַשְׁפִּיעַ אֶת הַמַּעֲשֵׂר
 וְהַצְדָּקָה הַזֹּאת לְהָאֵם לְבִינָה' שֶׁהִיא הַמוּכִיחַ וְהָרַב הָעוֹלָה בְּשִׁכְלָה הָעֲלִיּוֹן

כנ"ל (אשר גם פניו לא יראו כלל בנדים ריקניות חס ושלום, כמבאר מזה בספר הא"ב (ספר המידות 'צדיק' ח"א אות כ), ואותו באמת קשה מאד למצוא גם בחייו הקדושים (פי סתום ונעלם הוא, כעצם הדעת שבשכל העליון הנ"ל שזוכה אליו, כמובא מזה במקום אחר), ומכל שכן וכל שכן כשנסתתר ונסתלק לגמרי, ואין לנו רק מה שנשאר אור פני חכמתו ונשמתו בהתלבשותו בספריו הקדושים, אשר על זה מצוה ומזהיר מאד בחינת משה הנ"ל (ליקוטי קמא סי' סא, ועיין עוד בהקדמה לחיי מוהר"ן, ועיי"ש סי' שנו, ועוד), על מצות רבוי הכתב והדפוס של ספריו וספרי תלמידיו המקבלים אור פני חכמתו ותורתו מדור לדור, פי בזה לבד עקר תקון הצדקה הנ"ל להתרפא ולהתתקן על ידה גם עתה בגוף ונפש, ובממון (כנ"ל, וכמבאר כל זה מצרופי דבריו הקדושים במקום אחר) (עיין פרפראות לחכמה קמא סי' ד אות ה, ועיין עוד במכתב אנשי שלומנו על הסתלקות מוהרנ"ת):

[ביאור הליקוטים סימן ל]

ה. ראה ליקוטי קמא סימן כ"א אות י"א, וסימן ק"מ.

ו. וראה עוד מדבריו ב'ביאור הליקוטים' סימן ס"א אות י': "העיקר נראה לפי עניות דעתו שכל כוונתו בעניין אמונת חכמים הנ"ל הוא על תורתם בעל פה שמוציאים בכל דור ודור וכו', אבל אם ילמוד וכו' ולא יאמין בדברי החכמים הנמצאים בכל דור ודור וריבוי ספריהם שמחדשים ומוציאים בדבריהם הקדושים - אין לנו טועה ותועה מדרך האמת יותר מאיתו וכו'. גם כל הספרים הנכתבים מהחכמים שבדורות הקודמים, אף על פי שהן דברי תורתם בעל פה (מיום שניתנה לכתוב), אבל באופן אחד נחשבים גם הם לתורה שבכתב כנגד הדיבורים והספרים הנתרבים ונמצאים לכל איש ואיש מהחכמים שבדורו לבד, כי זה עיקר ההכרח והתיקון שבכל דור, להאמין ולהבחין באמיתתם וחמדתם, אשר הם חיינו והצלחתנו, להוציא ולברר על ידם לבד הנהגות ישרות ומשפטי אמת מכל התורה והלימודים הנמצאים בספרי החכמים הקודמים להם".

הַדְּלָקָת הַנֵּר תְּמִיד' עַל צִיּוֹנוֹ

תשא

לְהוֹדִיעַ אֶגֶב אֹרְחָא לְאַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ כִּי מְאֹד מְאֹד הֵם מְכַרְחִים לְהַזְהִיר
 בְּהַדְּלָקַת הַנֵּר תְּמִיד' שְׂבָבִית צִיּוֹן רַבְּנוּ ז"ל (וְכֹנֶהוּג כֵּן בְּכַמָּה
 צְדִיקִים), שְׁלֹא יָבִיאוּ עַל זֶה מִשְׁמֵן הַפְּסֻלֹת וְהַשְּׂמָרִים אֲשֶׁר יַעֲשֶׂן וַיִּשְׁחִיר
 אֶת הַתְּקֵרָה וְהַכְּתָלִים מִבֵּית צִיּוֹנוֹ הַקְּדוֹשׁ, וְכַמָּה פְּעָמִים נִזְדַּמְּן בְּתַחֲלַת
 הַלֵּילָה אוֹ בְּאֶמְצַע הַלֵּילָה שְׁנֹכְבָה לְגַמְרֵי וְלֹא יָאִיר כָּלֵל אֹרֹחַ הַנִּפְלָא
 וְהַמְּכָרַח כֹּל כֶּף בְּסִגְלָתוֹ לְכָל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּגוֹף וּבְנַפְשׁ פְּמִבְּאָר בְּזֶה
 מִהַדְּבָרִים בְּעַל פֶּה שְׁשֻׁמְעָתִי מֵאָבִי וּמִזֵּרֵי שְׁשֻׁמְעַת מְמוֹרְנֵי ז"ל. וְכָרַב
 שְׁקִידַת אָבִי עַל דְּלִתֵי תְּמִידוֹת הַנֵּר הַקְּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא הַנִּלְוֵל, חָקַר וְדָרַשׁ גַּם
 בְּדָבָר הַפְּתִילָה אֵיךְ לְעִשׂוֹתָהּ, וְאוֹדוֹת הַכְּלִי, שְׁלֹא תִהְיֶה רְחֻבָה יוֹתֵר מִכְּפִי

א. וראה 'עלים לתרופה' במכתב מיום ג' וארא שנת תר"א: "תדעו שהשמן ששלח רבי אפרים נרו יאיר מאדעס, כבר הביאותיו לפה בשבוע העבר כשבאתי לכאן, ותהילה לאל גם כבר מקודם דלק ה'נר תמיד' על ציון הקדוש, מכל שכן עתה שהוא מאיר תמיד, ולה' התקווה שהוא צמיחת קרן ישועה שלא תכבה נרו לעולם ועד, ועל ידי זה יהיו נמתקים כל הדינים מעליכם ומעלינו, כי ההדלקה הקדושה על ציון הקדוש שלו הוא המתקה נפלאה מאוד. ומאליכם תבינו להזהיר את כל אנשי שלומנו שיתנדבו כל אחד בביתו בכל עת איזה נדבות על זה כאשר נהגו מקודם, וגם פה בסביבותינו התחלתי מחדש להזהירם על זה, ולה' הישועה שיאיר נרו שם תמיד, לא תכבה, וכמו כן יאיר אורו הקדוש ברוחניות תמיד וכו', כמו שאמר בלשונו הקדוש: **מִיִּין פִּיִּיעֶרְל וְוַעַט שׁוֹיִן טְלוֹאִין בִּיז וְכו'** (האש שלי כבר תוקד עד וכו')"; ושם במכתב מיום ג' וישלח שנת תר"ב: "כדאי וכדאי לסבול בשביל המצוה רבה שזכית, שיהיה לך חלק כזה בהדלקת נר תמיד בשמן זית על ציון הקדוש, אשר אנו חוסים באורו הקדוש"; ושם במכתב מיום ו' בהר שנת תר"ג: "בבואי לפה [אומאן] מצאתי שכלה השמן ולא דלק ה'נר תמיד' על הציון הקדוש, על כן באתי להודיעכם שתראו להביא שמן אם תבואו בעצמכם, או לשלוח ליד בני רבי איציק נרו יאיר לטולטשין מעות על שמן, כדי שלא יתבטל ה'נר תמיד' חס ושלום, כי הוא המתקת הדינים לכם ולנו ולכל הקיבוץ הקדוש; ולעת עתה הוכרחתי ליקח בהקפה שמן עד שתבואו ותסלקו, וייראו לבל ישנו, ולה' הישועה".

שנִסָּה וּבַחַן לְכֹל זֶה (פִּי בְּמַעוֹט רְחֻבָּה נְתוּסָף בְּכֹל שְׁעָה נִקְדָּה נִקְדָּה חֲדָשָׁה מִהַפְתִּילָה, כַּנּוֹדַע לְהַבְקִי בְּזֶה), וְגַם שְׁלֹא תִהְיֶה הַפְּלִי קֶצְרָה יוֹתֵר מִדְּאֵי:

[שיחות וסיפורים סימן ב]

תשב

הִיסוּד שֶׁל הַדְּלֵקַת ה'נֵר תָּמִיד' בְּשִׁמּוֹן זֵית עַל צִיּוֹן רַבְּנוּ הַתְּחִיל בְּיוֹם חֲמִישִׁי כ' בְּשִׁבְט תַּקַּע"א, וּמוּבָא בְּסִפּוּר 'יְמֵי מוֹהֲרַנ"ת' שֵׁשׁ בְּזֶה מַעֲשֵׂה שְׁלֹם, עֵינֵי שָׁם.

מִסְפָּרִים שֶׁהִדְבָּר הַשְּׁתַּלְשֵׁל עַל יְדֵי שְׂיִלְדָה אַחַת יִצְאָה לְתַרְבוֹת רְעָה עַד שֶׁהַשְּׁתַּמְדָּה רַחֲמָנָא לְצַלֵּן, וּבָא אָבִיָּה בְּכַכְיָה אֶל מוֹרְנוּ רַבִּי נִפְתְּלִי וּשְׂאֵלוּ עֲצָה מֵהַיַּעֲשֵׂה, וְאָמַר לוֹ רַבִּי נִפְתְּלִי שְׂיִקְבֵּל עַל עֲצָמוֹ לְסַפֵּק אֶת הַשִּׁמּוֹן זֵית לְנֵר תָּמִיד שְׂיִדְלַק עַל צִיּוֹן רַבְּנוּ; וְקִבֵּל עַל עֲצָמוֹ הֲלֵה לְהַתְמִיד בְּזֶה, וְאִכֵּן חֲזָרָה בְּתוֹ לְמוֹטָב. (וְרֵאָה דְבַרֵּי רַבְּנוּ בְּסִפּוּר הַמְּדוּת' עֶרְף־נֵר תָּמִיד': "בְּזִכּוֹת נֵר תָּמִיד הַדּוֹלְקִים בְּשִׁמּוֹן זֵית, נִצּוֹלִין מִגְּזֵרַת שְׂמָד): *

תשג

אֶצְלָנוּ בְּקִבְלָה מְאֻבּוֹתֵינוּ הִרְבָּה סְפוּרִים מְגֻדֵל מַעֲלַת נֵר תָּמִיד הַדּוֹלַק עַל צִיּוֹן הַקְּדוּשׁ שֶׁל רַבְּנוּ ז"ל, שְׂשִׁמוּ הַקְּדוּשׁ

ב. חלק א' סימן ע"ד, וזה הלשון שם: "גם אז ביום חמישי כ' שבט ה"ל היה התחלת היסוד של ההדלקה, להדליק שמן זית על קברו נר תמיד לא יכבה, כאשר אנו נוהגין מאז ועד הנה, וגם זה היה על פי מעשה בקהילת קודש טעפליק, ואי אפשר לבאר כל הפרטים, כי בכל זה היו עוד כמה דברים נוראים, שראינו השגחתו ונפלאותיו יתברך בכל עת איך הוא יתברך בעזרנו לגמור עסקי רבינו ז"ל שהם זכות הרבים לדורות, אשר המניעות נשתטחו כנגדנו בלי גבול, ולולא ה' שהיה לנו לא היה באפשרי לגמרם בשום אופן".

הוֹלֵךְ בְּכָל הָעוֹלָמוֹת וּמְאִיר וּמְתַקֵּן כָּל הַנְּשָׁמוֹת שֶׁל כָּל־לַיּוֹת יִשְׂרָאֵל
וְכוּי':

[מכתב רבי נאשקע טולטשינער]

❁ תשד ❁

בְּאוֹמָאן הִדְלִיקוּ אֶת הַנֵּר תְּמִיד' רַק בְּצִיּוֹן רַבְּנוּ, וְלֹא בְּקִלּוּיֹז.
כְּמוֹ כֵּן הָיוּ מְנַחֲחוֹת בְּבֵית צִיּוֹן רַבְּנוּ הַקְּדוֹשׁ שְׁתֵּי קְפוֹת
לְצַדָּקָה, הָאֶחָת בְּעֶבּוֹר צַדָּקָה לְאַנְשֵׁי שְׁלוֹמְנוּ, וְהַשְּׁנִיָּה בְּעֶבּוֹר הַנֵּר
תְּמִיד', וְהָיוּ כְּאֵלֶּה שֶׁפָּרְשׂוּ אֶת מְאָמְרֵי רַבְּנוּ הַקְּדוֹשׁ "וַיִּתְּנוּ פְּרוּטָה
לְצַדָּקָה בְּעֶבְרֵי" - הֵינּוּ בְּעֶבּוֹר אַנְשֵׁי שְׁלוֹמְנוּ, וַיֵּשׁ שֶׁפָּרְשׂוּ: בְּעֶבּוֹר
הַנֵּר תְּמִיד':

❁ תשה ❁

רַבִּי נַחֲמָן טוֹלְטְשִׁינְעֵר הָיָה זֶהִיר מְאֹד מְאֹד לְהַדְלִיק אֶת הַנֵּר תְּמִיד'
בְּקַבִּיעוֹת עַל צִיּוֹן רַבְּנוּ הַקְּדוֹשׁ בְּכָל יוֹם וַיּוֹם לְפָנוֹת עֶרְבִי, וְאַף
בְּלֵילוֹת הַכְּפּוֹר וְהַשְּׁלֵג הַכְּבֵד הָיָה מְסַפֵּן עֲצָמוֹ לִילָף עֶבּוֹר זֶה לְבֵית צִיּוֹנוֹ
הַקְּדוֹשׁ תוֹף סַפְּנַת צְנָה וְהַחֲלָקָה עַל הַקְּרַח ('אֶפְלוֹ וּוִינְטֵעֵר אֵין דִּי
גְרַעֲסֵטֵעַ שְׁנַיִי, אֵין דִּי גְרַעֲסֵטֵעַ גְּלִיטְשֵׁן, אֵיז עֵר גְּעַנְאֲנִגְעֵן אֶלֶע
אוֹיפֶדֶרְנַאכְט אֲנִצִּינֵדֵן דְּעַם נֵר תְּמִיד'). וְהָיָה רַבִּי נַחֲמָן מְתִישֵׁב אֶז עַל

ג. ראה במכתב מרבי מתתיהו ברזעסקי הי"ד ('שארית ישראל' מכתב קיא): "הנה לשלוח
לכם שמן נר תמיד - קשה מאוד לשלוח וכו"; ובמכתב מרבי אהרן לייב ציגעלמאן הי"ד
(כת"י) מיום ד' תענית אסתר [י"ג אדר ב'] תרצ"ח: "הנה במכתבך היה עלה אחד משומן
מאוד, האם זה במכוון מאיזה נר תמיד שעל איזה ציון הקדוש, כמו שהיו עושין באומאן
לסגולה?"; וראה גם להלן בערך 'רבי געציל מאומאן', שהיה מורח לרפואת ידיו מהשמן של
הנר תמיד'.

ד. עיין עוד 'שיחות וסיפורים' סימן ב'.

גבי הקרח ומחליק עד לעמק המוביל לבית החיים" ('עַר פֿלעגט זיך אַנוועקזעצן אויף די שניי און אַראַפֿגעלאַזט און אַראַפֿגעגליטשט ביז אונטן). גם הָיָה חוֹשֵׁשׁ שְׁמָא כָּבֵה הַנֵּר תְּמִיד בְּמִהְלֵךְ יוֹם הַשַּׁבָּת, וְעַל כֵּן הָיָה מְזַדְרֵז תְּמִיד לִילָךְ לְצִיּוֹן הַקְדוּשׁ תַּכְּף בְּמוֹצָאֵי שַׁבַּת אַחֲרֵי הַבְּדֵלָה, וְהָיָה מְאִיר אֶת הָעֲלֻטָּה שֶׁבְּצִיּוֹן בְּמִנּוּרָה וּמִיטִּיב וּמְדַלֵּק אֶת הַנֵּר תְּמִיד ('מוֹצָאֵי שַׁבַּת נֶאֱדָר הַבְּדֵלָה - שׁוֹיִן אַרְיֵבֶעֶר גַּעגאַנגען, גַּעמאַכט אַ לַאמֶפּ, און אַנגעצונדן דעם נר תמיד').¹

ופעם הָיָה מַעֲשֵׂה שְׁאֲנָשֵׁי שְׁלוֹמְנוּ רָאוּ אֶת גְּדֹל מְסִירוֹת נַפְשׁוֹ שֶׁל רַבִּי נַחֲמָן לִילָךְ לְצִיּוֹן הַקְדוּשׁ בְּקִבְעוֹת, וְרָצוּ לְהַכִּין וְלַעֲשׂוֹת עֲבוּרֵי מַעֲיֵל חֲרָפִי עִם פְּסוּי פְּרוּהָ נֶאֱדָר ('מַעַן הָאֵט אִים גַּעוואלט מאַכן אַ דַּעקע, אַ שׁינע סְחוּרָה') אַחֲרַי שְׁמַעֲלִיו הַפְּשׁוּט ('אַ פֿראַסט פֿיטערל') כְּכֹר הָיָה כְּמַעֲט כְּלוּ טְלָאִים טְלָאִים, וּמֵאֵן רַבִּי נַחֲמָן בְּדַבְּרָ זֶה, וְטַעַן וְאָמַר לָהֶם: "גִּיּוֹן! אֵיךְ דָּאָרף דָּאָרף גִּיּוֹן צוֹם רַבִּי'ן אויפֿן צִיּוֹן אַלע טאַג אַנצִינדן דעם 'נר תמיד', אִיז דָּאָרף אַ גְרוֹיִסע גְלִיטש; אַז אֵיךְ וועל האַבֿן אַ שׁינע דַּעקע - וועל אֵיךְ דָּאָרף זשאַלעווען די דַּעקע, וועל אֵיךְ שׁוֹיִן נִישֵׁט גִּיּוֹן

ה. גם בזמננו כשהיו הולכים לציון רבינו, והיה יורד שלג ואחר כך התחיל להפשיר והיה נהיה קרח מהשלג הקפוא, עד שהיה כל המדרון מחליק, והיו מתיישבים אז על הקרח ומחליקים על ארבעים ותשע המדריגות (שתיקן ושיפץ רבי אייזיק אייזנשטיין מאומאן) עד לעמק, וכשרצו לשוב מהציון למעלה לכיוון ה'קלויז' היה קשה, כי לא היה איפה להיאחז, על כן היו רוחשים על הארץ עם הידים, ופעמים כשכבר היו מטפסים עד למעלה - היו נופלים ומחליקים כל ההר בחזרה! לירד מהקלויז היה קל, כי היו מחליקים עד לעמק, אך לחזור ולעלות היה קשה מאוד!" - "מַעַן גִּיט צוֹם רַבִּי'ן אויפֿן צִיּוֹן, און אַ ס'גִיט אַ שְׁנִי, און עס הייבט זיך אַן צולאַזן, עס ווערט אַ פֿראַסט, ווערט די שְׁנִי פֿאַרפֿרוירן, ווערט אַ גְלִיטש, גַּעבט מַעַן אַ גְלִיטש נִיין און פֿערציג טרעפּ. נַאָר אַרויף גִּיּוֹן קען מַעַן נִישֵׁט, מַעַן הָאֵט נִישֵׁט וואו צו כאַפֿן זיך, גִּיט מַעַן, מַעַן דֶּראַפֿעט זיך מִיט די הענט, מַעַן קוּמט שׁוֹיִן אַן אויבן - פֿאַלט מַעַן אַראַפֿ צוריק, אַ גְלִיטש אַראַפֿ! אַראַפֿ פֿון שׁוּל אִיז גַּעווען גוט, אַ גְלִיטש אַראַפֿ ביז אונטן, אַבֿער אַרויף אִיז גַּעווען זייער שווער!" (רל"י).

1. וכל זאת עשה רבי נחמן מתוך 'הצנע לכת', ומי בכלל ידע מ'עבודתו' זו. (רל"י).

צום רבי'ן אויפן ציון! - "לא! הרי צריף אני לילה לרבנו הקדוש על ציונו מדי יום להדליק את הנר תמיד, וצריכים הרי להחליק הרבה על הקרח; וכשהיה לי מעיל נאה כזה - אחשוש לקלוקלו, וכבר לא אזהר כל כך לילה מדי יום לבית ציונו של רבנו!"; ואנשי שלומנו שמעו בקולו, ולא עשו עבורו את המעיל המדבר.

וביום כ"ו בניסן, הוא יום היארצייט של רבי נחמן טולטשינער, היה הולך בנו רבי אברהם להשתטח על ציון רבנו, ובקש שם מרבנו שיזכיר בעבור נשמת אביו זכות צדקתו זו, שהיה זהיר בהדלקת הנר תמיד על ציונו הקדוש, שלא יכבה נרו לעולם ועד" (אז דער רבי זאל אים דערמאנען א זכות, וואס ער האט אפגעהיט דעם נר תמיד):

ז. ולא היה הולך להשתטח אז על קבר אביו, מחמת שאר הקברים שסביבותם, כמבואר במקומו. (רל"י); [ראה עוד להלן חלק ב' סימן תק"ע, ובהערה שם].

ח. וגם מדבר זה נלמד אודות גודל התמימות והפשיטות של רבי אברהם, שידע היטב משאר מעלות אביו וגדולתו ומזכויותיו הגדולות והרבות, ואף על פי כן ביקש דייקא בזכות עובדא זו של הדלקת הנר תמיד. (רל"י).

הופיע מחדש!

הספר שרבים חיכו לו

"שארית יצחק"

לר' יצחק
ברייטער הי"ד

כמו כן ניתן להשיג את הספר הנפלא:

"שיח שרפי קודש"

ג' כרכים מלאים מזן אל זן
דיבורים ושיחות מבוררות מרבינו הק'
וממוהרנ"ת כפי אשר נמסרו
ע"י ר' לוי יצחק בנדר ז"ל

ספר
חובה
בכל
בית

משלוח
עד
הבית

להשיג ב: אגודת "משך הנחל"

טל: 02-627-3120

וכן בכל מוקדי המכירות של ספרי ברסלב

הופיע מחדש הספר שער אפרים

הופיע
מחדש

חידושי תורה
מר' אפרימ'ל מפשעבורז' זצ"ל
על פי סדר • תורה • ש"ס • מועדים
ועל פי סדר התורות בליקוטי מוהר"ן

בימים אלו מסתיימת בעז"ה
עריכתו מחדש של הספר

"עונג שבת" מכתבי ר' אפרימ'ל

בו נוספו עוד עשרות מכתבים חדשים
שלא שזפתם עין הדפוס עד הנה,
כלל המכתבים עברו הגהה מדוקדקת
מעצם כת"י, ומעוטרים המה במאות
מראי מקומות ואסמכתאות.

כל מי שיש ברשותו העתק כתב יד
מתבקש להודיענו תיכף על מנת
שיצא דבר מושלם תחת ידינו

יוצא
בקרוב!

משלוח
עד
הבית

להשיג ב: אגודת "משך הנחל"

טל: 02-627-3120

וכן בכל מוקדי המכירות של ספרי ברסלב

היום תייתי חיים טובים

חיים חדשים באים לעולם

שיה שר פי קדש

פנים חדשות באו לכאן
ג' כרכים מפוארים
מלאים מזון אל זן
עם תורה-שבעל-פה
בחסידות ברסלב

השלמת שיחות מתוך שמיעה
חזרת של מאות קלטות מר'
לוי יצחק בנדר ז"ל | סדר נכון
ורצוי כך שכל אחד ימצא את
מבוקשו | עשרות אלפי מראי
מקומות | על כל דיבור ושיחה:
אסמכתאות, הקשרים והפניות
למאמרי חז"ל וספרי חסידות.

ג' כרכים
ראשונים

סיפורים נפלאים, שיחות קודש,
אמרות טהורות, הנהגות ישרות
מנהגים והליכות מהנחלים
הנובעים מהיכל הרבי הגדול
רבי **נחמן מברסלב** זיע"א
ותלמידו הנשגב

רבי **נתן מברסלב** זיע"א
ותלמידיהם ותלמידי תלמידיהם
מדור לדור שנמסרו מפה לאוזן
בין החסידים בדורות הקודמים
ונשמעו לדור האחרון מזקן
ברסלב פה מפיק מרגליות
רבי **לוי יצחק בנדר** ז"ל
ששמעם מבן תלמידו הגדול של
מוהרנ"ת ז"ל רבי **אברהם בן רבי**
נחמן מוטלטיין ז"ל

אגודת "משך הנחל"
02-627-3120

להשיג במוקדי מכירת ספרי ברסלב